

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra právních dějin

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vojenské trestní právo ve Francii v období 1789 až 1815

Plzeň 2015

Jiří Cihlář

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval zcela samostatně, a že veškerou použitou literaturu a další prameny, které jsem použil, uvádím v seznamu literatury, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Kámeně 23. března 2015

Jiří Cihlář

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat svému vedoucímu diplomové práce panu JUDr. Vilému Knollovi, Ph.D., za odborné vedení, cenné rady a připomínky. Dále bych chtěl poděkovat slečně Tereze Staré, paní PhDr. Bohumile Burešové, Ph.D. a panu Vincentu Faivre za pomoc při překladech francouzských textů a panu Jakobovi Samkovi za konzultace o napoleonské vojenské terminologii.

Obsah

1	Úvod	1
2	Prameny vojenského trestního práva	4
2.1	Vývoj vojenského trestního práva ve Francii do roku 1789	4
2.2	System vojenské trestní justice	6
3	Pojem vojenského trestného činu	11
3.1	Působnost vojenských trestních zákonů	13
3.2	Výklad dalších trestněprávních pojmů	17
4	System trestů	22
4.1	Vývoj pojetí trestu	22
4.2	System trestů	24
4.3	Druhy vojenských trestů	28
5	Přehled zvláštní části	34
5.1	Dezerce	34
5.2	Odepření poslušnosti	36
5.3	Ostatní kategorie	38
6	Vojenské trestní řízení	40
6.1	Stálé vojenské soudy	40
6.2	Průběh soudního řízení před stálým vojenským soudem	43
6.3	Přezkumné komise a řízení před nimi	49
6.4	Zvláštní vojenské soudy a řízení před nimi	51
7	Komparace se současným českým „vojenským trestním právem“	53
8	Závěr a cizojazyčné resumé	55
8.1	Závěr	55
8.2	Cizojazyčné resumé	57
9	Seznam použitých zdrojů	59
9.1	Literatura:	59
9.2	Internetové zdroje:	60
9.3	Použité právní předpisy	61
10	Přílohy	65

1 Úvod

Toto téma jsem si vybral zejména pro svůj zájem o napoleonské války, kterým se i aktivně věnuji v rámci vzpomínkových akcí a rekonstrukcí historických bitev jako příslušník francouzské armády. Na tomto tématu jsem začal pracovat v rámci práce pomocného vědeckého pracovníka na katedře právních dějin ZČU v Plzni, především z toho důvodu, že toto téma je v České republice naprosto neprobádané. Text práce vznikl postupně v rámci projektů SGS-2012-091 "Pozapomenuté právní instituty" a SGS-2014-060 "Právo v běhu času", a proto některé kapitoly mohou obsahovat informace, již publikované v článkách v rámci projektů na katedře právních dějin. Nicméně tyto práce se zabývaly pouze některými úzce vymezenými oblastmi.

Cílem mé práce je představit ucelený obraz vojenského trestního práva ve Francii v období Velké francouzské revoluce a napoleonských válek, a to jak z hlediska práva hmotného, tak i procesního. Vzhledem k rozsáhlým změnám, ke kterým docházelo ve vymezeném období, jsem si určil jako výchozí rok pro charakteristiku tohoto právního odvětví rok 1805, v této době již byl vývoj vojenského práva ustálen a jedná se i o rok, který je pro naši zemi význačný a symbolický z důvodu konání bitvy u Slavkova.

Důležitým bodem, o kterém bych se chtěl v úvodu zmínit, jsou prameny. V České republice není žádné monografie, která by se zabývala přímo tímto tématem, proto jsem využíval především digitalizované podoby publikací vydaných v první polovině 19. století a odborných zahraničních článků. Svou práci jsem tedy postavil na studiu dobových pramenů, které jsem analyzoval podle současné metodiky systému trestního práva. Velmi přínosné proto jsou dobové komentáře a příručky, které pomáhají lépe se vcítit do tehdejšího chápání právních institutů.

Svou práci zahajuji stručným vývojem vojenského trestního práva ve Francii. Neboť se jedná pouze o stručný popis, nebudu se zde rozsáhle vyjadřovat k jednotlivým úřadům a soudům, neboť smyslem je pouze popsat vývojové tendence. Tento popis zakončím obdobím Velké francouzské revoluce, kterému se budu věnovat následně a mnohem podrobněji. Aby byl obraz vojenského soudnictví jasnější, je třeba obrátit svou pozornost alespoň v základním pojetí k samotnému systému vojenské organizace. Vzhledem k tomu, že svůj popis

vojenského soudnictví vázu k roku 1805, nelze se zabývat veškerými změnami, ke kterým na poli soudní organizace docházelo v bouřlivém období Velké francouzské revoluce.

Jádro své práce rozdělují na část hmotnou a část procesní. Nejprve je však třeba vojenské trestní právo zařadit do právního systému, a posléze definovat jeho základní pojmy jako vojenský trestný čin, působnost vojenských trestních předpisů a další. Zejména však s přihlédnutím k tomu, že jistě všechny instituty, které současné právo považuje za podstatné a esenciální, nebudou přímo vojenským právem upraveny. Následující část se bude zabývat systémem trestů aplikovaných na vojenské trestné činy. Pro Velkou francouzskou revoluci je charakteristické pozvednutí práv občana a člověka, a to zejména v oblastech, které se ho přímo dotýkají. Je proto důležité se zaměřit, jaký měly tyto myšlenky, významně ovlivněné osvícenskou filozofií, dopad na pojetí trestů a jejich aplikaci. Pro vojenské právo novověku byla známá aplikace tělesných trestů, je třeba také zodpovědět otázku, jaký na ně měla vliv slavná Deklarace práv člověka a občana. Závěr této části bude věnován charakteristice a členění vojenských trestných činů, z nichž pak některé zásadní charakterizují podrobněji.

Další stěžejní kapitola mé práce se bude věnovat procesní úpravě vojenského trestního práva. Nejprve vymezením základních vojenských soudů, a posléze popisem průběhu řízení před nimi. Vzhledem k tomu, že se jedná o oblast velmi širokou, zejména z hlediska jejího skutečného fungování, ne jen toho „na papíře“, zaměřím se spíše na stav, jaký byl předepsán zákony, či příručkami pro vojenské soudce, neboť skutečný stav nelze plně podchytit bez časově velmi náročného archivního studování rozhodnutí a spisů tehdejších vojenských soudů.

Úplný závěr mé práce bude věnován velmi stručnému porovnání vojenského trestního práva z dob panování císaře Napoleona s tím dnešním platným v České republice. Vzhledem k tomu, že se nejedná o hlavní oblast mé práce, poukážu jen na ty nejzásadnější rozdíly.

Ještě je však třeba upozornit na jednu skutečnost. Ve Francii byl za Velké francouzské revoluce zaveden nový kalendář, který se výrazně lišil od gregoriánského. Zaveden byl roku 1793, ale prvním dnem revolučního kalendáře byl den 22. září 1792, den proklamace Francie republikou. Od tohoto data se začal počítat čas, a zrušen byl tento kalendář Napoleonem v roce 1805, a na 1. leden roku 1806 byl stanoven návrat ke kalendáři gregoriánskému. Tento kalendář obsahoval jiné názvy měsíců, a vzhledem k tomu, že veškeré vydané právní

předpisy se označovaly dnem, kdy byl vydán, nesou označení těchto měsíců. Ve své práci samozřejmě učiním poznámku o tom, o který den kalendáře gregoriánského se jedná, aby bylo zřejmé, kdy byl předpis vydán. Přesto odkazuji na přílohu č. 1 zachycující rok podle revolučního kalendáře.

2 Prameny vojenského trestního práva

2.1 Vývoj vojenského trestního práva ve Francii do roku 1789

Vojenské trestní právo, tedy systém trestní justice, která by rozhodovala o porušení právních předpisů, která spáchala osoba patřící do armády státu, se začalo objevovat až s vytvořením stálé armády, tedy ve 14. století. V pozdním středověku z počátku nebyla oddělena vojenská a civilní justice, dokonce neexistoval ani žádný trestní zákoník, či jiný podobný kodex, který by vymezil trestné činy a tresty. Ustanovení trestního práva se nacházela ve velmi fragmentární podobě, v ordonancích a kapitulárních předpisech (*des ordonnances; des capitulaires*), ovlivněných názory znalců práva. Nejednotnost navíc vyplývala z politické situace, která ve Francii panovala. Rozvoj nastal až po posílení královské moci, a první nástin vojenské justice se objevil v roce 1195, konkrétně šlo o Chartu Filipa Augusta, která se týkala tzv. „*l'arrière-ban*“¹, která chránila proti jakémukoliv soudnímu stíhání všechny osoby, které uposlechly tuto výzvu.²

Prvním právním předpisem, který by se dal považovat za pramen vojenského trestního práva, byl Mandement de Mont-Didier, vydaný za krále Filipa VI. 1. května 1347, který zprostil soudní pravomoci všechny muže ve zbrani, kteří byli určeni na ochranu hradů, a soudit je mohli kasteláni, proti kterým bylo možné se odvolat k senešalům (*des sénéchaux*) a v poslední instanci rozhodoval pak sám král. Prvním skutečně vojenským soudem byl Tribunál Konetablů a Maršálů Francie (*le Tribunal de Connétablie et Maréchaux de France*), který byl ustaven na základě ordonnance krále Jana II. zvaného Dobrý z prosince 1355. Tento tribunál byl oprávněn rozhodovat trestní a civilní věci vojáků a dokonce i spory započaté proti vojákům, a to v trestných činech týkajících se dezerce, neposlušnosti a zrady. V jeho čele stál Konetabl, vrchní velitel armád, strážce královského meče (*le Connétable, chef des armées, gardien de l'épée du roi*). Tento soud se na konci XIV. století změnil na Nejvyšší soud vojenské justice (*la Cour suprême de justice militaire*). Místo Konetablů a

¹ *L'arrière-ban* – manská výzva, lenní hotovost – povinnost podvazalů vojenské služby.

² CYSIQUE, Thierry. *Les droits militaires en France et au Canada. Étude sociologique sur leur évolution comparée depuis un siècle*. Québec, 2013. Dostupné z: <http://theses.ulaval.ca/archimede/meta/29256>. Thèse. Faculté des études supérieures et postdoctorales de l'Université Laval. Vedoucí práce Olivier Clain.

Maršálů, kteří zpravidla nezasedali, byly rozsudky vydávány generálporučíkem Konetáblů (*lieutenant général de la connétablie*), kterému asistovali tzv. „*lieutenant particulier*“, královský prokurátor a hlavní zapisovatel. V případě, že byla armáda na tažení, byl tento soud reprezentován důstojníkem nazývaným Dvorský soudce (*le Grand Prévôt*), jehož soudní pravomoci se vztahovaly zejména na zabezpečení řádu v armádě, ale i na oblast nevojenských trestných činů vojáků, a jejich trestné činy proti civilnímu obyvatelstvu. Jeho pravomoci týkající se armády se vztahovaly na žold, početní stavy, válečné zajatce, zrádná jednání, dezerce a od roku 1647 na zvláštní trestné činy jako sodomie, krvesmilství, bigamie, rouhání či čarodějnictví.³

Za absolutistické vlády ve Francii již fungoval autonomní systém vojenské trestní justice, kdy ordonancí ze dne 25. července 1665 byly založeny vojenské soudy (*des conseils de guerre*), složené pouze z důstojníků. Tyto soudy byly oprávněny rozhodovat pouze o deliktech vojáků, které ohrožovaly disciplínu, jako zrada a dezerce. Funkci dnešního státního zástupce vykonával major pluku, který měl za úkol provádět vyšetřování a podporovat obžalobu. Samotné řízení bylo velmi rychlé a proti rozsudku nebylo možné podat žádný opravný prostředek. Tresty ukládané ve vojenském právu byly zvláště kruté, a například vojákovi, který by vyhrožoval nebo dokonce fyzicky napadl důstojníka, hrozil trest smrti oběšením, před kterým mu byla useknuta ruka. Fyzické napadení vůči nižším důstojníkům bylo trestáno doživotními galejemi. V rámci trestů bylo počítáno i s tělesnými tresty, ty byly ukládány za méně závažné delikty, např. vojákovi, který by se rouhal ve jménu Boha, byl propíchnut jazyk horkým železem.⁴

³ CYSIQUE, Thierry. *Les droits militaires en France et au Canada. Étude sociologique sur leur évolution comparée depuis un siècle.* Québec, 2013. Dostupné z: <http://theses.ulaval.ca/archimede/meta/29256>. Thèse. Faculté des études supérieures et postdoctorales de l'Université Laval. Vedoucí práce Olivier Clain.

⁴ CYSIQUE, Thierry. *Les droits militaires en France et au Canada. Étude sociologique sur leur évolution comparée depuis un siècle.* Québec, 2013. Dostupné z: <http://theses.ulaval.ca/archimede/meta/29256>. Thèse. Faculté des études supérieures et postdoctorales de l'Université Laval. Vedoucí práce Olivier Clain.

2.2 Systém vojenské trestní justice

2.2.1 Systém vojenské organizace

Před vymezením systému vojenské trestní justice, je třeba alespoň stručně představit organizaci armády. Ve Francii byl v průběhu Velké francouzské revoluce vytvořen zcela nový systém vojenské organizace, konkrétně šlo o postupné zavedení všeobecné branné povinnosti. Nejprve byla dekrety ze dnů 6. a 9. prosince 1790 založena povinná vojenská služba pro všechny občany, kteří dovršili osmnáctý rok věku, v praxi bylo toto opatření aplikováno v podobě vytvoření Národních gard. 23. srpna roku 1793 byla pak zavedena dekretem Barère tzv. „*levée en masse*“, tedy všeobecná mobilizace, jehož hlavní myšlenkou bylo dát k dispozici státu všechny služby schopné občany k účasti na obraně Národa. O několik let později byl zaveden zákonem Jourdan-Delbrel ze dne 5. září 1798 konskripční systém. Ten spočíval v tom, že každý Francouz je povinen bránit svou vlast v případech „vlasti v nebezpečí“⁵, mimo ně je pozemní armáda formována z dobrovolníků a cestou konskripčního systému. Ten fungoval tak, že pro každý obvod byl stanoven požadovaný počet branců, kteří měli být následně odvedeni, v případě, že branců bylo více, než požadovaný počet, jejich výběr byl prováděn losem. Povinnost dostavit se před odvodovou komisí pak byla, konkrétně tímto zákonem, podmíněna dovršením 20 let a nepřesáhnutím 25 let, francouzským občanstvím a zdravotním stavem, který byl posuzován odvodovou komisí. Délka služby pak činila několik let, a tímto předpisem byla stanovená na 5 let, bez možnosti náhradnictví. Dobrovolně mohla vstoupit do armády osoba ve věku od 18 do 30 let a majíc úředně vydané osvědčení dobrého chování.⁶

Za napoleonských válek probíhala konskripce na základě zákona ze dne 17. ventôsu roku 8 (8. března 1800) a vyhlášována byla senátním výnosem. Ten stanovil, že všichni Francouzi, kteří dovršili 20. rok věku k 1. vendémiairu (22. září 1798) loňského roku, jsou k dispozici vládě pro službu v armádě, jakmile to budou zájmy armády vyžadovat⁷.

⁵ *La patrie en danger.*

⁶ *Code de la conscription.* Paris: Rondonneau, 1805, 1 - 15.

⁷ KOVAŘÍK, Jiří. *Waterloo.* 1. vyd. Třebíč: Akcent, 2011, s. 73. ISBN 978-80-7268-831-9.

2.2.2 Ústavněprávní základy vojenského trestního práva za Velké francouzské revoluce

V roce 1789 vypukla Velká francouzská revoluce, která znamenala rozsáhlé změny v celém právním řádu. Nebudu zde popisovat okolnosti jejího vzniku a průběhu, ale uvedu pouze její zásadní právní dokumenty, relevantní pro vojenské trestní právo. 26. srpna 1789 byla slavnostně přijata Ústavodárným shromážděním Deklarace práv člověka a občana⁸. Tento dokument sám o sobě závazným nebyl, měl však velký vliv na tvorbu jiných právních předpisů, v nichž byl její obsah vtělen. Jejím obsahem je 17 článků vymezující přirozená, nezczitelná a posvátná práva člověka a pro vojenské trestní právo jsou zajímavé 3 z nich (články VII., VIII. a IX.), ve kterých jsou obsaženy zejména tyto zásady: zásada stíhání jen ze zákonných důvodů⁹, zásada presumpce nevin¹⁰ a nullum crimen et poena sine lege¹¹.

Dalším významným dokumentem byla Ústava z roku 1791¹², jedná se o první z několika ústav, jež byly vydány do roku 1815. Tato ústava se rozsáhle věnuje úpravě nejvyšších státních orgánů a pro vojenské trestní právo je důležitá jednak hlavou III, kapitola V, která se věnuje moci soudní, a konkretizuje zásady obsažené v Deklaraci práv člověka a občana, ale především článkem 13. hlavy IV, který se věnuje přímo vojenskému soudnictví:

*Pozemní a námořní armáda, a jednotky určené na zabezpečení vnitrozemí, jsou podřízeny zvláštním zákonům, pro udržení disciplíny, pro formu rozsudků a podstatu trestů ve věcech vojenských deliktů.*¹³

Tento článek se stal tedy výchozím pro autonomní úpravu vojenského trestního práva, respektive jeho ústavněprávní základ, ačkoliv zejména v jeho procesní části, bylo užíváno subsidiárně i obecných trestněprávních předpisů.

⁸ Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen de 1789. <http://www.conseil-constitutionnel.fr/> [online]. [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/la-constitution/la-constitution-du-4-octobre-1958/declaration-des-droits-de-l-homme-et-du-citoyen-de-1789.5076.html>

⁹ Článek VII. Každý člověk může být obviněn, zadržen a vězněn jen v případech stanovených zákonem, a pouze podle forem, které jsou předepsané.

¹⁰ Článek IX. Každý člověk se považuje neviným až do té doby, než by byl prohlášen viníkem.

¹¹ Článek VIII. Zákon musí stanovit jen tresty přesně a jasně nezbytné, a nikdo nemůže být trestán, než na základě zákona stanoveného a vyhlášeného před deliktem, a legálně aplikovaného. Viz kapitola Pojem trestů.

¹² Constitution de 1791. <http://www.conseil-constitutionnel.fr/> [online]. [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/la-constitution/les-constitutions-de-la-france/constitution-de-1791.5082.html>

¹³ *L'armée de terre et de mer, et la troupe destinée à la sûreté intérieure, sont soumises à des lois particulières, soit pour le maintien de la discipline, soit pour la forme des jugements et la nature des peines en matière de délits militaires.*

Dále zákonem ze dne 29. října 1790 bylo stanoveno v článku 1., že vojenská osoba může být k trestu omezující svobodu nebo zneuct'ujícímú odsouzena pouze rozsudkem vojenského nebo civilního tribunálu na základě podstaty trestného činu, kterého se dopustila. Na toto ustanovení navázal zákon ze dne 19. října 1791, který vymezoval rozsah pravomocí vojenských a obecných soudů ve vztahu k občanům a vojákům. Občan nesměl být za žádných okolností postaven před vojenský soud, voják naopak mohl být postaven před soud obecný, pokud se dopustil obecných deliktů (*un délit commun*), či za předpokladu společného řízení o vojenských a obecných deliktech. Zákon dále přiznává proti rozsudkům vojenských soudů opravný prostředek a zavádí „*jury d'accusation*“ a „*jury de jugement*“, tedy porotu příslušnou pro obžalobu v prvním případě a porotu rozhodující o rozsudku v případě druhém.¹⁴

2.2.3 Vojenské soudy za Revoluce

Organizační uspořádání vojenských soudů se mezi roky 1790 až 1797 několikrát měnilo a postupně vznikají stanné soudy (*les cours martiales*), vojenské trestní tribunály (*les tribunaux criminels militaires*), vojenské soudy (*les conseils militaires*) a konečně stálé vojenské soudy (*les conseils de guerre permanent*). Výše uvedený zákon ze dne 19. října 1791 zřídil prvně jmenované stanné soudy, ty byly zákonem ze dne 12. května 1793 (dále také jako „Vojenský zákoník z roku 1793“) nahrazeny vojenskými trestními tribunály. Tento zákon obsahoval jak procesní předpisy, tak seznam vojenských trestných činů. O méně závažných porušeních právních předpisů rozhodovaly disciplinární soudy¹⁵ a policejní tribunály¹⁶ založené zákonem ze dne 3. pluviosu roku 2 (22. leden 1794). Další změny přinesl rok 3, kdy zákonem z 2. doplňkového dne roku 3 byly vytvořeny vojenské soudy, které rozhodovaly v devítičlenných senátech, složených z 3 důstojníků, 3 poddůstojníků a 3 vojáků a to bez ohledu na hodnost obžalovaného¹⁷. Tyto vojenské soudy soudily veškeré delikty, tedy i ty spáchané porušením obecného práva, kterých se dopustili vojáci. Proti rozhodnutím těchto vojenských soudů však nebylo možné podat opravný prostředek. Tato mezera v subjektivních právech obžalovaných vojáků byla napravena zákonem ze dne 17.

¹⁴ CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée*. deuxième édition. Paris: J. Dumaine, 1853, 114 - 122. deuxième édition, tome premier.

¹⁵ *Des conseils de discipline*.

¹⁶ *Des tribunaux de police correctionnelle*.

¹⁷ Zákonem ze dne 4. brumairu roku 4 (26. říjen 1795) byla tato účast v senátu pro vojáky a poddůstojníky zrušena.

germinalu roku 4 (6. dubna 1796), který ustavil přezkumné komise (*des conseils de révision*), které rozhodovaly o návrzích na přezkum rozsudků vojenských soudů.¹⁸

Další novelizaci organizace vojenské justice přinesl zákon ze dne 13. brumairu roku 5 (3. listopadu 1796), který v každé vojenské divizi nově ustanovil stálé vojenské soudy (*le conseil de guerre permanent*)¹⁹. Nedlouho po tomto předpise byl vydán zákon ze dne 21. brumairu roku 5 (11. listopadu 1796), který se stal stěžejním předpisem obsahující výčet vojenských trestných činů, jejichž seznam byl navíc vytištěn na poslední straně vojenské knížky, vydávanou každému vojákově a vyvěšen na dveřích pokojů v kasárnách. Soustava stálých vojenských soudů byla zachována až do vydání Zákoníku vojenského soudnictví z roku 1857²⁰. K těmto vojenským soudům pak ještě přibýly výnosem ze dne 19. vendémiairu roku 12 (12. října 1803) zvláštní vojenské soudy (*des conseils de guerre spéciaux*), jejichž pravomoc byla rozhodovat věci týkající se branců prohlášených za vzbouřené a dezerci. Za období prvního Francouzského císařství²¹ se již vývoj organizace vojenské justice ustálil a došlo k pouze ustavením některých zvláštních soudů. Prvním byly zvláštní vojenské komise (*les commissions militaires spéciales*) určené pro souzení osob podezřelých ze špionáže, návodu k dezerci a deliktů spáchaných osobami ve výkonu trestu veřejných prací nebo koule a cizími válečnými zajatci. Rozhodovaly ve složení 7 vysokých důstojníků a jejich rozsudky byly hned vykonatelné bez možnosti podat opravný prostředek. Posledními soudy pak byly mimořádné vojenské soudy ustavované vždy pro konkrétní věc, zejména kapitulace generálů. Ustaveny byly dekretem z 1. května roku 1812, který byl vydán pro případ generála Duponta de l'Étang²², z důvodu jeho kapitulace v bitvě u Bailénu ve Španělsku roku 1808.²³

¹⁸ CYSIQUE, Thierry. *Les droits militaires en France et au Canada. Étude sociologique sur leur évolution comparée depuis un siècle*. Québec, 2013. Dostupné z: <http://theses.ulaval.ca/archimede/meta/29256>. Thèse. Faculté des études supérieures et postdoctorales de l'Université Laval. Vedoucí práce Olivier Clain.

¹⁹ Podrobněji budou tyto soudy a řízení před nimi popsány v kapitole týkající se vojenského trestního práva procesního.

²⁰ *Le code de justice militaire pour l'armée de terre*, který byl přijat Zákonem ze dne 9. června 1857.

²¹ První francouzské císařství bylo vyhlášeno 14. května 1804, potvrzeno plebiscitem 6. listopadu, a francouzským císařem byl 2. prosince 1804 korunován v katedrále Notre Dame v Paříži Napoleon Bonaparte. Císař Napoleon I. pak 14. dubna 1814 abdikoval. Císařství bylo následně obnoveno 20. března 1815 a jeho definitivní konec přinesl 22. červen 1815, krátce po bitvě u Waterloo, kdy císař Napoleon I. abdikoval podruhé.

²² Pierre-Antoine Dupont de l'Étang (1765 – 1840) – byl revolučním generálem, který dostal v roce 1808 velení nad vojenským uskupením ve španělském tažení do Andalusie. Po úspěšném začátku tažení se vlivem špatného manévrování se dostal do obklíčení a po bitvě u Bailénu

Kapitulu právních pramenů vojenského práva bych zakončil citací z jedné úřední sbírky vydané roku 1841, vztahující se k legislativě pozemní a námořní armády, který dle mého názoru velmi dobře vystihuje stav, jaký ve vojenské legislativě panoval:

„Každý ví, že legislativa o armádě, je jen nejasná sbírka mnoha zákonů, dekretů a ordonancí vzniklých za různých vlád, které se střídali ve Francii v průběhu půlstoletí. Všechny tyto předpisy jsou neustále měněny, kdy novely ruší předcházející právní předpisy implicitně (samo sebou, bez výslovného vyjádření), nebo vzájemnou neslučitelností. Způsob, kterým jde duch jen nejistě v této dlouhé cestě zákonů, v níž žádný neobsahuje kompletní přehled předpisů v jednom bodě vojenské legislativy. Všeobecná reforma se stala nutnou; ta je ve skutečnosti již dlouho požadována a slibována.“²⁴

kapituloval ve prospěch španělského generála Francisco Javier Castaños. Podle kapitulačního aktu, který Dupont podepsal, měly být francouzské jednotky převezeny do francouzských přístavů a ranění měli dostat ošetření ve španělských lazaretech. Ale junta v Seville tuto dohodu prohlásila za neplatnou, do Francie se mohli vrátit pouze generálové a zbytek vojska, více než 17 000 mužů putovalo na pontony (odstrojené válečné lodě, přeměněné ve vězení). V hrozivých podmínkách zajatci živořili do roku 1814, kdy v Evropě zavládl mír, ale na 4500 jich v zajetí zemřelo. (KOVARŽÍK, Jiří. *Napoleonova invaze: 1807 - 1810*. 1. vyd. Třebíč: Akcent, 2010, 152 - 178. ISBN 978-80-7268-683-4.) Dupont následně upadl do Napoleonovy nemilosti a byl postaven před soud a vězněn až do nástupu Ludvíka XVIII. na trůn.

²³ CYSIQUE, Thierry. *Les droits militaires en France et au Canada. Étude sociologique sur leur évolution comparée depuis un siècle*. Québec, 2013. Dostupné z: <http://theses.ulaval.ca/archimede/meta/29256>. Thèse. Faculté des études supérieures et postdoctorales de l'Université Laval. Vedoucí práce Olivier Clain.

²⁴ BACQUA, Napoléon, *Codes de la législation française Paris 1841*, s. 538.
La législation sur l'armée, tout le monde le sait, n'est qu'un assemblage confus de lois, décrets et ordonnances nombres, émanés des divers gouvernement qui se sont succédés en France depuis un demi-siècle. Toutes ces dispositions vont se modifiant sans cesse les unes les autres: les nouvelles présentent des abrogations soit implicites, soit par incompatibilité, de celles qui les ont précédées. De sorte que l'esprit ne marche qu'avec incertitude dans cette longue filière de lois, dont aucune ne contient un ensemble complet de règles sur un seul point de législation militaire. Une réforme générale est donc devenue indispensable; elle est en effet demandée et promise depuis long-temps.

3 Pojem vojenského trestného činu

Vojenské trestní právo bylo uceleným způsobem kodifikováno až v roce 1857, v předmětném období taková kodifikace chyběla. Ve svém důsledku ho lze charakterizovat jako značně kazuistické a jeho obecná část, tedy základní ustanovení, která by vysvětlovala základní principy vojenského trestního práva, byla roztroušená, či úplně chyběla. V dnešní době je „vojenské trestní právo“ součástí obecného trestního práva, v tomto období však byl zdůrazňován jeho autonomní a odlišný charakter. Je však otázka, do jaké míry šlo o samostatné právní odvětví či pouze o část trestního práva. Stav, který budu popisovat, se váže, jak bylo uvedeno v úvodu, ke stavu, který panoval v roce 1805. K tomuto roku bylo vojenské trestní právo do určité míry kodifikováno dvěma stěžejními zákony:

*Zákon ze dne 13. brumairu roku 5, který upravuje způsob řízení o vojenských deliktech*²⁵ (dále jako „Vojenský soudní řád“);

*Zákon ze dne 21. brumairu roku 5, Zákoník deliktů a trestů pro jednotky Republiky*²⁶ (dále jako „Vojenský zákoník z roku 5“).

Tyto zákony byly vydány v době platnosti Ústavy ze dne 5. fructidoru roku 3 (22. srpen 1795) a nedlouho po ní vydaného nového Trestního zákoníku z roku 4²⁷. Poměrně rozsáhlá Ústava ve svém článku 290²⁸ do určité míry opakuje obdobný článek té z roku 1791 a svěřuje úpravu trestněprávních poměrů v pozemní a námořní armády zvláštním zákonům ohledně její disciplíny, formy rozhodnutí a podstaty trestů. Ústava následující z roku ze dne 22. frimairu roku 8 (13. prosince 1799), která ve Francii zavedla konzulát²⁹, hovořila v článku 85.³⁰ přímo o vojenských deliktech, které podřizuje zvláštním tribunálům a zvláštní

²⁵ *Loi du 13 brumaire an 5 (3. listopadu 1796), qui règle la manière de procéder au jugement des délits militaires.*

²⁶ *Loi du 21 brumaire an 5 (11. listopadu 1796), Code des délits et peines pour les troupes de la République.*

²⁷ *Code des délits et des peines du 3 brumaire an IV (25. října 1795)*

²⁸ *L'armée de terre et de mer est soumise à des lois particulières, pour la discipline, la forme des jugements et la nature des peines.*

²⁹ Období konzulátu (9. listopadu 1799 – 18. května 1804), nastalo po převratu 18. brumairu (9. listopadu 1799) vydáním konzulské ústavy, podle které stáli v čele státu 3 konzulové, přičemž rozhodující moc příslušela prvním konzulovi (prvním konzulem se stal Napoleon Bonaparte). Roku 1802 bylo přijato organické usnesení senátu o Napoleonově doživotní konzulské hodnosti. (BALÍK, Stanislav a BALÍK, Stanislav. *Právní dějiny evropských zemí a USA: stručný nástin*. 2., rozšířené vyd. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 8086473155.)

³⁰ *Les délits des militaires sont soumis à des tribunaux spéciaux, et à des formes particulières de jugement.*

formě rozhodnutí. Ve stejném duchu pojednává i zmíněný Trestní zákoník s přímým odkazem na článek 290 Ústavy:

*Delikty, které byly spáchány v pozemní nebo námořní armádě, jsou podřízeny zvláštním zákonům ve způsobu řízení a rozhodnutí a v podstatě trestů.*³¹

Vojenské trestní právo byl tedy soubor právních norem upravený zvláštními právními předpisy, odlišnými od úpravy obecného trestního práva. Tento názor je navíc podpořen v úvodu publikace věnující se vojenské trestní legislativě *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée* grafickým znázorněním právních odvětví³², které je člení následujícím způsobem:

- právo obecné - civilní a trestní právo;
- právo zvláštní – obchodní, vojenské, námořní a koloniální právo;
- právo správní;
- právo politické a ústavní a všeobecné volební právo.

Definici pojmu „vojenský trestný čin“ tedy nemůžeme hledat v obecném trestním zákoníku, ale v právním předpise upravující vojenské právo. Legální definici Vojenský zákoník z roku 5 však neobsahuje. Ta se nachází ve starším zákoně ze dne 29. října 1790, který ustavil vojenské soudy (*des tribunaux militaires*) a upravoval jejich organizaci a řízení před nimi. Vzhledem k tomu, že tyto vojenské soudy byly zrušeny, zrušena byla i velká část tohoto zákona. V platnosti však zůstalo prvních 5 článků upravujících základní obecné principy vojenského trestního práva. V nich jsou vojenské delikty odděleny od těch civilních tak, že civilní delikty zavazují všechny obyvatele státu a jsou v kompetenci obecných soudů, a vojenský delikt je definován jako delikt spáchaný v rozporu s vojenským zákonem, kterým je tento delikt definován, a ten je pak v kompetenci vojenského soudnictví³³. Zákon dále vojenské delikty člení na přestupky, za které se ukládají tresty za přestupek³⁴, přečiny, které podléhají nápravným trestům a zločiny, proti nimž mohou být aplikovány tresty omezující svobodu a tresty zneuctující³⁵. Tato definice vojenského deliktu byla později zákonem ze dne 19. října 1791 rozšířena, ve kterém bylo uvedeno, že vojenský

³¹ *Les délits qui se commettent dans l'armée de terre et de mer, sont soumis à des lois particulières pour la forme des procédures et des jugements, et pour la nature des peines (Article 290 de l'acte constitutionnel).*

³² Viz příloha č. 3

³³ čl. 4 Zákona z 29. října 1790: *Les délits militaires sont ceux commis en contravention à la loi militaire, par laquelle ils sont définis: ceux-ci sont du ressort de la justice militaire.*

³⁴ *Des peines de simple police.*

³⁵ Nápravné tresty jsou označovány francouzským výrazem - *des peines correctionnelles* a tresty omezující svobodu a zneuctující – *des peines afflictives et infamantes*, viz dále.

delikt spočívá v porušení zákonem určené vojenské povinnosti a takové porušení musí být přímo stanoveno v zákoně, stejně jako trest, který by za něj byl aplikován. Moderní podoba této definice by pak mohla znít takto: „vojenským trestným činem je protiprávní čin, který spočívá v porušení vojenské povinnosti a který vojenský zákon označuje za trestný. Přičemž pouze zákon vymezuje vojenské trestné činy a stanovuje sankce, které za něj lze uložit.“

3.1 Působnost vojenských trestních zákonů

„Pojem působnosti právní normy vyjadřuje okruh společenských vztahů, na které se právní norma vztahuje, a podmínky, za nichž se tato norma uplatní.“³⁶

Působnost se člení na časovou, místní, věcnou a osobní.

3.1.1 Působnost osobní

Působností osobní se rozumí okruh osob, na které se právní normy vztahují, ta je Vojenským soudním řádem jednoznačně určena. V předchozí kapitole v rámci základních principů bylo uvedeno základní dělení vojenských a civilních deliktů tak, že civilní delikty zavazují „všechny obyvatele říše bez rozdílů“, v případě vojenských deliktů to takto neplatí a vztahují se pouze na přímo vymezený okruh vojenských osob, jiné pak nesmí být postaveny před vojenský soud za žádných okolností³⁷. Uvedený Vojenský soudní řád vymezuje ve svém článku 9 osoby, které mohou být souzeny vojenským soudem, konkrétně jde o vojáky, osoby přidělené k armádě nebo jejímu doprovodu, návodce k dezerci, špiony a obyvatele země okupované armádami republiky. Které osoby jsou považovány za „osoby přidělené k armádě nebo jejímu doprovodu“, Vojenský soudní řád definuje hned v následujícím článku takto:

- 1) kočí, vozkové, vodiči mul a postilioni konvoje, zaměstnaní v armádní přepravě dělostřelectva, zavazadel, potravin v tažení, táborech, dočasných ubikací a pro zásobení míst ve stavu obležení;
- 2) dělníci následující armádu;
- 3) správci skladu dělostřelectva, potravin pro distribuci, ať už v táboře, dočasné ubikaci či v místech ve stavu obležení;

³⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 55. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-49-3.

³⁷ Článek 4 Zákona z 19. října 1791: *Nul délit n'est militaire, s'il n'a été commis par individu qui fait partie de l'armée. Tout autre individu ne peut jamais être traduit comme prévenu devant les juges délégués par la loi militaire* (vojenský delikt může být spáchán pouze osobou, která náleží k armádě. Jakákoliv jiná osoba nesmí být nikdy přeložena jako obviněný před soudce zmocněné vojenským zákonem).

- 4) všichni zaměstnanci v armádní administrativě;
- 5) pomocní sekretáři a zapisovatelé v administrativě a ve štábu;
- 6) strážci armádní pokladny;
- 7) váleční komisaři;
- 8) osoby pověřené provedením vojenských odvodů pro službu nebo zásobování armády;
- 9) lékaři, chirurgové a zdravotní sestry vojenských špitálů, ambulancí, pomocníci nebo žáci chirurgů uvedených špitálů a ambulancí;
- 10) markytánky, vojenští dodavatelé a armádní pekaři;
- 11) osoby ve službách důstojníků a zaměstnanců armádního doprovodu.³⁸

Výčet osob uvedený v obou člancích Vojenského soudního řádu není však striktně taxativní a lze jej určitým způsobem rozšiřovat, jak bude uvedeno dále. Císařským dekretem ze dne 17. messidoru roku 12 (1. červenec 1804) byl tento výčet zúžen, a z působnosti vojenských soudů byli vyňati návodci k dezerci a špioni, a svěřeni do působnosti zvláštních vojenských komisí, rozhodujících v sedmičlenných senátech, složených armádních důstojníků.

3.1.2 Působnost věcná

Věcnou působností vojenského trestního práva se rozumí okruh společenských vztahů, na které se jeho normy vztahují. Chráněny byly zejména zájmy státu, armády a v menší míře i individuální zájmy civilních a vojenských osob, zejména pokud vojenské trestné činy směřují proti jejich životu, zdraví, důstojnosti a majetku. Primárně se však vztahuje na povinnosti, které jsou dány vojenským právem, přičemž vojenské trestní právo chrání pouze ty nejzávažnější porušení norem vojenského práva. V zákonících jsou pak vojenské trestné činy definovány často velmi kazuisticky.

3.1.3 Působnost časová

Působnost časová je poněkud problematictější. Působnost časovou charakterizuje především platnost a účinnost právní normy obsahující konkrétní pravidlo chování. V první řadě je třeba vycházet z článku 2 zákona ze dne 19. října 1791, tedy že žádný čin nemůže být považován za vojenský delikt, pokud nebyl jako takový prohlášen zákonem³⁹. Z tohoto tedy plyne, že trestnost jednání

³⁸ CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée*. deuxième édition. Paris: J. Dumaine, 1853, s. 5 - 6. deuxième édition, tome premier.

³⁹ *Aucun fait ne peut être imputé à délit militaire, s'il n'est déclaré tel par la loi.*

se považuje podle normy platné a účinné v době spáchání takového jednání. Podrobněji a přesněji je zákaz retroaktivity trestního zákona popsán v Trestním zákoníku z roku 4⁴⁰.

Co je ovšem značně problematické z hlediska působnosti časové je platnost jednotlivých ustanovení vojenských trestních zákonů, neboť ani jeden z nich neobsahuje přímé zrušení předchozích vojenských trestních norem. To může působit velký zmatek v tom, které normy jsou ještě platné a které již nikoliv. Ideální bude předat slovo přímo relevantním zákonům obsahující normy vojenského trestního práva. Prvním z nich je zákon ze dne 29. října 1790, který ve svém článku 90⁴¹ nechává v platnosti dosavadní existující ordonance týkající se vojenských deliktů a trestů ve všem, v čem nejsou v rozporu s tímto zákonem. Vojenský zákoník z roku 1793 (zákon ze dne 12. května roku 1793) obsahoval ustanovení přednostní aplikace ve prospěch tohoto zákoníku v článku 25. kapitoly IV.: všechny případy nepředvídané tímto Zákoníkem, a uvedené v zákoně ze dne 19. října 1791, budou souzeny v souladu s tímto zákonem⁴². Vojenský zákoník z roku 1793 tedy počítá pouze se zákonem ze dne 19. října roku 1791, nikoliv s předešlými, které nezmiňuje. Jednoznačný pořádek do tohoto nepřináší ani Vojenský zákoník z roku 5, který v článku 22. kapitoly VIII. a stanovuje následující: Každý vojenský delikt nepředvídaný tímto Zákoníkem bude trestán v souladu s dříve vydanými zákony⁴³. Problém těchto ustanovení nastává při jejich aplikaci, neboť důvodem nepoužití ustanovení staršího vůči novějšímu je jejich vzájemný rozpor, avšak ustanovení jednotlivých zákoníků se zcela nepřekrývají. Z tohoto důvodu jsou velmi praktické úřední či soukromé sbírky vojenského trestního práva, které vznikaly v předmětném období a vždy k určitému datu podaly přehled platných ustanovení. Ve výsledku se k roku 1805

⁴⁰ Článek 2

Aucun acte, aucune omission, ne peut être réputé délit, s'il n'y a contravention à une loi promulguée antérieurement (žádný úkon, žádné opomenutí nemůže být považováno za trestný čin, pokud došlo k porušení před vyhlášením zákona).

Článek 3

Nul délit ne peut être puni de peines qui n'étaient pas prononcées par la loi avant qu'il fût commis (žádný trestný čin nemůže být potrestán trestem, který nebyl stanoven zákonem předtím, než byl spáchán).

⁴¹ *En attendant le décret ... les ordonnances actuellement existantes sur cette matière seront provisoirement suivies et observées en tout ce qui n'est pas contraire aux dispositions du présent décret.*

⁴² *Tous les cas non prévus dans le présent Code, et qui rentreront dans la loi du 21 septembre 1791, sur la discipline ordinaire, seront jugés conformément à cette loi.*

⁴³ *Tout délit militaire non prévu par le présent Code sera puni conformément aux lois précédemment rendues.*

vojenské delikty nacházely především ve Vojenském zákoníku z roku 5 a toho z roku 1793, z prvních dvou zůstaly zejména základní principy.

3.1.4 Působnost místní

Působnost místní, tedy území, na kterém zákon působí své účinky, není pro vojenské trestní právo příliš určující. Předně je působnost určena především příslušností k armádě a není důležité, kde se deliktu vojenská osoba dopustila a dále armáda často působila za svými hranicemi, přičemž za napoleonských válek toto platilo dvojnásob a před vojenský soud mohl být postaven i obyvatel země okupované francouzským vojskem. Jedna skupina deliktů dokonce přímo počítá s tím, že delikt, jehož se vojenská osoba dopustí, bude spáchán přechodem na území cizího státu, jedná se o dezerci k nepříteli nebo o dezerci do ciziny.

3.1.5 Extradice

S místní působností souvisí extradice, která byla upravována na mezinárodněprávní úrovni z hlediska vojenského práva zejména pro dezerci. Extradicí se rozumí činnost směřující k předání obviněného z trestného činu, mezi cizími mocnostmi, pro účely trestního řízení a potrestání⁴⁴. Extradice jako taková byla upravena obecným trestním právem. Pro účely vojenského práva může dojít k předání obviněného mezi státy na základě klasického diplomatického jednání nebo na základě mezinárodní smlouvy. Mezinárodních smluv o vydávání dezertérů v předmětném období příliš vydáno nebylo, většinou se jednalo pouze o dohody zabezpečující průchod vojsk či jiné řešení konkrétní věci na mezinárodní úrovni, v rámci kterých jako vedlejší ujednání mohla být ujednána výměna dezertérů, naopak ve 20. letech 19. století byla sjednána celá řada takových mezinárodních smluv. Přece však lze některé příklady úpravy mezinárodněprávního předávání vojenských osob mezi státy v období napoleonských válek nalézt.

Jako první příklad uvádím výnos ze dne 5. srpna roku 1808 vydaný Malou radou kantonu Fribourg jako prováděcí předpis vydaný na základě předchozích diplomatických ujednání. Tento výnos byl zaměřen proti francouzským dezertérům a brancům, kteří se před francouzskou státní mocí ukryli na území tohoto kantonu. Na jeho základě mělo proběhnout přísné vyšetřování ve všech obcích kantonu a vypovědět z něj všechny občany Francie ve věku od 15 do 30

⁴⁴ MERLIN, M. le Comte. *Répertoire universel et raisonné de jurisprudence*. quatrième édition. Paris: Garnery, 1812, s. 43. tome cinquième.

let, kteří by neměli osvědčení nebo cestovní pas opatřený podpisem Francouzského velvyslanectví ve Švýcarsku. Pokud by bylo zjištěno, že jde o francouzského dezertéra nebo brance, měl být okamžitě předán francouzské státní moci, a za případné předání náležela odměna ve výši 60 francouzských franků.⁴⁵

Jako další příklad poslouží dohoda mezi Pruskem a Francií o vzájemné výměně dezertérů podepsána 10. května 1812 v Paříži, která vznikla jako součást spojeneckých ujednání v rámci přípravy na tažení do Ruska⁴⁶, které se uskutečnilo téhož roku. Pokud byl na základě této smlouvy zadržen dezertér armády náležící státu druhé smluvní strany, byla povinnost ho vydat se všemi věcmi, které měl v době zadržení při sobě státu, z jehož armády dezertér zběhl. Během pobytu dezertéra ve státě, v němž byl dezertér zadržen, musel dostávat stejný denní příděl jídla, jaký náležel vojákům státu, který ho zadržel. Za dopadení dezertéra náležela odměna 25 franků, pokud šlo o pěšího dezertéra a 50 franků, pokud šlo o dezertéra jízdního. Dvojnásobek této odměny měl být pak poskytnut státu, který dezertéra zadržel a předal.⁴⁷

3.2 Výklad dalších trestněprávních pojmů

3.2.1 Vývojová stádia trestného činu

Dnešní trestní právo rozděluje úmysl pachatele spáchat trestný čin do určitých fází, a z hlediska trestního práva je relevantní příprava, pokus a dokonání trestného činu. Tehdejší trestním právem obecným byly tyto fáze upraveny Trestním zákoníkem z roku 1810, přičemž příprava jako taková upravena nebyla, pouze v rámci trestné součinnosti. Pokus trestného činu byl zákoníkem definován hned v 2. a 3. článku a to následovně: *Každý pokus spáchat zločin, který byl očividně započatý výkonem, avšak byl zastaven nebo nezdařen důsledkem okolností nezávislých na vůli pachatele, je považován jako zločin sám.*⁴⁸ Přičemž pokus byl trestný, pouze pokud tak stanovila zvláštní část Trestního zákoníku.

⁴⁵ *Bulletin officiel des lois, décrets, arrêtés et autres actes public du Gouvernement du canton de Fribourg. Fribourg: B. Louis Piller, 1808, s. 62 - 64. cinquième volume.*

⁴⁶ Ruské tažení bylo zahájeno v červnu 1812, kdy mohutná armáda Francie a jejích spojenců překročila hraniční řeku Němen a vyrazila do Ruska. Prusové se tažení účastnili pomocným sborem pod velením generála Julia Augusta Reinhold von Grawert v síle 20 tisíc vojáků na straně francouzské.

⁴⁷ MARTENS, Georg Friedrich. *Nouveau recueil de traités des Puissances et états de l'Europe.* 1817. vyd. Gottingue: Dieterich, 1817. 1808 - 1814, s. 424 – 427. tome I.

⁴⁸ *Toute tentative de crime qui aura été manifestée par des actes extérieurs, et suivie d'un commencement d'exécution, si elle n'a été suspendue ou n'a manqué son effet que par des circonstances fortuites ou indépendantes de la volonté de l'auteur, est considérée comme le crime même.*

Avšak již v 5. článku je v zákoníku stanoveno, že jeho ustanovení se neaplikují na vojenské přestupky, přečiny a zločiny. Pro vojenské osoby byl trestný pokus pouze, pokud se dopustily trestného činu porušením ustanovení Trestního zákoníku obecného, výjimkou mohl být pokus trestného činu vraždy vůči důstojníkovi, který byl podle rozhodnutí Kasačního soudu z 10. ledna 1852⁴⁹ považovaný, a rovněž tak trestaný jako fyzický útok.⁵⁰

3.2.2 Spolupachatelství

Na rozdíl od pokusu bylo „*complicité*“⁵¹ neboli spolupachatelství (nebo též účastenství) trestáno jak obecným právem, tak vojenským. Nejprve k samotnému pojmu. Spolupachatelství bylo legálně definováno v trestních zákonících, konkrétně tím z roku 1791 a 1810 obdobným způsobem.⁵² Pojem *complicité* v tehdejší pojetí nerozlišoval, tak jak je tomu dnes spolupachatelství a účastenství, a za spolupachatelství bylo považováno „*jednání osoby, které vyvolala, kvalifikované jako přečin nebo zločin, dary, sliby, výhružkou, zneužitím pravomoci, intrikami, lstí, informací, instrukcemi či jakýmkoliv obdobným způsobem; opatření zbraní, nástrojů a jiných prostředků majíc sloužit ke spáchání zločinu či přečinu a s vědomím, že mají být použity k jeho spáchání; a vědomá pomoc nebo asistence pachatelům zločinu nebo přečinu ve skutcích a okolnostech, které oni připravili, připojili, umožnili nebo dokonali.*“⁵³ Trestání spolupachatelství bylo jak Vojenským zákoníkem z roku 1793, tak i tím z roku 5 upraveno tak, že spolupachatelé hrozil stejný trest jako hlavnímu pachateli vojenského trestného činu⁵⁴.

3.2.3 Rozdělení soudní pravomoci obecné a vojenské

V této kapitole bych se chtěl ještě pozastavit nad některými otázkami ohledně působnosti vojenského práva. Jak již bylo uvedeno, vojenské trestní

⁴⁹ Toto rozhodnutí Kasačního soudu však spadá do pozdějšího období, uvádím ho zde spíše jako zajímavost.

⁵⁰ CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée*. deuxième édition. Paris: J. Dumaine, 1853, s. ccxxiv - ccxxviii. tome premier.

⁵¹ Ačkoliv se tato definice podobá spíše dnešní definici účastenství, vzhledem k tomu, že jiná forma trestné součinnosti nebyla definována, pro výraz „*complicité*“ používám český ekvivalent „spolupachatelství“.

⁵² Code pénal de 1791 – druhá část, kapitola třetí; Code pénal de 1810 – články 59 až 62.

⁵³ CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée*. deuxième édition. Paris: J. Dumaine, 1853, s. ccxxxi - ccxxxviii. tome premier.

⁵⁴ Code pénal militaire du 12 mai 1793 – kapitola 4., článek 16.:

Tout complice d'un délit subira la même peine que celui qui l'aura commis.

Code des délits et des peines du 21 brumaire an 5 – kapitola 8. článek 19.:

Tout complice d'un délit subira la même peine que celui qui aura commis le délit.

právo mohlo být aplikováno pouze na vojenské osoby, ovšem mohlo dojít k situaci, kdy jeden trestný čin podle vojenského práva, byl spáchán jak vojenskou osobou, tak osobou, která nenáleží k armádě podle čl. 9 a 10 Vojenského soudního řádu (osobou nevojenskou). Mohlo dojít k situaci, kdy byl vojákem spáchán vojenský trestný čin neposlušnosti vůči nadřízenému podle vojenského práva, a na tomto činu by se měla podílet osoba nepříslušná k armádě jakoukoliv formou spolupachatelství. Otázka pak zní, bude takováto osoba, která nepodléhá žádným vojenským povinnostem za své škodlivé jednání trestně odpovědná? Je zde nutné připomenout, že nevojenská osoba nemůže být trestána podle vojenského práva, až na určité výjimky. Aby za určité jednání byla trestně odpovědná, musela by svým jednáním naplnit skutkovou podstatu trestného činu, uvedeného v obecném trestním zákoně. Z tohoto důvodu, pokud se vojenská a nevojenská osoba dopustila téhož jednání, byly obě souzeny podle naprosto odlišného právního řádu a dopustily odlišného trestného činu. Například, pokud voják pohrozil gestem (např. zaťatou pěstí) vůči svému nadřízenému, dopustil se vojenského trestného činu neposlušnosti podle Vojenského zákoníku z roku 5, kapitoly 8., článku 15 a hrozil mu 5 let v železech v případě, že z takového činu byl usvědčen. Pokud stejný čin spáchala osoba nevojenská, nedopustila se podle Trestního zákoníku z roku 1810 žádného trestného činu, pokud však by důstojník, který byl gestem uražený, jednal v pozici představitele veřejné moci, dopustila by se nevojenská osoba urážky podle článku 224 a příslušel by jí trest pokuty. Pokud by urážka směřovala na důstojníka v pozici vedoucího veřejné moci, trestem by bylo uvěznění v délce 6 dnů až měsíc.⁵⁵

3.2.4 Zánik trestní odpovědnosti

*„Důvody zániku trestní odpovědnosti jsou okolnosti, které nastaly po spáchání trestného činu, ale dříve než je o něm pravomocně rozhodnuto, a které způsobují jednou provždy zánik práva státu na potrestání pachatele“.*⁵⁶ Z hlediska vojenského trestního práva lze jako důvody pro zánik trestní odpovědnosti rozlišovat: promlčení trestního stíhání, prozrazení trestné činnosti, amnestie a smrt pachatele.

⁵⁵ CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée*. deuxième édition. Paris: J. Dumaine, 1853, s. cclvii - cclx. tome premier.

⁵⁶ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 336. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-49-3.

K zániku trestní odpovědnosti promlčením dochází uplynutím zákonem stanovené doby, ta byla stanovena Trestním zákoníkem obecným pro všechny trestné činy na 3 roky. Tato doba byla počítána od okamžiku, kdy existence trestného činu byla uznána a zjištěna protokolem (*procès-verbal*) vyšetřujícího orgánu, a po uplynutí této doby již nelze za stejný skutek podat veřejnou ani soukromou žalobu a trestní stíhání je navždy vyloučeno. V případě, že bylo zahájeno trestní stíhání, je doba, za kterou se trestný čin promlčí stanovena na 6 let, přičemž těchto 6 let je počítáno od stejného okamžiku, jako tříletá promlčecí doba.⁵⁷

Dalším důvodem, pro který může zaniknout trestní odpovědnost je prozrazení trestné činnosti. Tímto důvodem zaniká trestní odpovědnost spolupachatele, který se podílel na „spiknutí“⁵⁸ a toto spiknutí prozradil. Původně podle Vojenského zákoníku z roku 1793 se vztahoval tento důvod pouze „spiknutí“ k dezerci, ale později podle Vojenského zákoníku z roku 5 na veškeré vojenské trestné činy. Jeho samotná konstrukce zní takto: *Každý spolupachatel, který prozradí spiknutí, nemůže být stíhán ani potrestán v poměru k trestnému činu, který by odkryl*⁵⁹.

3.2.5 Amnestie

„Amnestií se rozumí milost vydaná panovníkem vůči jeho státním příslušníkům, zejména za trestné činy nebo dezerci“⁶⁰. A zejména dezerce se amnestie vydávané v předmětném období často týkaly. Vydána jich byla celá řada⁶¹ a všechny měly obdobnou strukturu, na jejich začátku byl stanoven okruh osob, kterých se amnestie týkala, lhůta do které se tyto osoby musely dostavit před státní orgán, aby jim byl spáchaný vojenský trestný čin prominut. Uvedu zde několik příkladů amnestií vydaných za Velké francouzské revoluce. Prvním je amnestie vydaná ve formě zákona ze dne 10. thermidoru roku 3 (25. července 1795), která se vztahovala na všechny dezertéry do vnitrozemí a vůči všem ostatním, kteří přesáhli stanovenou délku dovolené. Dezerce jim byla prominuta, pouze pokud se znovu připojili ke svým sborům a to v poměrně krátké lhůtě 10

⁵⁷ LE GRAVEREND, Jean-Marie Emmanuel. *Traité de la procédure criminelle devant les tribunaux militaires et matirimes*. Paris: Garnery, 1808, s. 103 - 106.

⁵⁸ *Complot* – zlý záměr, úmysl mezi dvěma a více osobami. (*Dictionnaire de l'académie française*. cinquième édition. Paris: J. J. Smits, 1798, s. 276.)

⁵⁹ Code des délits et des peines du 21 brumaire an 5 – kapitola 1., článek 7.: *Tout complice qui révélera un complot ne pourra être poursuivi ni puni à raison du crime qu'il aura découvert*.

⁶⁰ *Dictionnaire de l'académie française*. cinquième édition. Paris: J. J. Smits, 1798, s. 52.

⁶¹ Konkrétně v letech 1789, 1791, 1792, 1793, 1795, 1797, 1799, 1802, 1803, 1804, 1807 a 1810.

dnů. Z této povinnosti byly vyloučeny osoby, které měli doklad o propuštění z armády, byly zaměstnány ve Výboru veřejného blaha, v zemědělství, manufakturách nebo jiných činnostech prospěšných společnosti. Rolníci ze zemědělské usedlosti mohli být zproštěni této povinnosti, pouze pokud poskytnou armádě vůz tažený 4 koňmi. Pro připojení do armády, se osoby, které podléhaly tomuto zákonu, měly dostavit na úřad obce. Pokud se nedostavily, odpovědnost nesla obec, a chybějící osoby měli nahradit losem vybírání náhradníci, kteří dosáhli věku 18 let od 23. srpna roku 1793.⁶²

Dalším příkladem může být amnestie vydaná ve formě zákona ze dne 17. vendemiairu roku 6 (8. října 1797), kterou byly prominuty všechny vojenské delikty kromě nejzávažnějších vojenských trestných činů jako dezerce k nepříteli, zrady, špionáže, zhářství, znásilnění, vraždy a dalších. Nezadržení dezertéři do vnitrozemí měli povinnost se vrátit k armádě do 20 dnů od publikace zákona, jinak by byli i nadále stíháni. Všechny osoby, kterým byl prominut trestný čin, za který byly odsouzeny, byly dány k dispozici Výkonnému direktoriu pro službu v pozemní a námořní armádě, bude-li jich třeba.⁶³

⁶² CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée*. deuxième édition. Paris: J. Dumaine, 1853, 256 - 265. tome premier.

⁶³ CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée*. deuxième édition. Paris: J. Dumaine, 1853, 271 - 273. tome deuxième.

4 Systém trestů

Trest byl chápán jako potrestání zločinu, přečinu nebo přestupku. Vojenské tresty byly postaveny na zásadě *nullum crimen, nulla poena sine lege*, tedy nikdo nemohl být potrestán trestem, který by nebyl stanoven zákonem a nikdo nesměl být uznán vinným ze spáchání trestního činu, který by nebyl předtím přesně a jasně definován zákonem. Tato zásada se odráží v ustanoveních revolučních ústav a i v obecných ustanoveních trestních zákoníků. Ve francouzském předrevolučním trestním právu původně zakotvena nebyla a její uplatnění zcela změnilo pohled na trest a trestný čin. Pro pochopení jejího významu, je nutné se podívat na vývoj pojetí rozhodování a stanovení trestu v trestním právu, a tento vývoj ovlivnil následně i vojenské trestní právo.

4.1 Vývoj pojetí trestu

Charakteristické pro trestní systém před rokem 1791, byla neuspořádanost a libovůle při určování trestů, krutost trestů a nerovnost před trestním zákonem. Rok 1791 je pro vývoj trestního práva ve Francii významný především vydáním Trestního zákoníku. Do této doby ve Francii neexistovalo nic, co by se podobalo moderním trestním zákoníkům. Činy nebezpečné pro společnost nebyly nijak systematicky katalogizovány, a existovaly pouze ordonance, upravující některé závažné trestné činy, avšak vydány v různých obdobích a postrádající logickou souvislost. Sankce za určité trestné činy byly navíc často vymezeny velmi neurčitě, nezdá se, že by se objevovala ustanovení jako: „tento trestný čin nemůže být trestán trestem mírnějším než trest vyhoštění, nebo přísnějším trestem než trestem galejí na doživotí. Jak byl tedy určen přesný trest pro pachatele? Bylo ponecháno na volném uvážení soudce! V předrevoluční Francii totiž platil precedenční systém, ne nepodobný tomu, jaký platí dodnes ve Spojeném království. Při posouzení určitého společností nebezpečného jednání, soudce, který rozhodoval o jeho vině a trestu, musel nejprve posoudit, zda se nejedná o trestný čin upravený právem, pokud ne, zdali nebyla výše trestu určena dosavadní rozhodovací soudní praxí, pokud ne, rozhodl podle své vlastní úvahy. Nicméně ve své úvaze byl velmi málo omezen, trest však měl být stanoven tak, aby pro společnost závažné nebezpečné chování bylo trestáno přísně a méně závažné mírně.⁶⁴

⁶⁴ REMY, Henri. *Des Principes généraux du Code pénal de 1791*. Paris, 1910. Thèse pour le doctorat. Université de Paris. Faculté de droit et des sciences économiques.

Avšak, jak by měl být určen onen stupeň závažnosti? V tomto období byl uznán princip, že každý člověk má svobodnou vůli, a je svobodný ve svých činech, a proto za ně zcela odpovědný. Ale jeho stupeň odpovědnosti měl být posouzen, nikoliv podle hledisek subjektivních, jako jeho vůle, jeho vzdělání či znalosti, ale zejména podle objektivních hledisek, tedy podle činu, jaký byl pachatelem dokonán, pro ukládání trestu se pak uplatňovala zásada *poenam ad mensuram delicti statuenda est*⁶⁵. Při stanovení trestu, soudce prověřoval podstatu trestného činu a okolnosti, které ho provázely. Jednalo se o tyto okolnosti: příčina, která vedla ke spáchání; osobní schopnosti a vlastnosti; místo, čas a povaha trestného činu; kvantita a děj. Kromě těchto faktorů se ještě posoudily negativní následky trestného činu a okolnosti, které by mohly snížit závažnost trestného činu, jako charakter osobnosti, její věk a schopnosti, a zda došlo k trestnému činu vlivem nahodilých okolností a další obdobné skutečnosti. Takový byl ideální stav, který se královští soudci snažili naplňovat, avšak docházelo k excesům, jako například rozsudek smrti za pokácení dubu. Tato pravomoc soudců, ale byla pod kritikou zejména osvícenských myslitelů jako například Charles Louis Montesquieu.⁶⁶

Pravomoc volné soudcovské úvahy pak byla smetena Velkou francouzskou revolucí, a nahrazena přesným opakem, soudce již neměl svévolně rozhodovat o trestu, ale měl pouze posoudit skutek, a na tento pak aplikovat zákon. Zaveden byl porotní systém a Trestním zákoníkem z roku 1791, byl pro každý delikt stanoven pevný trest. Úloha soudce se stala z tehdejšího pohledu mnohem prostší, poněvadž pouze aplikoval zákon, o to složitější a delikátnější se stala úloha zákonodárce, který tak musel podchytit nezměrné množství případů závažných porušení zákona, stanovit je dostatečně obecně, avšak pouze do té míry, aby byl naplněn požadavek přesnosti a určitosti definování trestného činu. Tento extrémní systém pevných trestů byl následně opuštěn, či spíše zmírněn, a Trestní zákoník z roku 1810 stanovoval minimum a maximum trestní sankce pro každý trestný čin, a postupně se začala dále rozvíjet konstrukce subjektivní individualizace trestu a okolností zmírňující, které umožňovaly zmírnit trest. Do

⁶⁵ Necht' trest je úměrný trestnému činu.

⁶⁶ VOUGLANS, Muyart de. *Les lois criminelles de la France dans leur ordre naturel*. Paris: Merigot le jeune, Crapart a B. Morin, 1780.

trestního práva se tak zvolna vracela volná soudcovská úvaha, avšak v mnohem menší míře, než jaká panovala před rokem 1791.⁶⁷

4.2 Systém trestů

„*Systém trestů lze definovat jako uspořádání jednotlivých druhů trestů podle závažnosti, podle postihovaných zájmů a vzájemné vztahy mezi jednotlivými tresty.*“⁶⁸ Podle dobové terminologie se tresty dělily do následujících kategorií, zejména podle postihovaných zájmů. Nejprísnější tresty se nalézaly v kategorii trestů nazývaných jako tzv. *peines capitales*, tedy tresty hrdelní, jednalo se o ty, které postihovaly život, nebo doživotní ztrátu svobody či občanství. Jednalo se o trest smrti, doživotní galeje, doživotní vyhoštění z území království nebo doživotní vězení. Další kategorie byla označována jako tzv. *peines afflictives*, tedy tresty dotýkající se osoby, respektive jejího těla nebo její svobody. Do této kategorie spadaly tresty jako galeje na určenou dobu, výprask, vypálení cejchu a pranýř. Kategorie nazývaná jako tzv. *peines infamantes*, tresty zneuctvující obsahovala například čestnou pokutu, dočasné vyhoštění, důtku či pokutu v trestních věcech. Kromě těchto trestů existovaly ještě další jako například napomenutí, milodar, soudní příkaz být obezřetný a další. Aby byl výčet teoretického dělení kompletní, je třeba ještě zmínit kategorie zvláštních trestů, které mohly být uplatněny jen vůči určitým osobám. Jde o tresty kanonické (jako například exkomunikace, degradace, interdikt), dále tresty proti otrokům (například uřezání uší) a nakonec tresty vojenské, které se dále dělily na ty, aplikovatelné na pozemní armádu, a na ty aplikovatelné vůči námořní armádě.⁶⁹

Tolik teoretické dělení trestů, dlužno však podotknout, že řada trestů byla s příchodem Trestního zákoníku z roku 1791 zrušena a v návaznosti na zavedení zásady zákonnosti do francouzského trestního práva, napříště bylo možné ukládat jen tresty jasně vymezené v zákoně, a rovněž byly zrušeny veškeré tělesné tresty a to i v armádě.

Systém trestů v obecném trestním právu platný k roku 1805, vycházel z jeho vymezení Trestním zákoníkem z roku 1791, neboť později vydaný Zákoník o deliktech a trestech z roku 4 toto vymezení převzal článkem 610. Těmito tresty

⁶⁷ REMY, Henri. *Des Principes généraux du Code pénal de 1791*. Paris, 1910. Thèse pour le doctorat. Université de Paris. Faculté de droit et des sciences économiques.

⁶⁸ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 355. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-49-3.

⁶⁹ MERLIN, M. *Répertoire universel et raisonné de jurisprudence*. quatrième édition. Paris: Garnery, 1813, s. 202. tome neuvième.

byly trest smrti, v železech, káznice⁷⁰, trestnice⁷¹, vazba⁷², deportace, zbavení občanských práv a pranýř. Trestní zákoník z roku 1810 obsahoval širší vymezení trestů, tresty rozděloval na tresty omezující svobodu a zneuctující; a zneuctující. Tresty omezující svobodu a zneuctující podle článku 7 jsou: smrt, doživotní nucené práce, deportace (práce v koloniích), nucené práce a káznice. Následující článek pak vymezil tresty zneuctující: pranýř, vyhoštění a ztráta občanských práv. Kromě těchto vymezoval v článku 9 ještě tresty nápravné: uvěznění v nápravném zařízení, omezení právní způsobilosti a pokutu.

4.2.1 Vojenské tresty

V předešlé kapitole bylo představeno, jak vypadala tehdejší trestní represe v základních obrysech. Vzhledem k tomu, že vojenské právo bylo právem zvláštním, uplatňovaly se v něm některé odlišné tresty. Pozemní armáda byla, jak již bylo uvedeno, podřízena zvláštním zákonům, mimo jiné i v podstatě trestů⁷³. V předchozí kapitole uvedený vývoj trestního práva ovlivnil i vojenské trestní právo, a zásady v něm uvedené se promítly do vojenských zákonů. Konkrétně šlo o zákon ze dne 19. října 1791, o soudní pravomoci, vojenských deliktech a trestech, který hned v prvním článku vymezil vojenský delikt tímto způsobem: *Vojenské delikty spočívají v zákonem definovaném porušení vojenské povinnosti; zákon určuje tresty, které musí být aplikovány*⁷⁴. Tímto byla tedy vyloučena volná soudcovská úvaha při určování trestu a zásada zákonnosti trestů. Vzhledem k datu vydání většiny vojenských zákonů, byl při stanovování trestů použit systém pevných trestů, bez jakékoliv možnosti se odchýlit. A jaké tresty tedy byly

⁷⁰ Trest káznice Trestním zákoníkem z roku 1791 přímo definován nebyl, ale podle systematického výkladu ustanovení, jde o trest nižšího stupně než trest v železech a vykonávaný na odlišných místech.

⁷¹ Článek 14 až 17: Každý odsouzený k trestu trestnice uzavřen sám v osvětlené místnosti, bez želez či okovů; během výkonu svého trestu nemůže komunikovat s ostatními odsouzenými nebo s kýmkoliv mimo trestnici. V tomto trestu bude odsouzenému poskytována pouze voda a chléb, v závislosti na věznicích a výnosu jeho práce. V místě, kde bude držen, mu bude opatřena práce podle svého výběru v počtu pracovních míst, které budou povoleny správci věznic. Výnos z práce bude použit následovně: třetina bude použita na výdaje věznic, další třetina bude povolena odsouzenému na zlepšení své stravy a zbytek bude vyhrazen pro vydání odsouzenému v momentě jeho odchodu na konci výkonu trestu.

⁷² Článek 20 až 24: Odsouzení k trestu vazby budou uzavřeni v ohrazeném místě určeném pro tento účel. Bude jim poskytován chléb a voda v závislosti na věznicích; výnosu z jejich práce. Odsouzeným bude poskytnuta práce dle jejich výběru, v počtu pracovních míst, které budou povoleny správci věznic. Muži a ženy budou uzavřeni a pracovat odděleně. Výnos práce odsouzených k tomuto trestu bude použit obdobně jako u trestu trestnice.

⁷³ Článek 290. Ústavy z 5. fructidoru roku 3 (22. srpna 1795), článek 13., kapitoly IV. Ústavy z roku 1791 a článek 14. Zákona o deliktech a trestech z 3. brumairu roku 4 (25. října 1795).

⁷⁴ *Les délits militaires consistent dans la violation, définie par la loi, du devoir militaire; et la loi détermine les peines qui doivent y être appliquées.*

aplikovány ve vojenském trestním právu? Nejpřísnějším trestem byl trest smrti, dále trest v železech, trest koule, veřejné práce, degradace, vězení a pokuta. V období předrevolučním byla ve vojenském právu aplikována řada typických vojenských tělesných trestů, které byly, ale s příchodem revoluce zrušeny, šlo například o trest uličky v několika modifikacích (*la peine des baguettes, des bretellers et des verges*). Trest byl ukládán při porušení disciplíny. Voják, který byl k tomuto trestu odsouzen, byl nucen projít s odhalenými rameny mezi dvěma řadami vojáků tvořenými muži z jeho roty, a každý z vojáků ho uhodil nabíjákem⁷⁵, řemenem či holí (podle toho, o který trest ze tří jmenovaných šlo). K dispozici byly i jiné, ne tak drastické tresty, jako například umístění na dřevěného koně⁷⁶, takto byly nazývány dvě dřevěné desky, zakončené hlavou koně, na které byl položen odsouzený voják, tento kůň byl vystaven na veřejném místě před zraky veřejnosti.⁷⁷

4.2.2 Vyhýbání se branné povinnosti⁷⁸

Před samotným popisem trestů aplikovaných vůči vojákům, kteří porušili vojenské povinnosti, se ještě zastavím nad otázkou, jaký byl postup vojenské správy vůči osobám, které odmítly vojenskou službu nastoupit, ačkoliv byly povolány. Tento postup byl stanoven výnosem ze dne 19. vendémiairu roku 12 (12. října 1803), který upravoval tresty a postup zvláštních vojenských soudů proti dezertérům, a v těchto souvislostech o něm bude ještě řeč. Osoby, které odmítly nastoupit vojenskou službu, byly označovány jako tzv. „*les réfractaires*“, tento pojem byl založen zákonem ze dne 6. floréalu roku 11 (26. dubna 1803) a to v souvislosti k odvodním ročníkům roků 11 a 12, šlo o osoby, které by se nedostavily na k tomu určené místo ve lhůtě 1 měsíce. Tyto osoby tzv. „*les réfractaires*“, měly pak být dány k dispozici vládě a podrobeny zvláštní disciplíně v určených vojenských pevnostech. Nešlo však o první případ trestání osob, které odmítly nastoupit vojenskou službu, tím prvním byl výnos ze dne 16. fructidoru roku 3 (2. září 1795), který nechával stíhat a předvést ke svým sborům brance, kteří unikli před první rekvizicí do Paříže. Právním předpisem, který měl určit

⁷⁵ Železná tyč, která byla příslušenstvím muškety (převládající palné zbraně pěších vojsk 18. století), pomocí níž se vsunul a upěchoval náboj do ústí hlavně, zepředu nabíjené muškety.

⁷⁶ *Mettre sur le cheval de bois*.

⁷⁷ DIDEROT, Denis. *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers*. Paris: Le Breton, Durand, Briasson a Michel-Antoine David, 1753, s. 250. tome troisième.

⁷⁸ CIHLÁŘ, J. *Jak se trestali vojáci ve Francii za časů Napoleona*. Plzeň, 2014, rkp. odevzdaný k publikaci v rámci projektu SGS-2014-060 "Právo v běhu času", řešeného na Katedře právních dějin Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.

vojenské pevnosti pro „*les réfractaires*“ byl zmíněný, výnos ze dne 19. vendémiairu roku 12, který určil 11 takových míst (Lille, Givet, Luxembourg, Strasbourg, Besançon, Briançon, Perpignan, Baïonne, Saint-Martin-de-Ré, Caen a Alexandrie)⁷⁹. V nich měly tyto osoby tvořit jednotky po 160 osobách, izolovaných od ostatních vojenských jednotek, byly přísně hlídány a zaměstnány vojenským výcvikem a nucenými pracemi. V případě dobrého chování mohly být začleněny do armády. V následujících letech byl počet těchto míst snižován a branci zařazováni do středozemního batalionu (*bataillon de la Méditerranée*). V roce 1811 narůstala potřeba zvyšovat počty vojáků v armádě, a proto byly zřízeny 3 trestné pluky určené na ochranu pobřeží a ostrovů a na námořní expedice, zvyšovala se tedy tendence promíjet jim trest. Těmto plukům byla pak císařským dekretem ze dne 20. září 1812 v Moskvě přidělena čísla, přičemž konkrétně šlo o trestné pluky č. 131, 132 a 133 řadové pěchoty a pluky č. 35 a 36 lehké pěchoty, čímž došlo k jejich plnému začlenění do francouzské armády.⁸⁰

Dalším případem vyhýbání se vojenské službě, bylo dobrovolné zmrzačení⁸¹ před nástupem do vojenské služby, a tedy dobrovolné a úmyslné zneschopnění se služby. Toto jednání bylo upraveno dekretem ze dne 8. fructidoru roku 13 (26. srpna 1805) vztahujícího se na odvody roku 14. Šlo o osoby, které se dobrovolně zmrzačily před prohlídkou u odvodové komise⁸², aby se vyhnuly vojenské službě. Pokud byly uznány vinnými z tohoto deliktu, tak byly dány k dispozici vládě na několik let, poslány do přístavů a transportovány do francouzských kolonií k nuceným pracím. Tento zákon ještě pamatoval na brance, kteří se nechali naverbovat podruhé jako dobrovolníci pod cizím jménem a utržili za to odměnu od osoby, kterou nahradili, a ti byli odsouzeni k trestu koule na 5 let. Následující rok bylo určeno císařským dekretem ze dne 12. března 1806, že dobrovolně zmrzačení budou napříště formováni do rot ženistů (*les pionniers*) a budou posíláni na vojenské práce, zejména pevností, později byli přiřčeni k armádě a byli dáni k dispozici sapérům pro těžké ženijní práce, výslovně pak bylo určeno, že nesměli nosit zbraně, ale pouze náradí.⁸³

⁷⁹ Všechna tato místa jsou pro lepší představu znázorněna v příloze č. 5.

⁸⁰ LEBRUN, Marc. Révolution, Empire et mauvais soldats. *Revue historique des armées* [online]. 2006, č. 244 [cit. 2014-12-20]. Dostupné z: <http://rha.revues.org/6032>

⁸¹ Osoby takto dobrovolně zmrzačené byly označovány jako „*les mutilés volontaires*“.

⁸² *Le Conseil de recrutement*.

⁸³ LEBRUN, Marc. Révolution, Empire et mauvais soldats. *Revue historique des armées* [online]. 2006, č. 244 [cit. 2014-12-20]. Dostupné z: <http://rha.revues.org/6032>

4.3 Druhy vojenských trestů

Jako vojenské tresty byly označovány takové tresty, které byly uvedené ve Vojenských zákonících z roku 1793 a roku 5 a výnosem ze dne 19. vendémiairu roku 12, a byly aplikovány vůči vojenským osobám při naplnění znaků skutkových podstat vojenských trestných činů uvedených v těchto právních předpisech. Mezi tyto, jak bylo uvedeno, patřily:

- trest smrti;
- trest v železech;
- trest koule;
- veřejné práce;
- vězení;
- degradace;
- pokuta.

4.3.1 Trest smrti

Nejvyšším trestem vojenského trestního práva byl trest smrti. Ten byl upraven vcelku jednoduše Vojenským zákoníkem z roku 1793 v 6. kapitole. Výkon tohoto trestu byl zákoníkem svěřen popravčí četě složené ze 4 seržantů, 4 kaprálů a 4 služebně nejstarších fyzilírů⁸⁴ vybraných z jednotky odsouzeného. Odsouzený byl na popravu přiveden ozbrojenou jednotkou v počtu 50 vojáků. V místě popravky měli být podle zákona přítomni soudci, kteří vynesli rozsudek smrti a nastoupená jednotka odsouzeného.⁸⁵

4.3.2 Trest v železech

Trestem odpovídající dnešnímu trestu odnětí svobody, byl trest nucených prací v různých formách a podobách. V dobách předrevolučních, byl nejpřísnějším trestem hned po trestu smrti, trest galejí (*la peine des galères*). Tento trest pocházel ze starších dob, kdy odsouzení k tomuto trestu byli nuceni veslovat na lodích – galérách⁸⁶. S rozvojem plachetnic, však galér na mořích ubývalo a za období Ludvíka XIV. byl tento typ lodí jako velkých válečných plavidel již definitivně opuštěn. Z tohoto důvodu již osoby odsouzené k trestu galejí nebyly posílány veslovat na válečné lodě, ale na těžké nucené práce,

⁸⁴ Označení řadového vojáka francouzské řadové pěchoty.

⁸⁵ *Code pénal militaire: ou lois et arrêtés relatifs à la justice militaire*. Paris: Codier, 1808, s. 105.

⁸⁶ Ve francouzském jazyce – *une galère*. Typ námořních plavidel s dlouhou a nízkou palubou, která byla zpravidla poháněna vesly a někdy i plachtami, používaná pro plavbu ve Středozeří, výjimečně na oceánech. (*Dictionnaire de l'académie française*. cinquième édition. Paris: J. J. Smits, 1798, s. 628.)

zejména do přístavů, kolonií, do dolů, na vysoušení bažin, či na budování cest. Šlo o velmi krutý a tvrdý trest, proto se v rámci příprav Trestního zákoníku uvažovalo o jeho zrušení. V tehdejší pojetí trest měl být v první řadě odstrašující a užitečný, a trest galejí se nejevil jako trest, poskytující garance výstrahy. Trestanci v rámci tohoto trestu vykonávali práce jen v malém počtu měst, zejména přímořských, a proto podle názoru Le Pelletiera de Saint-Fargeau⁸⁷, tvůrce návrhu Trestního zákoníku z roku 1791, „bylo nutné žít v Brestu či Toulonu, aby člověk poznal těžký úděl galejníků“. I trest veřejných prací dostatečně nenaplňoval odstrašující požadavek trestu, neboť ty byly vykonávány často v uzavřených budovách. Dalším nedostatkem trestu, byl jeho nenápravný charakter pro odsouzeného, jednak tím, že po propuštění na svobodu byl nadále odsuzován společnostmi a na druhé straně vykonáváním těžkých prací, které vykonával se značným odporem a nechutí, a nevytvořil si tak žádoucí návyk pracovat. K tomuto dále uvádí autor návrhu Trestního zákoníku příklad z *maison de Bicêtre*, kde byli vězni drženi v oddělených celách, těm byl dán hotový výrobek košíku a materiál, a postupně si osvojili řemeslo a byli schopni samostatně vyrábět košíky. Jiní méně zruční vězni, pak prodávali hotové výrobky. Z těchto důvodů se uvažovalo o následujících možnostech, zda zavést trest veřejných prací, zřídit zvláštní věznice nebo zachovat trest galejí. Trest galejí nicméně zrušen být neměl, zejména z ekonomických důvodů, neboť by stát přišel o značnou pracovní sílu, vykonávající nejtěžší práce. Uvažovalo se tedy o možnosti vytvořit v rámci nucených prací více kategorií podle náročnosti prací, a tedy ty nejzávažnější trestné činy, trestat nejtěžšími pracemi. Trestním zákoníkem z roku 1791, jak již bylo uvedeno, byly nakonec zavedeny tresty káznice, trestnice a vazba, jako tresty méně přísné k trestu v železech. Trest galejí tímto zákoníkem zrušen jako takový nebyl, pouze byl přejmenován na „*la peine de fers*“, trest v železech. Pro trest v železech měla být zřízena zvláštní místa výkonu trestu, nazývané tzv. „*des dépôts*“. Jejich výstavba a transformace se však zpožďovala a proto byl provizorně obnoven trest galejí, pod zákonným pojmem trest v železech. Toto

⁸⁷ Louis-Michel Le Peletier de Saint-Fargeau (1760 – 1793) – francouzský politik a právník, byl zvolen jako delegát do Generálních stavů v roce 1789, 21. června 1790 se stal předsedou Ústavodárného shromáždění a účastnil se přípravy nového Trestního zákoníku z roku 1791, navrhoval zrušení trestu smrti, jeho nahrazení vězením a zasadil se o zrušení tortury a humánnějšího způsobu trestu smrti.

provizorium však vydrželo až do roku 1810, kdy byl tento trest Trestním zákoníkem z tohoto roku nahrazen trestem nucených prací.⁸⁸

Trest v železech byl Trestním zákoníkem z roku 1791 definován v 6. a 7. článku takto:

*Odsouzení k trestu v železech, budou zaměstnání nucenými pracemi ve prospěch státu buď uvnitř káznice, v přístavu, zbrojnici, v těžbě v dolech, při vysoušení bažin, nebo konečně ve všech ostatních trestních objektech, které na návrh departmentů, můžou být ustanoveny legislativním sborem.*⁸⁹

*Odsouzení k trestu v železech, budou vléci k jedné noze připevněnou kouli spojenou železným řetězem.*⁹⁰

Ve vojenském trestním právu byl za velké množství trestných činů aplikován trest v železech, ten však žádným vojenským předpisem definován nebyl, vycházel z Trestního zákoníku z roku 1791. Vůči vojenským osobám byl tento trest aplikován i po jeho nahrazení trestem nucených prací, tak jak jej definoval Trestní zákoník z roku 1810, avšak označován byl i nadále trest v železech, jak jej nazvaly vojenské zákony, neboť ty novelizovány nebyly. Definitivně byl trest v železech zrušen až v roce 1857 Zákoníkem vojenského soudnictví.

Galeje pro vojáky

Původně byli vojáci odsouzení k trestu v železech posíláni do stejných *les bagnes*⁹¹, galejí jako civilní osoby. Tato situace se, ale měla změnit, neboť panoval názor, že vojáci, kteří se dopustili typicky vojenského deliktu, by mohli být negativně ovlivněni civilními osobami odsouzenými ke stejnému trestu, které spáchaly nejzávažnější trestné činy, a tyto zločinecké návyky, by pak mohli po vykonání trestu zanechat v armádě. Z tohoto důvodu byl vydán výnos ze dne 7. fructidoru roku 6 (24. srpna 1798), který zřídil galeje v le Havru, určené pouze pro vojáky odsouzené za dezerci. Posléze bylo výnosem ze dne 12. thermidoru roku 7 (30. července 1799) určeno, že napříště již vojáci odsouzení k trestu

⁸⁸ REMY, Henri. *Des Principes généraux du Code pénal de 1791*. Paris, 1910. Thèse pour le doctorat. Université de Paris. Faculté de droit et des sciences économiques.

⁸⁹ *Les condamnés à la peine des fers, seront employés à des travaux forcés au profit de l'État, soit dans l'intérieur des maisons de force, soit dans les ports et arsenaux, soit pour l'extraction des mines, soit pour le dessèchement des marais, soit enfin pour tous autres ouvrages pénibles, qui, sur la demande des départements, pourront être déterminés par le corps législatif.*

⁹⁰ *Les condamnés à la peine des fers, traîneront à l'un des pieds un boulet attaché avec une chaîne de fer.*

⁹¹ Pro lepší představu jsou města, ve kterých byl vykonáván trest galejí pro vojáky, znázorněna v příloze č. 4.

v železech za neposlušnost nebudou posílání do galejí v Brestu, Rochefortu, Toulonu a Lorientu, ale do galejí v le Havru a v Nice. Nicméně galeje v le Havru byly po 4 letech zrušeny a 2. února roku 1811 nakonec i ty v Nice, a odsouzení vojáci převezeni do Toulonu.⁹²

Galeje v le Havru byly založeny 24. srpna 1798 z původního kláštera Kapucínů, ten sloužil během revoluce jako ubytovna pro vojáky a jako sklad potravin. Nad založenými galejemi pak vykonávalo správu Ministerstvo námořnictví a kolonií. V galejích byli odsouzení vojáci zaměstnáni pracemi v Arzenálu a zejména konstrukcí, údržbou a opravami vodních děl a dalšími pracemi ve prospěch státu. Při svých pracích galejníci byli nuceni vléct kouli, připevněnou řetězem k noze. Délka a váha řetězu byla určena úkoly, které museli galejníci vykonávat, řetěz pak nosili i v noci. Účelem trestu bylo, aby se galejníci znovu naučili „dobrým návykům, které ztratili, když se dopustili trestného činu“. Galejníci byli rozděleni do dvou skupin podle druhu práce, na řemeslné a těžké manuální, kdy ty řemeslné byly vykonávány v malých skupinách.⁹³ Město le Havre z umístění galejí profitovala, pokud jde o pracovní sílu, která je nestála prakticky nic, avšak pro obyvatele města bylo nesnesitelné sledovat defilující vyhublé a zničené galejníky, a proto docházelo k situacím, kdy se obyvatelé města snažili odsouzeným trest ulehčit, tím, že jim dávali najíst a napít, a v případě, že některý z galejníků uprchl, jim nebránili si opatřit jídlo a oblečení. Tito uprchlíci se pak do le Havru vraceli poděkovat svým pomocníkům.⁹⁴ V roce 1802, navštívil le Havre První konzul Bonaparte při své okružní cestě po regionu, a poté co byl informován, v jakých životních podmínkách žijí galejníci a o nesnesitelném vedení, vydal dekret opravňující definitivní zrušení zdejších galejí. Galejníci byli přesunuti do galejí v Cherbourgu, v le Havre se zřídilo skladiště.⁹⁵

4.3.3 Trest koule

Trest koule byl zaveden výnosem ze dne 19. vendémiairu roku 12 jako čistě vojenský trest a na rozdíl od trestu v železech šlo o trest nápravný (*la peine*

⁹² CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée*. deuxième édition. Paris: J. Dumaine, 1853, 442 - 445. tome deuxième.

⁹³ VIMONT, Jean-Claude. Au Havre, un bagne dans le couvent des Capucins par Laurine Millet. In: *criminocorpus hypotheses* [online]. 2013 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://criminocorpus.hypotheses.org/7367#sthash.MKIXy3IU.dpuf>

⁹⁴ BASSINE. Au temps du bagne maritime du Havre. In: *Le Havre infos* [online]. 2012 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.lehavreinfos.fr/2012/05/03/au-temps-du-bagne-maritime-du-havre/>

⁹⁵ BASSINE, Olivier. Au temps du bagne (suite 2/2). In: *Le Havre infos* [online]. 2012 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.lehavreinfos.fr/2012/05/11/au-temps-du-bagne-suite-22/>

correctionnelles). Tento trest mohl být uložen pouze za dezerci podle uvedeného výnosu a jeho délka byla fixně stanovena na 10 let, a za určitých okolností⁹⁶ mohla být zvýšena o 2 roky. Případně při spáchání deliktů osobami odsouzenými k trestu koule, mohla být odsouzena vojenskou komisí (*la commission militaire*) k trestu smrti, prodloužení stávajícího trestu, či zdvojení tažené koule, za těchto okolností bylo pak této osobě po propuštění na svobodu, zakázáno se usadit blíže než 20 mil⁹⁷ od města, kde sídlí vláda. Tento trest spočíval v nucených pracích, při kterých měl odsouzený k noze připevněný řetěz o délce 2,5 metru s koulí na jeho konci. Byl povinen pracovat 8 hodin denně od dne 1. brumaire až do dne 1 germinal (od 22/23 října do 21/22 března), a 10 hodin denně ve zbytku roku. Velkým rozdílem v porovnání s trestem v železech je ten, že nucené práce v rámci trestu koule, byly vykonávány za odměnu, ta byla snížena na polovinu, než jaká byla obvyklá mzda v zemi a rozdělovala se na třetiny. První třetina byla poskytnuta na zlepšení stravy, další třetina byla vydána odsouzenému po jeho propuštění na svobodu a poslední třetina zůstala k dispozici ministru války, jako příspěvek na výdaje spojené s výkonem trestu. Odsouzeným bylo zakázáno si holit vousy a stříhat vlasy, ty jim byly upravovány každých 8 dní a jako oděv jim byl určen dlouhý kabát, kalhoty a čepice z hnědé látky a dřeváky.⁹⁸

4.3.4 Trest veřejných prací

Trest veřejných prací byl obdobně jako trest předešlý, ukládaný podle výnosu ze dne 19. vendémiairu roku 12 pouze za dezerci. Osoby odsouzené k trestu veřejných prací byly nuceny vykonávat nucené práce, avšak na rozdíl od předešlých trestů bez okovů a ve speciálních dílnách po menších skupinkách. Za tuto práci jim příslušela odměna, rozdělena obdobným způsobem jako v případě trestu koule. Délka trestu byla stanovena fixně za dezerci do vnitrozemí na 3 roky, s případným zvýšením o 2 roky⁹⁹. K tomuto trestu byl vydán prováděcí předpis císařským dekretem ze dne 8. června 1809, který se velmi podrobně věnoval správě dílen, oděvu, vybavení a náradí odsouzených, jejich stravě, ubytování, disciplíně a dalším důležitým oblastem. Například strava tímto předpisem byla

⁹⁶ 1. pokud se nejedná o dezerci jednotlivce; 2. pokud byl v jakékoliv službě, nebo pokud přešel hradby (zeď); 3. pokud jde o dezerci z armády nebo z místa v prvním sledu.

⁹⁷ Přibližně 84 km.

⁹⁸ DU MESGNIL, André Claude Sebastien. *Dictionnaire de la justice militaire*. Paris: J. Dumaine, 1847, s. 42 - 43.

⁹⁹ 1. pokud nebyla dezerce individuální; 2. pokud byl v jakékoliv službě, nebo pokud přešel hradby (zeď); 3. pokud jde o dezerci z armády nebo z místa v prvním sledu; 4. pokud odnesl vybavení patřící státu nebo sboru.

určena denně pro každého odsouzeného v množství 750 gramů rezného chleba, 150 gramů bílého pečiva k polévce, 200 gramů masa a 60 gramů zeleniny nebo ekvivalentu. Oděv, který měl odsouzený dostat, se skládal ze dvou košilí silné látky, spodního prádla v počtu dvou kusů, krátkých kalhot, dvou párů kamaší, dlouhé vesty, vlněné čepice, jednoho páru střevíců a zimního kabátu. Rovněž byla i stanovena doba, po které měl nárok na novou část oděvu, například nárok na nové boty měl po půl roce, košili po osmnácti měsících atd. Spát měli odsouzení na slámě, a každý odsouzený měl mít nárok na otep slámy o hmotnosti 5 kilogramů a deku, která byla přidělována vždy pro dva vojáky. Sláma pak měla být měněna vždy po patnácti dnech.¹⁰⁰

4.3.5 Degradace

Degradace, neboli zbavení hodnosti byl trest ukládaný vždy společně s jinými tresty, zejména pokud byl ukládán trest v železech, stanovil tak tak 21. článek, 8. kapitoly Vojenského zákoníku z roku 5. Degradace byla provedena po přečtení rozsudku odsouzenému, kdy mu před nastoupenou jednotkou byly odebrány jeho epolety, prýmký a šlo-li o důstojníka, jeho kord.¹⁰¹

4.3.6 Pokuta

Pokuta byla ukládána dezertérovi, ustanovená předpisem ze dne 16. nivôse roku 4 (6. ledna 1796), jako odškodnění odneseného vybavení; následně zákonem ze dne 17. nivôse roku 8 (7. ledna 1800) byla stanovena jako ekvivalent ceny náhrady při odvodu, její míra byla výnosem ze dne 19. vendémiairu roku 12 stanovena na 1500 franků, vymáhaná byla po rodičích dezertéra, pomocí vyvlastnění ve veřejném zájmu a určena na náklady odvodů.¹⁰²

¹⁰⁰ MERLIN, M. *Répertoire universel et raisonné de jurisprudence*. quatrième édition. Paris: Garnery, 1815, s. 147 - 155. tome quatorzième.

¹⁰¹ DU MESGNIL, André Claude Sebastien. *Dictionnaire de la justice militaire*. Paris: J. Dumaine, 1847, s. 162 - 163.

¹⁰² BARDIN, Étienne-Alexandre. *Dictionnaire de l'Armée de terre*. Paris: J. Corréard, 1851, s. 176. tome premier.

5 Přehled zvláštní části

Vojenské trestné činy, byly kodifikovány Vojenskými zákoníky z roku 1793 a z roku 5, k těmto je pak ještě třeba přidat výnos ze dne 19. vendémiairu roku 12 upravující oblast dezerce. Tyto tři předpisy tvořily jádro úpravy vojenských trestných činů, avšak řada vojenských deliktů byla upravena mimo tyto předpisy. Typická pro tyto vojenské zákoníky je jejich kazuistická povaha do značné míry neobsahující obecnou část. Členění Vojenského zákoníku z roku 5 je pak následující:

- 1) dezerce k nepříteli;
 - 2) dezerce do vnitrozemí;
 - 3) zrada;
 - 4) navádění ke zběhnutí k nepříteli a špionáž;
 - 5) drancování, pustošení a žhářství (trestné činy proti životu a majetku civilních osob, okrádání osob vyřazených z boje);
 - 6) krádež potravin;
 - 7) krádež a zpronevěra ve vojenské správě a zásobování;
 - 8) odepření poslušnosti (svévolné opuštění jednotky, vzpoura, odepření poslušnosti, trestné činy spojené s hlídkovou a strážní činností, urážka, napadení);
- a závěrečná ustanovení, která jsou připojena k posledně jmenované kapitole.¹⁰³

5.1 Dezerce

Oblasti vojenských deliktů, kterým byla v předmětném období věnována největší pozornost, byla oblast dezerce. Obecně bylo za dezerci pokládáno jednání vojáka, které spočívalo v opuštění vojenské služby bez dovolené.¹⁰⁴ Obecné zákonné vymezení dezerce obsahuje Instrukce ze dne 10. prosince 1811 ve svém prvním článku, podle které je za dezerci považována *protiprávní nepřítomnost ve*

¹⁰³ V této kapitole jsou podrobněji popsány pouze kategorie dezerce a část odepření poslušnosti, pro bližší představu jak byla upravena valná většina vojenských trestných činů, účinných k roku 1805 přikládám v příloze č. 8 přeložený Vojenský trestní zákoník z roku 5. Kromě tohoto existovala ještě řada dalších právních předpisů obsahujících ustanovení vojenských deliktů, ale ty již nepřikládám.

¹⁰⁴ *Dictionnaire de l'académie française*. cinquième édition. Paris: J. J. Smits, 1798, s. 406.

vojenském sboru¹⁰⁵. Podle tohoto předpisu byl považován za dezertéra voják nebo poddůstojník 24 hodin poté, co opustil svůj sbor bez povolení, nebo obdržel-li dovolenou, se po jejím vypršení se nepřipojil k armádě a dále branec odsouzený jako tzv. „*réfractaire*“, tedy osoba odmítající nastoupit vojenskou službu. Obecně byl trestný čin dezerce chápán jako trvající trestný čin, a počítán byl dnem absence, a trval až do dobrovolného navrácení nebo zadržení dezertéra.¹⁰⁶ Z hlediska platných a účinných právních předpisů k roku 1805, byla dezerce upravena primárně výnosem ze dne 19. vendémiairu roku 12 a podřídně se použila úprava z Vojenského zákoníku z roku 5, kdy článek 68 uvedeného výnosu na tento zákoník přímo odkazuje.

Dezerce jako taková se dělila na tři samostatné typy – dezerce k nepříteli, do vnitrozemí a do ciziny. Dezerce k nepříteli byla po celé období Velké francouzské revoluce a napoleonských válek trestána trestem smrti, a podrobněji byla popsána ve Vojenském zákoníku z roku 5 v kapitole 1. Určující pro dezerci bylo překročení hranice, bez rozkazu nebo příslušného písemného povolení vydané nadřízeným, určené velitelem jednotky, na které by mohlo dojít ke kontaktu s nepřítelem, tedy ozbrojenou silou, s kterou byla Francie ve válce, případně též, pokud by voják byl na hlídce, či na předsunuté hlídce a tento post by opustil, aniž by splnil rozkaz. Nepřítelem se nerozumí pouze vojsko nepřátelského státu, ale jakákoliv ozbrojená síla, tedy i vzbouřené civilní obyvatelstvo. Dezerci do ciziny se rozumí zběhnutí z armády za hranice Francie. Výnos ze dne 19. vendémiairu roku 12 považoval za dezertéra do ciziny vojáka nebo poddůstojníka, který bez rozkazu nebo příslušného písemného povolení svým nadřízeným, překročil hranice určené velitelem jednotky, ke které náleží, a který byl zadržen do 2 mil od vnější hranice, mířící vně této hranice, když jeho rodina nemá své bydliště v prostoru od 2 milů k hranici, ke které směřoval.¹⁰⁷ Dezerce do ciziny byla pak trestána trestem koule na dobu 10 let. Třetím typem dezerce, byla dezerce do vnitrozemí, kterým bylo myšleno území Francie. Ta byla trestána 3 roky nucených prací. Vojenský zákoník z roku 5 pokládal za dezertéra do vnitrozemí, takového vojáka, který by chyběl na nástupu učiněném při východu Slunce, aniž by měl písemné povolení svého nadřízeného nebo dovolenou

¹⁰⁵ *Code pénal militaire: ou nomenclature alphabétique des délits militaires*. Lille: Blocquel, 1813, s. 28.

¹⁰⁶ DU MESGNIL, André Claude Sebastien. *Dictionnaire de la justice militaire*. Paris: J. Dumaine, 1847, 189.

¹⁰⁷ Článek 71. výnosu ze dne 19. vendémiairu roku 12.

v předepsané formě a dále takový voják, který by překročil hranice určené velitelem, na straně opačné k nepříteli. Výnos ze dne 19. vendémiairu roku 12, stanovoval přesněji časové hledisko a rozlišoval ho, podle toho zda k dezerci došlo ve válečném stavu, či v mírovém. Jak již bylo uvedeno, za dezertéra je považován voják nebo poddůstojník, který by bez legitimních povolení opustil svůj sbor, nebo by se nevrátil po uplynutí své dovolené. Za opuštění sboru se považovala čtyřiaadvacetihodinová nepřítomnost v armádě nebo v pevnosti, za jiných okolností osmačtyřicetihodinová. Za nevrácení se po uplynutí dovolené, bylo považováno překročení její určené délky o 8 dní. Takové byly lhůty určující dezerci za stavu válečného.

5.2 Odepření poslušnosti

Kategorie vojenských trestných činů pod názvem *l'insubordination*, zahrnuje delikty spáchané vojáky neústupně nebo násilně vzdorující rozkazům svých nadřízených. Tehdejší vojenské soudnictví považovalo odepření poslušnosti jako „méně vážné, či závažnější podle doby, případu, zvyků jako například recidiva, hodnost, mírový nebo válečný stav“. Kriminalisté stavěli odepření poslušnosti dále než neposlušnost (*la désobéissance*), která zůstává pasivní, ale naopak odepření poslušnosti (*l'insubordination*) má aktivní povahu, projevuje se pohybem nebo násilím. Trestní zákoník z roku 5 podřazoval pod kapitolu odepření poslušnosti například urážku vůči nadřízeným, strážím, státním orgánům, a především urážku skutkem.¹⁰⁸ Odepření poslušnosti vojáka bylo upraveno ve Vojenských zákonících z roku 1793 a roku 5, a nijak ho teoreticky nerozlišovaly, pouze kazuisticky stanovovaly konkrétní případy, které podléhaly trestní represí. Ustanovení kapitoly odepření poslušnosti, lze rozdělit na neposlušnost jednotlivce, spočívající v nesplnění rozkazu, odhození zbraní, odmítnutí zaútočit na nepřítel, nesplnění hlídkové povinnosti a podobně. Další skupinou jsou delikty všeobecné neposlušnosti, zahrnující odmítnutí poslušnosti více vojáků, vojenskou jednotkou, či více jednotek, ale i vzpouru civilních obyvatel. Poslední skupinou jsou případy urážky nebo užití násilí mezi vojáky, tedy aktivního konání odepření poslušnosti směřující vůči jiné vojenské osobě.

Podrobněji se zaměřím v této kapitole pouze na urážku, vyhrožování a užití násilí mezi vojáky, jejich úprava vychází z článků 15. a 16., kapitoly 8.,

¹⁰⁸ BARDIN, Étienne-Alexandre. *Dictionnaire de l'Armée de terre*. Paris: J. Corréard, 1851, s. 2956. tome cinquième.

Vojenského zákoníku z roku 5. Jedná se o úpravu vztahů založených nadřízeností a podřízeností, z tohoto ohledu se článek 15. zabývá urážkou, vyhrožováním a užitím násilí směřující vůči nadřízenému. Článek 16. pak upravuje užití násilí vůči podřízenému. Trestem za urážku a vyhrožování vůči nadřízenému byl trest v železech na 5 let, v případě užití násilí vůči nadřízenému náležel pachateli trest smrti. Vyhrožováním se rozuměla „*slova nebo gesta, kterých bylo užito vůči někomu, aby se obával potíží, které jsou mu chystány*“.¹⁰⁹

Fyzické násilí vůči podřízeným bylo zakázáno, avšak článek 16. určoval případy, kdy fyzické násilí mohlo být užito, jednalo se o případy přirozené obrany, shromažďování prchajících vojáků před nepřítelem a odvezení mrtvých a raněných z bitevního pole; pokud ale voják užil fyzické násilí, mimo tyto případy vůči svému podřízenému měl být potrestán zbavením hodnosti, prohlášením nezpůsobilosti zastávat jakoukoliv hodnost v armádě a 1 rokem vězení, způsobil-li by smrt, náležel mu trest smrti. Pro užití násilí podřízených vůči nadřízeným používá Vojenský zákoník výraz „*voie de fait*“, jeho dobová definice je následující. „*Tento výraz v nejširším smyslu, znamená téměř veškerá jednání, která poškozují osobu, na jejím těle, na její cti nebo na jejím majetku, nebo alespoň omezují jeho práva, jako násilím (donucením), škodou, škodlivými následky, špatným zacházením, vybudováním nebo zničením díla, poškozením, zničením, inovací, loupeží, rušením vlastnictví, zkrátka vše, co právníci rozumí pod pojmem skutečná škoda. Ale v užším a běžnějším smyslu, užitím násilí se rozumí jednání, kterým se vykonávají, svou soukromou mocí, nároky nebo práva protichůdná k nárokům a právům jiných*“.¹¹⁰ Vymezení tzv. „*voie de fait*“ je tedy velmi široké a nezahrnuje pouze fyzické napadení, ale jakékoliv násilné překročení svých práv a povinností, kterým jsou již porušena práva a povinnosti jiných osob. V případě násilí nadřízených vůči svým podřízeným používá Vojenský zákoník výraz „*frappé*“, jedná se tedy o fyzický úder, napadení podřízeného¹¹¹. Zbývá se ještě pozastavit nad výrazem tzv. „*přirozené obrany*“, tedy de facto okolnosti vylučující protiprávnost, ačkoliv přímo takto vyjádřena v tehdejší vojenské právu nebyla. „*Obranou se rozuměl čin, kterým se odrážel útok, urážka, nebo kterým se mu klade odpor. Obrana je přirozená člověku; je mu*

¹⁰⁹ MERLIN, M. *Répertoire universel et raisonné de jurisprudence*. quatrième édition. Paris: Garnery, 1815, s. 165. tome huitième.

¹¹⁰ MERLIN, M. *Répertoire universel et raisonné de jurisprudence*. quatrième édition. Paris: Garnery, 1815, s. 652. tome quatorzième.

¹¹¹ Viz systém hodností francouzské armády k roku 1805 v příloze č. 4.

*povolena kdykoliv, když tak lze učinit způsobem bezúhonným. Je-li neprávem napaden, může zachovat svůj život, na úkor života útočníka, jde o zákonem omluvitelné usmrcení jiného.*¹¹² Okolnost vylučující protiprávnost v dnešním smyslu byla obsažena v Trestním zákoníku z roku 1810 v článku 328 a 329, jako tzv. „*nécessité actuelle de la légitime défense*“¹¹³.

5.3 Ostatní kategorie

Kromě uvedených kategorií vojenských trestných činů dezerce a odepření poslušnosti existovala řada dalších oblastí vojenských deliktů. První z nich byl vojenský trestný čin zrady. Šlo o jednání, které uvedlo armádu v nebezpečí, či nebylo dostáno vojenských povinností. Úprava zrady pouze kazuisticky vyjmenovávala jednání, která byla považována za zradu¹¹⁴, šlo například o křik vojáka, kterým byl způsoben zmatek ve vlastních řadách, zatajení výsledků vojenského průzkumu, nedovolený písemný styk s nepřítelem, vyřazení dělostřelecké výzbroje bez legitimních příčin či vydání vojenských nebo ambulancních vozů nepříteli. Za všechna tato jednání náležel trest smrti. Další samostatnou skupinou vojenských deliktů bylo navádění ke zběhnutí k nepříteli a špionáž¹¹⁵, které bylo rovněž trestáno smrtí. Dále šlo o drancování, pustošení a žhářství¹¹⁶, tato skupina obsahovala vojenské delikty zejména proti civilním osobám, jako zničení či poškození jejich majetku, žhářství, ublížení na zdraví či usmrcení, dále pak znásilnění či okrádání raněných a padlých vojáků. Samostatnou kapitolou byla krádež potravin¹¹⁷, která ale existovala pravděpodobně „jen na papíře“ vzhledem k charakteru vojenského zásobování francouzské napoleonské armády. Poslední kategorií byla krádež a zpronevěra ve vojenské správě a v zásobování¹¹⁸, ta obsahovala množství kazuistických ustanovení týkající se například zpronevěry armádních financí, zcizení potravin

¹¹² MERLIN, M. *Répertoire universel et raisonné de jurisprudence*. quatrième édition. Paris: Garnery, 1815, s. 384. tome troisième.

¹¹³ Doslovný překlad by zněl: aktuální nutnost oprávněné obrany. Přirozenou obranou se dle mého názoru rozumí nijak nedefinované a neohraňované „přirozené právo na obranu“, které se posuzovalo podle volného uvážení soudece.

¹¹⁴ Ustanovení zrady se nalézala ve 2. kapitole Vojenského zákoníku z roku 1793 a ve 3. kapitole Vojenského zákoníku z roku 5.

¹¹⁵ Úprava navádění k dezerci a špionáž se nacházela v zákoně ze dne 4. nivôse roku 4 a kapitole 4. Vojenského zákoníku z roku 5.

¹¹⁶ Úprava této skupiny vojenských deliktů se nacházela v kapitole 5. Vojenského zákoníku z roku 5.

¹¹⁷ Krádež potravin, tzv. „*maraude*“ byla upravena v kapitole 6. Vojenského zákoníku z roku 5.

¹¹⁸ Ustanovení týkající se krádeže a zpronevěry v armádě bychom našli v kapitole 3. Vojenského zákoníku z roku 1793 a kapitole 7. Vojenského zákoníku z roku 5.

určených pro armádu, dodávání potravin v menší než smluvené kvalitě či množství.

6 Vojské trestní řízení

Pro rozhodování o vojenských deliktech byla stanovena speciální soustava vojenských soudů, odlišná od obecného soudnictví, ústavně pak byla zakotvena článkem 85 Ústavy z roku 1799, který „*podřídil vojenské delikty zvláštním tribunálům a zvláštní formě rozsudku*“. Vojenské soudnictví bylo značně přebudováno v prvních letech Revoluce, a bylo vytvořeno podle vzoru obecného soudnictví. Vývoj vojenské justice se pak ustálil v roce 1796 zřízením stálých vojenských soudů, jako primárních soudů pro vojáky, a ty pak vydržely po celou první polovinu 19. století, až do vydání Zákoníku vojenského soudnictví v roce 1857.

K roku 1805 byla soustava vojenských soudů tvořena stálými vojenskými soudy (*des conseils de guerre permanent*), které rozhodovaly o většině vojenských deliktů uvedených ve Vojenských zákonících, kromě dezerce. Ta byla upravena, zmíněným výnosem ze dne 19. vendémiairu roku 12, který upravoval i soudní řízení o dezerci, to bylo svěřeno zvláštním vojenským soudům (*des conseils de guerre spécial*). Vojenské soudy rozhodovaly jedno instancně, tedy proti rozhodnutím stálých vojenských soudů ani zvláštních vojenských soudů nebylo možné se odvolat. Pouze proti rozhodnutím stálých vojenských soudů bylo možné podat návrh na přezkum k přezkumným komisím (*des conseils de révision*), které však přezkoumávaly pouze to, zda byly splněny formální náležitosti vojenského soudního řízení. Kromě těchto řádných soudů, existovaly ještě soudy speciální popsané v kapitole č. 2.2.3, o vojenských soudech za Revoluce.

6.1 Stálé vojenské soudy

Stálé vojenské soudy byly založeny Vojenským soudním řádem v roce 1796. Původně byl založen jeden stálý vojenský soud v každé vojenské divizi, ale zákonem ze dne 18. vendémiairu roku 6 (9. října 1797), který založil přezkumné komise, byl zřízen druhý stálý vojenský soud, který měl rozhodovat, pouze pokud bylo přezkumnou komisí zrušeno rozhodnutí prvního stálého vojenského soudu a následně zákonem ze dne 27. fructidoru roku 6 (13. září 1798) byla těmto „druhým“ soudům dáno stejné postavení jako těm „prvním“.

6.1.1 Složení soudu

Stálé vojenské soudy tvořily podle článku 2 Vojenského soudního řádu sedmičlenné senáty:

- plukovník, který zastává funkci předsedy senátu;
- šéf batalionu nebo eskadron;
- 2 kapitáni;
- poručík;
- podporučík a poddůstojník;

Dále byla na soudu povinná přítomnost kapitána, zastávajícího funkci referenta, císařského prokurátora a zapisovatele. Císařský prokurátor byl pověřen bděním nad dodržováním zákona ve vojenském řízení. Zvláště důležitá byla, ale funkce referenta, který prováděl vyšetřování, jmenoval zapisovatele, vyhotovoval protokol konstatující delikt, zajišťoval důkazy, vyslychal svědky a obviněného a konečně sestavoval obžalobu; v hlavním líčení pak předčítal žalobu a rozsudek. Zapisovatel asistoval ve všech vyšetřovacích úkonech, jejichž písemné protokoly byly jím vyhotoveny a podepsány, rovněž zapisovatel vyhotovoval a podepisoval i rozsudek. Vzhledem k tomu, že vojenské soudní řízení bylo veřejné, byla povolena přítomnost veřejnosti, ale pouze v omezeném počtu, ten nesměl přesáhnout trojnásobek počtu soudců, na zasedání se nesmělo vstupovat se zbraněmi, a muselo být dodržováno ticho. Pokud byla důstojnost soudního řízení narušena rušením ze strany veřejnosti, soudce mohl rušitele napomenout, a případně mu uložit trest vězení až na 15 dní, jednalo se vlastně o jediný případ, kdy mohl vojenský soudce uložit trest civilní osobě. Tento trest mohl uložit, jak celý senát, tak i předseda senátu sám.¹¹⁹

Stálost těchto soudů byla myšlena v tom smyslu, že nebyly svolávány pro každou věc, ale měly charakter skutečného soudu. Nicméně velitel vojenské divize, který jmenuje všechny soudce vojenského soudu, byl oprávněn jejich složení měnit z části či úplně, pokud to považoval za vhodné „pro dobro výkonu soudu“, ale toto oprávnění je mu zakázáno, když byl obviněný zadržen, nebo začalo vyšetřování a to, až do rozhodnutí ve věci. Pokud by však došlo k onemocnění soudce, jeho převelení na jinou pozici nebo povolání k jiné funkci, která by mu znemožnila výkon soudce na stálém vojenském soudu, nebylo by jeho nahrazení považováno za porušení zákona, konkrétně články 5. a 6.

¹¹⁹ LE GRAVEREND, Jean-Marie Emmanuel. *Traité de la procédure criminelle devant les tribunaux militaires*. Paris: Garnery, 1808, s. 80.

Vojenského soudního řádu. Nicméně povolaný soudce nesměl odmítnout plnit svou funkci soudce, a to pod trestem 3 měsíců vězení. Aby mohl voják zastávat funkci soudce stálého vojenského soudu, musel dosáhnout plnoletosti, a ta byla dosažena věkem 21 let. Avšak, tento věk byl považován za příliš nízký, a proto ministr války po dohodě s ministrem spravedlnosti vydal rozkaz, neskládat senáty stálých vojenských soudů z osob mladších 25 let, tento rozkaz byl následně potvrzen oběžníkem ze dne 18. dubna 1807. Další náležitostí, která byla přímo určena Vojenským soudním řádem, byla nepodjatost z důvodu příbuznosti. Soudci nesměli být v příbuzenském vztahu jak vůči obviněnému, tak mezi sebou. Poslední náležitost na osoby soudce byla hodnost, která kromě obecného určení v článku 2 Vojenského soudního řádu, navíc nesměla být nižší než hodnost obviněného.¹²⁰

6.1.2 Pravomoc a příslušnost

Příslušnost vojenských soudů byla stanovena jednoduše a řídila se podle příslušnosti každé vojenské osoby k vojenské divizi, v rámci které rozhodoval o vojenských deliktech stálý vojenský soud. Divize představovala uskupení s vlastním štábem a administrativou, schopné vojensky operovat relativně samostatně a byla základním organizačně-taktickým celkem, z něhož se pak skládaly armádní sbory.¹²¹

Osoby, které mohly být postaveny před vojenský soud, byly ty, které vymezuje článkem 9 a 10 Vojenský soudní řád, jak již bylo obecně uvedeno v kapitole o působnosti osobní. Šlo o vojáky, osoby přidělené k armádě nebo jejímu doprovodu, návodce k dezerci, špiony a obyvatele země okupované armádami republiky. Jakkoliv se toto členění zdá jednoznačné, existuje mnoho úskalí v otázce, kdo byl vlastně považován za osobu podléhající vojenské justici.

Například, za jakých okolností mohly být souzené vojenskými soudy ženy? Pokud šlo o ženy markytánky, ty musely být povoleny velícím generálem v souladu se zákonem ze dne 30. dubna roku 1793, rovněž pradleny musely být povoleny podle téhož zákona, přiděleny ke sboru a zmocněny k tomu listinou od šéfa eskadron nebo šéfa batalionu a úředně potvrzeny válečným komisařem. Pokud, ale šlo o ženy, které nebyly ani markytánky, ani pradleny a doprovázely

¹²⁰ FARCY, Jean-Claude. Documents sur la justice militaire. In: *Criminocorpus* [online]. 2007 [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <https://criminocorpus.org/fr/bibliotheque/sources-judiciaires-de-l-histo/documents-commentes/07-documents-sur-la-justice-m/>

¹²¹ KOVAŘÍK, Jiří. *Waterloo*. 1. vyd. Třebíč: Akcent, 2011, s. 91. ISBN 978-80-7268-831-9.

armádu, souzené vojenskými soudy být nemohly a podléhaly pouze obecným soudům jako ostatní nevojenské osoby. Dále jsou kategorie osob, které nejsou přímo vymezeny v článcích 9 a 10, ale podléhaly vojenským zákonům. Jde například o důstojníky, kteří byli odvoláni a válečné veterány, ti byli považováni za osoby podléhající pravomoci vojenských soudů, jen pokud by vykonávali aktivní vojenskou službu, a to i pokud by měla být pouze dočasná. Dále ozbrojené jednotky domobrany určené k vnitřní službě ve státu, které nebyly součástí Francouzské armády, a jako takové neměly být použity pro zahraniční vojenská tažení, jako například Národní gardy, roty pobřežního dělostřelectva (*des compagnies de cannoniers garde-côtes*) a roty záložní (*des compagnies de réserve départementales*), neměli být podřízeni vojenskému soudnictví, ale pokud, zejména v pozdějších dobách, byly tyto osoby zařazeny do armády a do zahraničních vojenských operací, postaveny před vojenský soud již být mohly. Císař si, ale ponechal právo přezkoumat, zda by trest uložený vojenským soudem nebyl příliš přísný. Vůči četnictvu byla pravomoc vojenských soudů velmi omezená, neboť četníci byli podřízeni své vlastní jurisdikci.¹²²

6.2 Průběh soudního řízení před stálým vojenským soudem

Vojenské soudní řízení se rozdělovalo na dvě fáze, na vyšetřování a řízení před soudem. Účelem vyšetřování bylo objasnit existenci skutku, a eventuálně usměrnit věc disciplinární cestou. Po vyšetřovací fázi nastává řízení před vojenským soudem, které mělo za cíl rozhodnout o vině a případně uložit trest.

6.2.1 Vyšetřování

Vyšetřování bylo prováděno referentem, na rozkaz generála velícího divizi, dle článku 12 Vojenského soudního řádu. O samotné účelnosti řízení rozhodoval generál, který stál v čele vojenské divize, ten následně pak i svolal stálý vojenský soud. Referent měl veškeré pravomoci k rozhodování ve vyšetřování a prováděl je on sám, nebo vyšetřující orgán (šlo o státní úředníky a policejní orgány, kterým zákon svěřoval funkci vyšetřujícího orgánu). V první řadě musel ihned zjistit podstatu a okolnosti deliktu, a o všem vypracovat písemné protokoly, zejména z důvodů ztráty či oslabení důkazů. Tato fáze spočívala především ve sběru materiálních důkazů, zatčení obviněného, jeho následné

¹²² LE GRAVEREND, Jean-Marie Emmanuel. *Traité de la procédure criminelle devant les tribunaux militaires*. Paris: Garnery, 1808, s. 37 - 40.

předvedení před zákonem určené úředníky, výslechu svědků a podobně. O veškerých úkonech se pak musel pořádat písemný protokol.

Výslech svědků a obviněného

Poté, co byla dostatečně prokázána existence trestného činu, shromážděny doličné předměty, pokud nějaké byly, referent přistoupil k výslechu svědků. Každá výpověď musela být podepsána vyslychaným svědkem, referentem a zapisovatelem, a pokud svědek neuměl nebo nemohl psát, musela být taková skutečnost poznamenána. Tento protokol byl velmi důležitý, neboť soudce mohl rozhodnout na pouze základě těchto protokolů, aniž by sám výslech provedl. Tato možnost, rozhodnout pouze podle písemných protokolů byla založena zákonem ze dne 7. pluviose roku 9 (27. ledna 1801). Případ, kdy se svědek odmítl dostavit před referenta k výslechu, Vojenský soudní řád neřešil, a užito proto muselo být obecného trestního práva. Pokud by byl svědek nevojenská osoba, musela být vyslechnuta obecným soudem, ten postupoval podle článku 421 Zákoníku o deliktech a trestech, a mohl svědka nechat předvést pomocí ozbrojené složky, nechat jej hlídat během řízení, či mu udělit pokutu. Pokud byl svědek voják, postupovalo se podle zákona ze dne 11. prairialu roku 4 (30. května 1796), dle kterého voják, který se nedostavil na výzvu k výslechu a nepodal řádnou omluvu, mohl být předveden před vojenský soud. Zákon, ale počítal pouze s předvedením před soud, nikoliv před referenta v rámci fáze vyšetřovací, nicméně bylo-li třeba vynutit výslech, použilo se tohoto předpisu i v případě výslechu provedeného referentem. Pokud bylo třeba vyslechnout svědka, který se nalézal na vzdálenějším místě, mohl referent dožádat jiný soud podle zákona ze dne 18. prairialu roku 2 (6. června 1794). Referent vypracoval seznam otázek, které pak byly položeny dožádaným soudem, a z výpovědi pořízený písemný protokol byl zaslán zpět referentovi. Zákonem pak bylo ještě umožněno provést druhé dožádání, pokud vyvstaly nejasnosti při konfrontaci protokolu o výslechu provedeného dožádaným orgánem s výslechem obviněného.¹²³

Před každým výslechem musel svědek přísahat, že „bude mluvit bez zášti, beze strachu a bude říkat pravdu, vždy pravdu a nic než pravdu“¹²⁴, ačkoliv tak nebylo stanoveno Vojenským soudním řádem, ale článkem 36 zákona ze dne 29. října 1790, a článku 3, kapitoly 12, zákona z 3. pluviose roku 2 (22. ledna 1794).

¹²³ LE GRAVEREND, Jean-Marie Emmanuel. *Traité de la procédure criminelle devant les tribunaux militaires*. Paris: Garnery, 1808, s. 60 - 67.

¹²⁴ „...de parler sans haine et sans crainte, de dire la vérité, toute la vérité, rien que la vérité“.

Některým osobám se dokonce zakazovalo vypovídat jako svědek, nebo přinejmenším věrohodnost jejich svědecké výpovědi byla zpochybňována. V první řadě nemohl být vyslýchán příbuzný obviněného, konkrétně jeho rodič, prarodič nebo jiný předek, jeho syn, dcera, vnuk, vnučka nebo jiný potomek, dále jeho sourozenec, švagr a manžel a to i po rozvodu. Zákon dále odmítal svědeckou výpověď „udavačů“ (*un dénonciateur*), u trestných činů, jejichž oznámení bylo finančně odměněno, nebo z důvodu svého oznámení mohl jiným způsobem profitovat, jako například dříve uvedené předání francouzského dezertéra nalezeného na území kantonu Fribourg. Zpochybňována byla také výpověď služebníka obviněného.¹²⁵

Až poté, co byli vyslechnuti svědci, referent přistoupil k výslechu obviněného, pokud se v řízení nacházelo obviněných více, vyslýchání byli odděleně. O jeho výslechu byl průběžně vypracováván protokol, který musel být obviněnému průběžně předčítán, a dotazován, zda jsou jeho odpovědi správně zapsány. Na konci protokol podepsal obviněný, referent a zapisovatel, pokud obviněný neuměl nebo nemohl psát, byla tato skutečnost poznamenána. Teprve po jeho výpovědi, bylo dáno obviněnému právo zvolit si obhájce. Ten mohl být zvolen ze všech společenských vrstev přítomných na místě probíhajícího soudního řízení. Pokud si obhájce obviněný nezvolil, musel mu být přidělen referentem. Důvodnost pro možnost zvolit si obhájce pouze v místě, kde probíhalo řízení, byla dána obavou o průtahy v řízení. Toto právo pro obviněného bylo založeno Vojenským soudním řádem v článcích 19 až 21. Obhájci byla pak dána možnost seznámit se se všemi protokoly ve spise, které byly ve prospěch nebo i v neprospěch obviněného. Pokud výslech obviněného, nebo svědka měl být znemožněn tím, že referent nebo senát neovládali společný jazyk s vyslýchaným, byl vybrán tlumočník, ve vyšetřovací fázi referentem, a v řízení před soudem předsedou senátu. Tlumočník mohl být obviněným odmítnut, pouze pokud senát uznal jeho důvody pro toto odmítnutí. Tlumočník musel být dle článku 368 Zákoníku o deliktech a trestech starší 25 let a slíbit, že „bude překládat přesně, podle svého vědomí, projevy mezi těmi, kteří mluví odlišnými jazyky, nic nevynechávat, nic nepřidávat, nic neměnit“. Tento slib musel být složen nejprve

¹²⁵ LE GRAVEREND, Jean-Marie Emmanuel. *Traité de la procédure criminelle devant les tribunaux militaires*. Paris: Garnery, 1808, s. 68 - 72.

před referentem ve fázi vyšetřovací, a v řízení před soudem následně zopakován.¹²⁶

6.2.2 Řízení před soudem

Bylo-li vyšetřování skončeno, referent o tom musel podat zprávu generálovi velícímu divizi, který následně svolal vojenský soud. Ten pokud byl jednou shromážděný, měl povinnost místo opustit, až po rozhodnutí ve věci, pro kterou byl svolán. To neznamenal, že by nemohl řízení odročit, ale činit tak měl pouze výjimečně a z naléhavých důvodů, například pro nemoc soudce, vyslechnutí dalšího svědka a podobně. Řízení před vojenským soudem mělo být každopádně rychlé, proto bylo důležité věc náležitě vyšetřit ze strany referenta a odročovalo se zpravidla hned na následující den. Jakmile byl senát vojenského soudu shromážděn, předseda musel nechat přinést kopii důležitých zákonů, aby byl zaručen řádný legální postup soudů, a aby soudci nerozhodovali svévolně. Následně byly referentem senátu přečteny listiny vyhotovené během vyšetřování. Po seznámení se spisem, byl uveden obžalovaný do místnosti zasedání soudu stráží, která ho přivedla z vazby. Obviněnému byly předneseny hlavní body obžaloby, a poté předseda senátu přistoupil k jeho výslechu. V tom, mu mohl pomáhat radami obhájce, a dokonce za něj mohl i odpovídat, nerozhodl-li předseda jinak. Otázky měli právo pokládat také členové senátu, přičemž nikdo nesměl promluvit bez požádání předsedy senátu. Existoval-li poškozený, který byl soudem uznán, je následně vyslyšen, a měl právo učinit závěr o velikosti škody a její náhradě, k ničemu jinému právo neměl, tato možnost pak nevyplývá z Vojenského soudního řádu, ale z obecných trestněprávních předpisů. Poté se provedly důkazy, a vyslechli svědci, ačkoliv soud takovou povinnost neměl, a mohl rozhodnout, pouze na základě písemných protokolů.¹²⁷

Na závěr bylo dáno slovo referentovi, který vyzdvihl především okolnosti podporující obvinění a odpovědi obhájce a obviněného. Poté bylo dáno ještě slovo obhájci, a po jeho prohlášení, že již nechce nic přidat, členové senátu také promluvili o svých názorech a zodpověděli případné dotazy. Obžalovaný byl pak vyprovozen do vazby; veřejnost, referent a zapisovatel byli vyzváni, aby opustili místnost, a konala se porada senátu za zavřenými dveřmi. V místnosti zůstali

¹²⁶ LE GRAVEREND, Jean-Marie Emmanuel. *Traité de la procédure criminelle devant les tribunaux militaires*. Paris: Garnery, 1808, s. 73 - 77.

¹²⁷ LE GRAVEREND, Jean-Marie Emmanuel. *Traité de la procédure criminelle devant les tribunaux militaires*. Paris: Garnery, 1808, s. 78 – 85.

pouze členové senátu a císařský prokurátor, který byl přítom přítomen po celé řízení, a jeho hlavním úkolem byla bdít nad dodržováním zákonů při projednávání věci před vojenským soudem. Soudci hlasovali o otázce viny obžalovaného, která musela být položena v zákonném znění: „*jmenovaný ... obžalovaný, že dne ... z trestného činu ..., jest vinen?*“¹²⁸ Soudci hlasují každý samostatně, začínají ti s nižší hodností, předseda pak hlasoval jako poslední. Nato císařský prokurátor provedl řeč o aplikaci zákona, a předseda senátu přečetl text zákona, podle kterého soud rozhodl. Obžalovaný byl zproštěn viny, pokud dle článku 31 Vojenského soudního řádu obdržel alespoň 3 hlasy o nevině (aby byl obžalovaný odsouzen k trestu, bylo třeba rozhodnout většinou 5 hlasů). Po tomto rozhodnutí jsou dveře soudní místnosti otevřeny a na svá místa se vrátil referent a zapisovatel, těmto je následně přečten článek zákona, který se aplikoval, a je písemně poznamenán rozsudek do spisu, který referent následně přečetl obžalovanému, za přítomnosti nastoupené stráže ve zbrani.¹²⁹

Jak již bylo uvedeno, každý vojenský delikt měl stanoven pevný trest, soudce pak musel v případě vyslovení viny aplikovat příslušné ustanovení zákona, bez možnosti trest případně zmírnit. Pokud by tak učinil, vystavoval by se riziku, že by tento rozsudek byl zrušen přezkumnou komisí, při podání návrhu na přezkum. Měnit trest byla výsada, která náležela pouze panovníkovi. Pokud tedy nebyl podán návrh na přezkum rozhodnutí, který bylo možné podat ve velmi krátké dvaceti čtyř hodinové lhůtě, mohlo se rovnou přistoupit k vykonání trestu. Jiný opravný prostředek než návrh na přezkum odsouzenému k dispozici nebyl, v úvahu by přicházela ještě kasační stížnost, kterou bylo možné podat proti rozhodnutím obecných soudů. Obecným principem bylo, že o vojenských rozsudcích nemohl rozhodovat kasační soud, ale zákon ze dne 27. ventôse roku 8, opravňoval podání kasační stížnosti proti vojenským tribunálům pozemním a námořním v případě nepřislušnosti nebo překročení pravomocí, a podána mohla být pouze občanem nevojákem, nebo občanem zaměstnaným v armádě. Rozsudek se stal pravomocným, nebyl-li ve lhůtě podán návrh na přezkum, či kasační stížnost, nebo přezkumná komise rozsudek vydaný stálým vojenským soudem potvrdila. Výkonem pravomocného rozsudku byl pak pověřen referent. Nakonec

¹²⁸ *Le nommé (mettre le nom et prénom de l'accusé), qualifié ci-dessus, accusé de (rappeler ici clairement le délit), est-il coupable?*

¹²⁹ FARCY, Jean-Claude. Documents sur la justice militaire. In: *Criminocorpus* [online]. 2007 [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <https://criminocorpus.org/fr/bibliotheque/sources-judiciaires-de-lhisto/documents-commentes/07-documents-sur-la-justice-m/>

musela být vyhotovena kopie odsuzujícího rozsudku, a ta předána administrativní radě vojenského sboru, ke kterému odsouzený voják náležel. Každý měsíc byl pak předseda senátu povinen zaslat veškeré vydané rozsudku ministru války, za měsíc předchozí. Pokud byl dále odsuzující rozsudek vynesena vojenským soudem, a případně potvrzen přezkumnou komisí vůči členovi čestné legie¹³⁰, mohl být svobodu omezující nebo zneuctující trest vykonán, až po jeho degradaci. Tato degradace musela být vynesena na návrh referenta, předsedou senátu, bezprostředně po přečtení pravomocného rozsudku, a to následujícími slovy¹³¹: „... (jméno) jste ztratil čest, a jménem legie prohlašuji, že jste přestal být členem“.¹³²

Pokud by se obviněný odmítal dostavit se před vojenský soud, mohl být vydán tzv. kontumační rozsudek, na základě pozměněné formy řízení. Nejprve bylo vydáno referentem při vyšetřovací fázi nařízení soudního vyšetřování osoby obviněné, to bylo veřejně ohlášeno a vyvěšeno na dveřích soudní síně vojenského soudu. 10 dní po tomto vyhlášení referent vydá druhé nařízení, oznamující, že se obviněný vzpírá zákonu a následující den je toto nařízení opět veřejně ohlášeno a vyvěšeno. Tento postup byl stanoven Zákoníkem o deliktech a trestech. Pokud se obviněný stále nedostavoval, či nebyl zadržen, byl svolán vojenský soud a zahájeno řízení v nepřítomnosti obviněného. Pokud mu nedovolovala legitimní příčina zúčastnit se řízení, mohl se nechat zastoupit na základě plné moci, či jeho rodiče, nebo známí mohli osvědčit jeho nepřítomnost. Pokud, ale nebyla doložena omluva, nebo ta byla odmítnuta, soud pokračoval v řízení. V něm se pak nemohli vyslyšet svědci a obviněnému ani nebyl určen obhájce. Soud tedy rozhodl pouze na základě písemných podkladů předaných mu referentem, a vydal kontumační rozsudek. Pokud se osoba odsouzená kontumačním rozsudkem nechala následně zadržet, veškeré řízení proti němu mělo být zopakováno, a poskytnuta mu veškerá řádná práva ke své obraně. Kontumační rozsudek byl anulován a znovu provedeno řádné vojenské soudní řízení, včetně provedení aktů vyšetřování referentem,

¹³⁰ Řád čestné legie (*Ordre national de la Légion d'honneur*) – je nejvyšší francouzské státní vyznamenání založené 19. května roku 1802 Prvním konzulem Bonapartem, jako ocenění přínosu pro Francii, určena byla od počátku jak pro vojáky, tak pro nevojenské osoby.

¹³¹ „N ... vous avez manqué à l'honneur, je déclare, au nom de la légion, que vous avez cessé d'en être membre.“

¹³² LE GRAVEREND, Jean-Marie Emmanuel. *Traité de la procédure criminelle devant les tribunaux militaires*. Paris: Garnery, 1808, s. 90 – 99.

výslechu svědků a podobně. Toto řízení pak mělo být ukončeno vydáním řádného kontradiktorního rozsudku¹³³.

6.3 Přezkumné komise a řízení před nimi

Proti rozhodnutím stálých vojenských soudů se nešlo odvolat, bylo možné podat pouze návrh na přezkum k přezkumným komisím, zřízených zákonem ze dne 18. vendémiairu roku 6. Návrh mohl být podán jednak úřadem vykonávající funkci císařského prokurátora, a dále i procesní stranou řízení před stálým vojenským soudem, přičemž za odsouzeného mohl návrh podat i obhájce. Právo podat návrh na přezkum bylo omezeno velmi krátkou lhůtou 24 hodin, a ta byla počítána od okamžiku, kdy byl rozsudek vojenského soudu referentem přečten odsouzenému, proto se musel do rozsudku uvést údaj, kdy bylo toto čtení provedeno. O právu podat návrh na přezkum, měl být odsouzený poučen, avšak tato poučovací povinnost nebyla žádným zákonným ustanovením určena, či případně trestána neplatností vydaného rozsudku.

Přezkumné komise byly ustaveny v počtu jedné v každé vojenské divizi. Její soudní senát byl složen z 5 osob:

- generál, ve funkci předsedy;
- šéf brigády nebo plukovník;
- šéf batalionu nebo eskadron;
- 2 kapitáni.

Její zapisovatel byl vždy jmenován předsedou a referent byl vybrán z řad soudců (a měl tedy právo rozhodovat o vině odsouzeného). Funkci císařského prokurátora zastával válečný komisař nebo řídicí komisař¹³⁴. Všichni pak byli jmenováni generálem velícím divizi. Pokud by se v divizi nenašel dostatečný počet důstojníků, pro obsazení senátu přezkumné komise, měli být nahrazeni důstojníky odpovídajících hodností. Přímě zákon stanovil, že všichni členové přezkumné komise museli být starší 30 let, splnění této povinnosti, pokud byl důstojník jmenován, nesměl odmítnout, pod trestem zbavení hodnosti a 3 let vězení. Podobně jako ve stálém vojenském soudu bylo zakázáno příbuzenství mezi členy soudu a osobou, proti které se řízení vedlo.¹³⁵

¹³³ Rozhodnutím, které je výsledkem soupeření dvou stran, strany žalované a žalující.

¹³⁴ *Un commissaire-ordonateur ou un commissaire ordinaire des guerres.*

¹³⁵ CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée.* deuxième édition. Paris: J. Dumaine, 1853, 273 - 278. tome deuxième.

Jednání přezkumných komisí byla veřejná, a počet veřejnosti podobně jako u stálých vojenských soudů nesměl přesáhnout trojnásobek počtu soudců. Pokud byl podán návrh na přezkum, listiny řízení před vojenským soudem musely být odeslány do 24 hodin, od oznámení podání návrhu, společně s kopií rozsudku předsedovi přezkumné komise, který měl povinnost neprodleně svolat ostatní členy přezkumné komise. Ta se dle dikce zákona nesměla rozejít, dokud by nerozhodla o platnosti rozsudku. Před komisí nebyly prováděny žádné důkazy, pouze se vyslechl císařský prokurátor a obhájce, neboť přezkumná komise rozhodovala pouze o splnění formálních náležitostí řízení před vojenskými soudy. Konkrétně byla oprávněna dle článku 16 zákona ze dne 18. vendémiairu roku 6 prohlásit za neplatný jeho rozsudek pouze v těchto pěti situacích:

- 1) když vojenský soud, jehož rozsudek byl předložen, nebyl zformován způsobem předepsaným zákonem;
- 2) když soud překročil své kompetence v ohledu k obviněnému, nebo k deliktům, které zákon mu přiznával;
- 3) když se soud prohlásil nepřislušný soudit osobu zákony podrobenou jejímu soudnictví;
- 4) když forma předepsaná zákonem nebyla dodržena, buď ve vyšetřování, nebo v provedení důkazů před soudem;
- 5) a když aplikovaný trest byl v rozporu se zákonem.

To, že přezkumný soud zkoumal pouze formální náležitosti průběhu řízení, byl zřejmě důvod, proč rozsudek stálého vojenského soudu¹³⁶ neobsahoval odůvodnění v dnešním slova smyslu. Pokud přezkumná komise rozsudek potvrdila, zaslala kopii rozsudku společně se spisem vojenskému soudu, jehož rozsudek byl potvrzen, rovněž kopii rozsudku zaslala i odsouzenému a ministru války. Pokud by, ale přezkumná komise rozsudek zrušila, spisy by však zaslala vojenskému soudu druhému ve vojenské divizi, který o věci nerozhodoval, a ten by byl pověřen vést nové řízení. Rozhodnutí bylo rovněž zasláno ministru války a soudu, jehož rozsudek byl zrušen. Po zrušení rozsudku „prvního“ stálého vojenského soudu, byla věc předána „druhému“ stálému vojenskému soudu ve vojenské divizi, avšak pokud by i rozsudek vydaný tím druhým vojenským soudem byl napaden návrhem na přezkum, nastala situace, právními předpisy

¹³⁶ Pro znázornění toho, jaké obsahové náležitosti musel takový rozsudek stálého vojenského soudu mít, odkazují na přílohu č. 7, ve které je přeložen zprošťující rozsudek 2. stálého vojenského soudu 6. vojenské divize z roku 1840. Vzhledem k tomu, že tyto soudy soudily na základě stejných právních předpisů, jako ty z válek napoleonských, pozdější datum nevádí.

(především zákonem ze dne 18. vendémiairu roku 6) neřešená. Tato otázka byla předána k rozhodnutí orgánu, který byl oprávněn interpretovat zákon, kterým byla Rada státu (*le conseil d'état*), která rozhodla ve svém stanovisku ze dne 5. germinálu roku 11, odsouhlaseného dne 10. gerninálu Prvním konzulem, že o tomto návrhu může rozhodnout přezkumná komise, a v případě, že rozsudek, o kterém má rozhodnout, zruší, věc by byla předána stálému vojenskému soudu vojenské divize nejbližšímu. Takto by se pak mohlo rozhodovat až do té doby, než by bylo rozhodnutí přezkumnou komisí konečně potvrzeno.¹³⁷

6.4 Zvláštní vojenské soudy a řízení před nimi

Zvláštní vojenské soudy byly svolávány vždy pouze pro konkrétní případ podle výnosu ze dne 19. vendémiairu roku 12, a tento předpis pak upravoval i řízení před tímto soudem. Řízení se podobalo tomu před stálým vojenským soudem, ale objevovaly se zde určité odlišnosti. V první řadě zvláštní vojenské soudy (dále také jako „soud“) rozhodovaly pouze o vině a trestu osob obviněných z trestného činu dezerce, a branců označených jako tzv. „*réfractaire*“, branců odmítajících nastoupit vojenskou službu. Soud rozhodoval v sedmičlenných senátech, složených z vysokého důstojníka, 4 kapitánů a 2 poručíků. Funkci referenta vykonával důstojník nejméně v hodnosti poručíka, nutná pak byla ještě přítomnost zapisovatele. Členové soudu a referent byli jmenováni velitelem armády nebo pozice a ve vojsku brigádním generálem, k jehož sboru patřil obviněný z dezerce. Tento soud pak měl být rozpuštěn po vydání rozsudku ve věci, pro kterou byl svolán.

Neprodleně poté, co byl voják prohlášen za dezertéra, musela být tato skutečnost oznámena veliteli armády nebo velitelům pozice, či ve vojsku brigádním generálům, tedy osobám, které byly oprávněny svolat zvláštní vojenský soud. Toto oznámení muselo být rovněž i veřejně vyvěšeno, a obsahovat mělo zejména identifikaci obviněného. Důstojník, který byl oprávněn svolat soud, pak rozhodl, zda bude provedeno vyšetřování či ne, tato skutečnost, pak byla poznamenána na konec oznámení. Pokud bylo určeno, že se vyšetřování bude konat, byl jmenován referent, který měl vést řízení tak, aby bylo možné do 3 dnů rozhodnout kontradiktorně nebo kontumačně. Referent měl ve vyšetřování postupovat obdobně jako v řízení před stálými vojenskými soudy, tedy shromáždit

¹³⁷ LE GRAVEREND, Jean-Marie Emmanuel. *Traité de la procédure criminelle devant les tribunaux militaires*. Paris: Garnery, 1808, s. 119 – 133.

důkazy a vyslechnout svědky a obviněného. Jakmile bylo vyšetřování ukončeno, byl svolán soud. Pokud soud shledal, že vyšetřování není kompletní, mohl nařídít rozsáhlejší vyšetřování, které však nesmělo přesáhnout 48 hodin. Bylo-li by zjištěno, že obviněný spáchal trestný čin závažnější než dezerci, měl být neprodleně předán příslušnému soudu. Samotné řízení před soudem probíhalo obdobně jako před stálým vojenským soudcem, s výjimkou obligatorní obhajoby a nerozlišování, zda je nebo není přítomen obžalovaný (což vyplývá z povahy trestného činu dezerce). Porada byla rovněž provedena „za zavřenými dveřmi“ a hlasování probíhalo po položení otázky, zda soudci shledávají obžalovaného vinným, avšak k rozhodnutí bylo zapotřebí vždy absolutní většiny. Rozsudek byl pak ihned vykonatelný, a nebylo možné proti němu podat žádný opravný prostředek, tedy ani návrh na přezkum, ani kasační stížnost. Vykonáním rozsudku byl pověřen referent.¹³⁸

¹³⁸ CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée*. deuxième édition Paris: J. Dumaine, 1853, 34 - 39. tome deuxième.

7 Komparace se současným českým „vojenským trestním právem“

V dnešní době již neexistuje samostatné právní odvětví, které by se věnovalo pouze vojenským trestným činům, rovněž neexistuje ani soustava vojenských soudů, ta byla zrušena k 31. 12. 1993. Poslední soustava vojenských soudů na území České republiky byla vytvořena na základě zákona č. 141/1992 Sb. o zřízení vojenských soudů, stanovení jejich sídel a obvodů. To ovšem nevyklučuje zvláštní pozici vojenské justice. Sám zákon č. 283/1993 Sb. o státním zastupitelství v ustanovení § 6 předpokládá vznik vyšších a nižších polních státních zastupitelství v době branné pohotovosti, nic dalšího však o těchto polních státních zastupitelstvech stanoveno není. Zřizování zvláštních vojenských soudů je pak přímo Ústavou zakázáno, neboť vyjmenovává soustavu soudů taxativně, což ovšem nevyklučuje vytvoření určitých zvláštních senátů v rámci stávající soudní organizace.¹³⁹

Z hlediska procesní úpravy tedy jde o úpravu založenou na obecném trestním řízení. Úprava hmotná vykazuje určité odlišnosti, avšak existuje skupina trestných činů, ke kterým může docházet pouze v armádě. Pro tyto zvláštní trestné činy jsou ve zvláštní části zákona č. 40/1990 Sb., trestní zákoník (dále jen „Trestní zákoník“) vyčleněny hlavy XI, XII a částečně hlava IX, věnující se trestným činům proti branné moci; trestné činy vojenské a konečně také trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci.

Vojenským trestním právem z dob vlády císaře Napoleona I. ve Francii byly nejzávažnější vojenské delikty, označované jako zrada, kam by dle názvosloví Trestního zákoníku řadily trestné činy jako spolupráce s nepřítelem, válečná zrada, porušení povinností při obraně státu či vyzvědačství a další. Tyto trestné činy se nacházejí v hlavě IX Trestního zákoníku, a charakteristická je oproti tehdejším vojenským deliktům výrazně obecnější charakteristika skutkových podstat a liší se především aplikovaným trestem, kdy nejsou všechna zrádná jednání postavena na stejnou úroveň z hlediska její závažnosti. Zde se ovšem jedná pouze o některé trestné činy, které postihují obdobné trestné jednání,

¹³⁹ KOUDELKA, Zdeněk. *Vojenská justice v ČR*. In: *Vojenské rozhledy* [online]. 2009 [cit. 2015-02-27]. Dostupné z: <http://www.vojenskerozhledy.cz/kategorie/vojenska-justice-v-cr?highlight=WyJ2b2plbnNrXHUwMGU5IiwidHJlc3RuXHUwMGU5IiwidHJlc3RuXHUwMTBkXHUwMGVkbukiLCJ2b2plbnNrZSB0cmVzdG5Iiwidm9qZW5za2UgdHJlc3RuZSBjaW55IiwidHJlc3RuXHUwMGU5IFx1MDEwZGlueSjd>

neboť se z dnešního pohledu nejedná o čistě vojenské trestné činy, a řada z nich byla rovněž upravena obecnými Trestními zákoníky v dobách Revoluce a prvního císařství ve Francii.

Čistě vojenské trestné činy se nacházejí v hlavě XII, nazvané Trestné činy vojenské. *„Jejich společným chráněným zájmem jsou společenské vztahy uvnitř ozbrojených sil a bezpečnostních sborů, vznikající v souvislosti s jejich úkoly, zejména zájem na bojeschopnosti ozbrojených sil, zájem na řádném výkonu služby v ozbrojených silách, vojenská disciplína, plnění rozkazů, práva a oprávněné zájmy vojáků“*.¹⁴⁰ Pachatelem těchto trestných činů může být pouze voják, který je definován ustanovením § 114 odst. 4 Trestního zákoníku, tedy na rozdíl od vojenského trestního práva dob napoleonských, právním předpisem hmotněprávním, nikoliv procesně právním. Trestné činy obsažené v této hlavě, by se daly podřadit pod kapitoly Vojenských trestních zákoníků nazvané „odepření poslušnosti“ a „dezerce“. Na ostatní delikty vojáků obsažené v tehdejších Vojenských trestních zákonících se aplikují ustanovení obecného trestního práva. Z hlediska jednotlivých skutkových podstat upravují velmi podobné oblasti, avšak dnešní „vojenské právo“ prošlo již dlouhým vývojem, a proto jeho úprava je v mnoha ohledech komplexnější a ne tak kazuistická. Dále vzhledem k existenci branné povinnosti v České republice, je upravena oblast trestných činů vyhýbání se službě v ozbrojených silách. V dnešním Trestním zákoníku se jedná o ustanovení podmíněná vyhlášením stavu ohrožení státu, nouzového stavu nebo válečného stavu. Vzhledem k tomu, že České republice žádný vojenský konflikt nehrozí, je vydržována pouze malá profesionální armáda, a tyto trestné činy proti branné povinnosti zůstávají neaktivní. Na rozdíl od jiných oblastí, byla tato upravena velmi podrobně v tehdejší vojenském zákonodárství a pochopitelně také proto, že Francie byla v předmětném období téměř neustále ve válečném stavu.

¹⁴⁰ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, s. 825. Student (Leges). ISBN 978-80-87212-49-3.

8 Závěr a cizojazyčné resumé

8.1 Závěr

Ačkoliv se francouzské vojenské trestní právo v období od roku 1789 do roku 1815 zdá, pod tíhou četných změn a nejednotného charakteru velmi nepřehledné a nejednotné, lze v něm nalézt ucelený systém, který ale z hlediska právní úpravy vykazuje určité mezery a jedná se o systém jaksi „nedodělaný“. Avšak tyto nedostatky lze přičíst zejména jeho účelu. Obecné trestní právo bylo souzeno soudci z povolání, obhajobu zastávali advokáti, a především bylo založeno na skutečně moderních trestních kodexech. Naproti tomu vojenské trestní právo bylo souzeno důstojníky, kteří zpravidla nebyli školenými právníky, a proto bylo účelnější stanovit závaznými předpisy skutečně jen to nejnужnější, a nechat širší manévrovací prostor pro konkrétní aplikaci důstojníky typicky neprávníckého vzdělání, a především funkci soudců vojenských soudů vykonávali důstojníci jako jednu z řady jiných funkcí, a proto nemělo být účelem výkonu soudnictví vyplnit většinu jejich času souzením vojáků. Bylo tedy příliš přísné vojenskému trestnímu právu vyčítat tyto nedostatky a porovnávat ho s obecným trestním právem, se kterým toho však má mnoho společného.

Ve své práci jsem podal přehled základních institutů vojenského trestního práva k roku 1805 ve Francii. Vojenská justice tvořila součást samostatného právního odvětví, vztahující se k důležité oblasti tehdejší Francie, a to k armádě. Svou práci jsem zahájil stručným popisem dosavadního vývoje vojenského trestního práva ve Francii. Je samozřejmě velmi složité popisovat vývoj právního odvětví v cizí zemi, bez dalších souvislostí a proto jsem se snažil skutečně jen podchytit základní tendence jeho vývoje. Dále následuje popis základního rámce, ze kterého systém justice vycházel, ústavní základy vojenského práva a systém vojenské organizace. Skutečně vyplynulo, že se jednalo o samostatné zvláštní právní odvětví, kdy jeho zvláštnost vyplývala ze zvláštní osobní působnosti norem vojenského trestního práva. Jak však bylo patrné z jeho dalších základních institutů, nejednalo se o právo komplexně upraveno, respektive nebyly podchyceny veškeré základní atributy nacházející se v trestním právu.

Ve své práci jsem se, jak už název napovídá, zabýval vojenskými trestnými činy, nikoliv veškerými prohřešky vůči vojenským povinnostem, jako přestupky, disciplinárními delikty, ale skutečně pouze těmi nejzávažnějšími

porušení vojenských povinností. Hmotná úprava vojenského trestního práva se, ale nenacházela v jednom kodexu, kodifikovaná nicméně byla. Hlavním nedostatkem byla však absence zrušovacích ustanovení, a z toho pak určitá potencionálně vzniklá neuspořádanost. Tu jsem se rozbořem nejzásadnějších pramenů vojenského práva a zejména ve spolupráci s dobovými výkladovými publikacemi snažil odstranit, a podat ucelený obraz pojmu vojenský trestný čin. Ten byl legálně definován jako porušení zákonem určené vojenské povinnosti, a takové porušení muselo být přímo stanoveno v zákoně, stejně jako trest, který by na něj byl aplikován. Valná většina vojenských trestných činů se pak nacházela ve Vojenském trestním zákoníku z roku 1796. V témže roce byla pak i kodifikována procesní část vojenského trestního práva.

Nahlížení na trest jako takový, zejména z hlediska jeho aplikace, prošlo velkou změnou, výrazně ovlivněnou názory předrevolučními. Aplikace trestu byla původně podřízena volné soudcovské úvaze, ta se však s příchodem moderního trestního práva změnila na pevně stanovenou zákonem, v původní podobě s nulovými možnostmi se od úpravy v zákoně odchýlit. Tato přísnost se postupně uvolňovala vytvořením řady polehčujících hledisek, ale ve vojenském trestním právu zůstala ve své ryzí striktní podobě pevných sankcí za konkrétní trestné činy. Z hlediska samotných aplikovaných trestů, byl stěžejním trestem trest galejí, nazývaný jako trest v železech, vedle něj byl za nejzávažnější vojenské delikty ukládaný trest smrti zastřelením. Proti dezertérům byl stanoven trest koule a trest veřejných prací. Kromě těchto byly ještě aplikovány mírnější tresty jako degradace, vězení a pokuta; veškeré tělesné tresty byly s příchodem Velké francouzské revoluce zrušeny. Samotná ustanovení obsahující konkrétní vojenské delikty by se pak dala popsat v řadě případů, jako značně kazuistická. Po jejich základním rozčlenění jsem se věnoval podrobněji dezerci a násilí mezi vojáky. Dezerce byla pro tehdejší vojenské právo velmi důležitou oblastí, které byla věnována největší pozornost. Násilí mezi vojáky pak bylo upraveno velmi široce a neurčitě.

Organizace vojenských soudů prodělala v předmětném období řadu změn, ze kterých vzešel systém vojenské justice, který pak ve Francii vydržel až do jeho ucelené kodifikace v roce 1857. Základ tvořila soustava stálých vojenských soudů, ustavených v počtu 2 v každé vojenské divizi, proti jejímž rozhodnutím bylo možné podat návrh na přezkum k přezkumným komisím, ty však posuzovaly pouze dodržení formálních náležitostí vojenského procesu. K těmto soudům pak

ještě přibyly zvláštní vojenské soudy, které rozhodovaly pouze o dezerci a o brancích odmítajících nastoupit vojenskou službu, proti jejímž rozhodnutím nebylo možné podat žádný opravný prostředek. Pro soudní řízení před všemi vojenskými soudy je charakteristický zejména důraz na rychlost řízení. Samotná řízení pak nenaplňovala veškeré garance poskytované v rámci občanského trestního řízení, ale byla postavena spíše jako formalizovanější disciplinární řízení, neboť se rozhodovalo o tvrdých trestech. Ty nejzákladnější práva obviněného v trestním řízení však byla zachována, například nutnou obhajobou při řízení před stálými vojenskými soudy, nebo možností podat opravný prostředek.

8.2 Cizojazyčné resumé (Le droit pénal militaire durant la période de 1789 à 1815)

J'ai choisi ce sujet pour mon intérêt à l'histoire de France sous le règne de l'Empereur Napoléon. Mon but est de présenter le droit pénal militaire au point de vue du système de juridiction militaire en France à la période de la Révolution française et pendant des guerres napoléoniennes. Mon mémoire est partagé en cinq parties. Je commence par une description brève du développement de la juridiction militaire en France jusqu'à la Révolution française. La justice militaire est devenue une branche indépendante du droit militaire comme la part de droit qui ne peut être appliqué qu'aux militaires et certaines personnes définies par la loi militaire. Il y a plusieurs types des violations des lois, et, je ne me suis occupé que des crimes, ainsi que des plus graves infractions aux lois militaires. Les délits militaires sont définis légalement comme ceux commis en contravention à la loi militaire, par laquelle ils sont définis : ceux-ci sont du ressort de la justice militaire. Et, les décisions sur la culpabilité et le châtement ont été confiées par la constitution de tribunaux spéciaux.

En 1796, on a créé les conseils de guerre permanent au nombre de deux dans chaque division militaire pour juger les militaire. Dans le cas d'une condamnation, le condamné a disposé d'un délai de 24 h pour se pourvoir en révision aux conseils de révision institués dans chaque division militaire. Ces conseils de guerre ont décision sur tous les crimes militaires, définies surtout par la Code des délits et peines pour les troupes de la République de l'an 1796. Mais, en 1803 on a été institué des conseils de guerre spéciaux, qui ont jugé les réfractaires, les soldats et les sous-officiers coupable de désertion. Les délits militaires ont été sectionnés en plusieurs catégories. En premier la désertion, et

puis la trahison ; le pillage, la dévastation et l'incendie ; la maraude ; le vol et de l'infidélité dans la gestion et la manutention ; et l'insubordination. Dans mon mémoire j'ai décrits seulement la désertion, comme la catégorie la plus importante du droit pénal militaire, et par voie de fait, comme la part de la section dite d'insubordination.

Avec la Révolution française, on a modifié la vision sur l'application des peines. Certaines des peines ont été définies et fixées par la loi, mais le juge militaire a eu le pouvoir d'appliquer presque toutes les peines par un arbitraire légal. Après la promulgation du Code pénal de 1791, les peines avaient été fixées strictement pour chaque délit. C'est ainsi que les peines ont été instituées dans le droit pénal militaire jusqu'à la promulgation du Code de la justice militaire en 1857. Les peines applicables contre les militaires ont été les suivantes : la peine de mort, la peine de fer, la destitution, la prison et l'amende ; et uniquement contre les déserteurs : la peine de boulet et la peine de travaux publics. Et pour finir j'ai comparé des différences générales parmi le droit pénal militaire de l'époque de Napoléon et „le droit pénal militaire“ présent dans le droit tchèque.

9 Seznam použitých zdrojů

9.1 Literatura:

- CYSIQUE, Thierry. *Les droits militaires en France et au Canada. Étude sociologique sur leur évolution comparée depuis un siècle*. Québec, 2013. Dostupné z: <http://theses.ulaval.ca/archimede/meta/29256>. Thèse. Faculté des études supérieures et postdoctorales de l'Université Laval. Vedoucí práce Olivier Clain.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Waterloo*. 1. vyd. Třebíč: Akcent, 2011, ISBN 978-80-7268-831
- CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée*. deuxième édition. Paris: J. Dumaine, 1853.
- BACQUA, Napoléon, *Codes de la législation française* Paris 1841.
- BALÍK, Stanislav a BALÍK, Stanislav. *Právní dějiny evropských zemí a USA: stručný nástin*. 2., rozšířené vyd. Dobrá Voda: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2002. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 8086473155.
- KOVAŘÍK, Jiří. *Napoleonova invaze: 1807 - 1810*. 1. vyd. Třebíč: Akcent, 2010. ISBN 978-80-7268-683-4.
- JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. vyd. Praha: Leges, 2010, Student (Leges). ISBN 978-80-87212-49-3.
- MERLIN, M. *Répertoire universel et raisonné de jurisprudence*. quatrième édition. Paris: Garnery, 1813.
- *Bulletin officiel des lois, décrets, arrêtés et autres actes public du Gouvernement du canton de Fribourg*. Fribourg: B. Louis Piller, 1808, cinquième volume.
- MARTENS, Georg Friedrich. *Nouveau recueil de traités des Puissances et états de l'Europe*. 1817. vyd. Gottingue: Dieterich, 1817. 1808 - 1814, tome I.
- LE GRAVEREND, Jean-Marie Emmanuel. *Traité de la procédure criminelle devant les tribunaux militaires*. Paris: Garnery, 1808.
- *Dictionnaire de l'académie française*. cinquième édition. Paris: J. J. Smits, 1798.
- REMY, Henri. *Des Principes généraux du Code pénal de 1791*. Paris, 1910. Thèse pour le doctorat. Université de Paris. Faculté de droit et des sciences économiques.
- VOUGLANS, Muyart de. *Les lois criminelles de la France dans leur ordre naturel*. Paris: Merigot le jeune, Crapart a B. Morin, 1780.
- DIDEROT, Denis. *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers*. Paris: Le Breton, Durand, Briasson a Michel-Antoine David, 1753.

- CIHLÁŘ, J. *Jak se trestali vojáci ve Francii za časů Napoleona*. Plzeň, 2014, rkp. odevzdaný k publikaci v rámci projektu SGS-2014-060 "Právo v běhu času", řešeného na Katedře právních dějin Fakulty právnické Západočeské univerzity v Plzni.
- *Code pénal militaire: ou lois et arrêtés relatifs à la justice militaire*. Paris: Codier, 1808.
- DU MESGNIL, André Claude Sebastien. *Dictionnaire de la justice militaire*. Paris: J. Dumaine, 1847.
- BARDIN, Étienne-Alexandre. *Dictionnaire de l'Armée de terre*. Paris: J. Corréard, 1851.
- *Code pénal militaire: ou nomenclature alphabétique des délits militaires*. Lille: Blocquel, 1813.
- CIHLÁŘ, Jiří. Francouzské vojenské trestní právo hmotné v období 1789 - 1815. Plzeň, 2014. Soutěžní práce SVOČ 2014. Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni.

9.2 Internetové zdroje:

- Les Constitutions de la France. In: *Conseil constitutionnel* [online]. 2015. Dostupné z: <http://www.conseil-constitutionnel.fr/conseil-constitutionnel/francais/la-constitution/les-constitutions-de-la-france/les-constitutions-de-la-france.5080.html>
- La législation criminelle > Anciens textes. In: *Le droit criminel* [online]. Dostupné z: http://ledroitcriminel.free.fr/la_legislation_criminelle/anciens_textes.htm
- LEBRUN, Marc. Révolution, Empire et mauvais soldats. *Revue historique des armées* [online]. 2006, č. 244 [cit. 2014-12-20]. Dostupné z: <http://rha.revues.org/6032>
- VIMONT, Jean-Claude. Au Havre, un bain dans le couvent des Capucins par Laurine Millet. In: *criminocorpus hypotheses* [online]. 2013 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://criminocorpus.hypotheses.org/7367#sthash.MKIXy3IU.dpuf>
- BASSINE. Au temps du bain maritime du Havre. In: *Le Havre infos* [online]. 2012 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: <http://www.lehavreinfos.fr/2012/05/03/au-temps-du-bain-maritime-du-havre/>
- FARCY, Jean-Claude. Documents sur la justice militaire. In: *Criminocorpus* [online]. 2007 [cit. 2015-02-11]. Dostupné z: <https://criminocorpus.org/fr/bibliotheque/sources-judiciaires-de-lhisto/documents-commentes/07-documents-sur-la-justice-m/>

- zákon ze dne 12. května 1793, organizace vojenských trestních tribunálů; Vojenský trestní zákoník (*loi du 12 mai 1793, organisation des tribunaux criminels militaires; Code pénal militaire*)
- zákon ze dne 13. brumairu roku 5, který upravil způsob řízení o rozhodování vojenských deliktech (*loi du 13 brumaire an 5, qui règle la manière de procéder au jugement des délits militaires*)
- zákon ze dne 21. brumairu roku 5, Zákoník deliktů a trestů pro jednotky Republiky (*loi du 21 brumaire an 5, Code des délits et des peines pour les troupes de la République*)

9.3.3 Trestní zákoníky:

- trestní zákoník ze dne 25. září 1791 (*Code pénal du 25 septembre 1791*)
- zákoník o deliktech a trestech ze dne 3. brumairu roku 4 (*Code des délits et des peines du 3 brumaire an 4*)
- trestní zákoník ze dne 12. února roku 1810 (*Code pénal de 1810*)

9.3.4 Ostatní vojenské právní předpisy:

- deklarace práv člověka a občana ze dne 26. srpna 1789 (*Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen du 26 août 1789*)
- zákon ze dne 30. dubna roku 1793, o zákazu neúčinných žen v armádě (*loi du 30 avril 1793 pour congédier des armées les femmes inutiles*)
- zákon ze dne 3. pluviosu roku 2, o organizaci vojenské justice (*loi du 3 pluviôse an 2, sur l'organisation de la justice militaire*)
- zákon ze dne 10. thermidoru roku 3, nesoucí amnestii ve prospěch vojáků, kteří opustili své sbory pro odchod do vnitrozemí, a nařizují obráncům, kteří jsou nepřítomní jinak než dovolenou, se připojit pod prapory Republiky ve lhůtě 10 dnů (*loi du 10 thermidor an 3, portant amnistie en faveur des militaires qui ont quitté leur corps pour rentrer dans l'intérieur, et injonction aux défenseurs autres que ceux absents par congés, de rejoindre les drapeaux de la République dans le délai de dix jours*)
- výnos ze dne 16. fructidoru roku 3 (*arrêté du 16 fructidor an 3*)
- zákon z 2. doplňkového dne roku 3, který ustanovil nový způsob pro rozhodnutí vojenských deliktů (*loi du 2e jour complémentaire an 3, qui établit un nouveau mode pour le jugement des délits militaires*)
- zákon ze dne 4. brumairu roku 4, dodatkový k tomu z 2. dodatkového dne, který ustanovil nový způsob pro rozhodnutí vojenských deliktů (*loi du 4 brumaire an 4, additionnelle à celle du 2e jour complémentaire an 3, qui établit un nouveau mode pour le jugement des délits militaires*)

- zákon ze dne 17. germinalu roku 4, který určil náležitosti, které je třeba dodržovat před výkonem vojenských rozsudků (*loi du 17 germinal an 4, qui détermine les formalités à observer avant l'exécution des jugements militaires*)
- zákon ze dne 17. vendémiairu roku 6, který přiznává amnestii pro všechny vojenské delikty, jiné než dezerci k nepříteli, zradu, návod ke zběhnutí atd. (*loi du 17 vendémiaire en 6, qui accorde amnistie pour tous les délits militaires autres que ceux désertion à l'ennemi, de trahison, d'embauchage, etc.*)
- výnos ze dne 7. fructidoru roku 6, o živobytí vojáků držených ve vězení nebo vazbě (*arrêté au Directoire exécutif du 7 fructidor an 6, sur la subsistance des militaires détenus dans les prisons et maisons d'arrêt*)
- zákon ze dne 19. fructidoru roku 6, vztahující se k formaci pozemní armády (*loi du 19 fructidor an 6, relative au mode de formation de l'armée de terre*)
- zákon ze dne 27. fructidoru roku 6, vztahující se k oprávněním vojenských soudů a přezkumných komisí (*loi du 27 fructidor an 6, relative aux attributions des conseils de guerre de révision*)
- výnos ze dne 12. thermidoru roku 7, obsahující ustavení galejí, kam budou posláni vojáci a námořníci odsouzení k trestu v železech (*arrêté du Directoire exécutif du 12 thermidor an 7, contenant désignation des bagnes où seront envoyés les soldats et marins condamnés aux fers*)
- zákon ze dne 17. nivôse roku 8 (*loi du 17 nivôse an 8*)
- zákon ze dne 17. ventôsu roku 8, který dává k dispozici Vládě všechny Francouze, kteří dovršili věk 20 let k 1. vendémiairu roku 8 (*loi du 17 ventôse an 8, qui met à la disposition du Gouvernement tous les Français dont la vingtième année a été terminée le 1er vendémiaire en 8*)
- zákon ze dne 27. ventôse roku 8, o organizaci tribunálů (*loi du 27 ventôse an 8, sur l'organisation des tribunaux*)
- zákon ze dne 7. pluviôse roku 9, vztahující se na stíhání ve věcech trestních a přestupkových (*loi du 7 pluviôse an 9 relative à la poursuite des délits en matière criminelle et correctionnelle*)
- stanovisko Rady státu ze dne 5. germinalu roku 11 (*avis du conseil d'état du 5 germinal an 11*)
- zákon ze dne 6. floréalu roku 11, vztahující se k povolání branců let 11 a 12 (*loi du 6 floréal an 11, relative à une levée de conscrits de l'an 11 et de l'an 12*)

- výnos ze dne 19. vendémiairu roku 12, týkající se depotů branců prohlášených tzv. réfractaires, složení a kompetenci zvláštních vojenských soudů, řízení před nimi a trestů proti dezerci (*arrêté du Gouvernement du 19 vendémiairu an 12, concernant les dépôts de conscrits déclarés réfractaires, la composition et la compétence des conseils de guerre spéciaux, la procédure devant ces conseils et peines contre la désertion*)
- dekret ze 17. messidoru roku 12, vztahující se k ustavení zvláštních vojenských komisí pro rozhodování o špionáži a návodech k dezerci (*décret imperial du 17 messidor an 12, relatif à l'établissement de commissions militaires spéciales pour le jugement des espions et des embaucheurs*)
- dekret ze dne 8. fructidoru roku 13, vztahující se k provedení odvodu ročníku 14 (*décret imperial du 8 fructidor an 13, relatif à la levée de la conscription de l'an 14*)
- dekret ze dne 12. března 1806, stanovující, že branci, kteří se zmrzačili, aby se vyhnuly službě, budou formovat roty ženistů (*décret imperial du , portant que les conscrits qui se sont mutilés pour se soustraire au service mars 1806, seront formés en compagnies de pionniers*)
- výnos z 5. srpna roku 1808 vydaný malou radou kantonu fribourg, Proti francouzským dezertérům a odvedencům a těm, kteří je vědomě tolerují v kantonu (*arrêté du 5 août 1808, contre les déserteurs et conscrits français, et ceux qui les tolèrent sciemment dans le canton*)
- dekret ze dne 8. června 1809, o službě dezertérů odsouzených k trestu veřejných prací (*décret impérial du 8 juin 1809, sur le service des déserteurs condamnés aux Travaux publics*)
- instrukce ze dne 10. prosince 1811 (*instruction du 10 décembre 1811*)
- Dohoda mezi Jeho výsostí Králem Pruska a Jeho výsostí Císařem Francouzů, Králem Itálie o vzájemné výměně dezertérů, podepsána v Paříži 10 května 1812 (*Convention entre Sa Majesté le Roi de Prusse et Sa majesté l'Empereur des Français, Roi d'Italie pour l'échange réciproque des déserteurs, signée à Paris le 10 mai 1812*)
- dekret ze dne 20. září 1812 (*un décret impérial du 20 septembre 1812*)
- zákon ze dne 9. června 1857, Zákoník vojenského soudnictví pozemní armády (*loi du 9 juin 1857, Le code de justice militaire pour l'armée de terre*)

9.3.5 České právní předpisy:

- zákon č. 283/1993 sb. o státním zastupitelství
- zákona č. 141/1992 sb. o zřízení vojenských soudů
- zákona č. 40/1990 sb., trestní zákoník

10 Přílohy

Příloha č. 1 - Francouzský revoluční kalendář

Kalendář používaný ve Francii v období Velké francouzské revoluce, označovaný jako „*Le calendrier républicain*“, se používal od roku 1793, ale prvním dnem revolučního kalendáře byl den 22. září 1792, tedy dnem proklamace Francie republikou. Od tohoto data se začal počítat čas, a zrušen byl tento kalendář Napoleonem v roce 1805, a od 1. ledna roku 1806 byl stanoven návrat ke kalendáři gregoriánskému. Rok podle tohoto kalendáře měl 12 měsíců po 30 dnech, a každý měsíc měl 3 týdny po 10 dnech. Vzhledem k tomu výsledný počet dnů dává v součinu 360, přidávalo se k těmto ještě dalších 5 dní označovaných jako sansculotidy, nebo též „*jours complémentaire*“ (které jsem v práci překládal jako doplňkové dny), v roce přestupném se přidávalo celkem 6 dnů. Jeho měsíce se pak označovaly takto:

VENDÉMAIRE – první měsíc, od 22. 9. do 21. 10.;

BRUMAIRE – druhý měsíc, od 22. 10. do 20. 11.;

FRIMAIRE – třetí měsíc, od 21. 11. do 20. 12.;

NIVÔSE – čtvrtý měsíc, od 21. 12. do 19. 1.;

PLUVIÔSE – pátý měsíc, od 20. 1. do 18. 2.;

VENTÔSE – šestý měsíc, od 19. 2. do 20. 3.;

GERMINAL – sedmý měsíc, od 21. 3. do 19. 4.;

FLOREÁL – osmý měsíc, od 20. 4. do 19. 5.;

PRAIRIAL – devátý měsíc, od 20. 5. do 19. 6.;

MESSIDOR – desátý měsíc, od 20. 6. do 18. 7.;

THERMIDOR – jedenáctý měsíc, od 19. 7. do 17. 8.;

FRUCTIDOR – dvanáctý měsíc, od 18. 8. do 16. 9.;

17. 9. – 21. 9. sansculotidy.

Ne však v každém roce vycházely dny takto, jak přehledně ukazuje následující obrázek:

TABLE DE CONCORDANCE DES CALENDRIERS RÉPUBLICAIN ET GRÉGORIEN

MOIS RÉPUBLICAINS	An II 1793-1794	An III 1794-1795	An IV 1795-1796	An V 1796-1797	An VI 1797-1798	An VII 1798-1799	An VIII 1799-1800	An IX 1800-1801	An X 1801-1802	An XI 1802-1803	An XII 1803-1804	An XIII 1804-1805	An XIV 1805
1 ^{er} Vendém.	22 sept. 1793	22 sept. 1794	23 sept. 1795	22 sept. 1796	22 sept. 1797	22 sept. 1798	23 sept. 1799	23 sept. 1800	23 sept. 1801	23 sept. 1802	24 sept. 1803	23 sept. 1804	23 sept. 1805
15 —	6 oct.	6 oct.	7 oct.	6 oct.	6 oct.	6 oct.	7 oct.	7 oct.	7 oct.	7 oct.	8 oct.	7 oct.	7 oct.
1 ^{er} Brumaire....	22 oct.	22 oct.	23 oct.	22 oct.	22 oct.	22 oct.	23 oct.	23 oct.	23 oct.	23 oct.	24 oct.	23 oct.	23 oct.
15 —	5 nov.	5 nov.	6 nov.	5 nov.	5 nov.	5 nov.	6 nov.	6 nov.	6 nov.	6 nov.	7 nov.	6 nov.	6 nov.
1 ^{er} Frimaire....	21 nov. 1793	21 nov. 1794	22 nov. 1795	21 nov. 1796	21 nov. 1797	21 nov. 1798	22 nov. 1799	22 nov. 1800	22 nov. 1801	22 nov. 1802	23 nov. 1803	22 nov. 1804	22 nov. 1805
15 —	5 déc.	5 déc.	6 déc.	5 déc.	5 déc.	5 déc.	6 déc.	6 déc.	6 déc.	6 déc.	7 déc.	6 déc.	6 déc.
1 ^{er} Nivôse.....	21 déc.	21 déc.	22 déc.	21 déc.	21 déc.	21 déc.	22 déc.	22 déc.	22 déc.	22 déc.	23 déc.	22 déc.	22 déc.
15 —	4 janv. 1794	4 janv. 1795	5 janv. 1796	4 janv. 1797	4 janv. 1798	4 janv. 1799	5 janv. 1800	5 janv. 1801	5 janv. 1802	5 janv. 1803	6 janv. 1804	5 janv. 1805	
1 ^{er} Pluviôse....	20 janv. 1794	20 janv. 1795	21 janv. 1796	20 janv. 1797	20 janv. 1798	20 janv. 1799	21 janv. 1800	21 janv. 1801	21 janv. 1802	21 janv. 1803	22 janv. 1804	21 janv. 1805	
15 —	3 fév.	3 fév.	4 fév.	3 fév.	3 fév.	3 fév.	4 fév.	4 fév.	4 fév.	4 fév.	5 fév.	4 fév.	
1 ^{er} Ventôse....	19 fév.	19 fév.	20 fév.	19 fév.	19 fév.	19 fév.	20 fév.	20 fév.	20 fév.	20 fév.	21 fév.	20 fév.	
15 —	5 mars	5 mars	5 mars	5 mars	5 mars	5 mars	6 mars	6 mars	6 mars	6 mars	6 mars	6 mars	
1 ^{er} Germinal....	21 mars 1794	21 mars 1795	21 mars 1796	21 mars 1797	21 mars 1798	21 mars 1799	22 mars 1800	22 mars 1801	22 mars 1802	22 mars 1803	23 mars 1804	22 mars 1805	
15 —	4 avril	4 avril	4 avril	4 avril	4 avril	4 avril	5 avril	5 avril	5 avril	5 avril	5 avril	5 avril	
1 ^{er} Floréal.....	20 avril	20 avril	20 avril	20 avril	20 avril	20 avril	21 avril	21 avril	21 avril	21 avril	21 avril	21 avril	
15 —	4 mai	4 mai	4 mai	4 mai	4 mai	4 mai	5 mai	5 mai	5 mai	5 mai	5 mai	5 mai	
1 ^{er} Prairial....	20 mai 1794	20 mai 1795	20 mai 1796	20 mai 1797	20 mai 1798	20 mai 1799	21 mai 1800	21 mai 1801	21 mai 1802	21 mai 1803	21 mai 1804	21 mai 1805	
15 —	3 juin	3 juin	3 juin	3 juin	3 juin	3 juin	4 juin	4 juin	4 juin	4 juin	4 juin	4 juin	
1 ^{er} Messidor....	19 juin	19 juin	19 juin	19 juin	19 juin	19 juin	20 juin	20 juin	20 juin	20 juin	20 juin	20 juin	
15 —	3 juill.	3 juill.	3 juill.	3 juill.	3 juill.	3 juill.	4 juill.	4 juill.	4 juill.	4 juill.	4 juill.	4 juill.	
1 ^{er} Thermidor..	19 juill. 1794	19 juill. 1795	19 juill. 1796	19 juill. 1797	19 juill. 1798	19 juill. 1799	20 juill. 1800	20 juill. 1801	20 juill. 1802	20 juill. 1803	20 juill. 1804	20 juill. 1805	
15 —	2 août	2 août	2 août	2 août	2 août	2 août	3 août	3 août	3 août	3 août	3 août	3 août	
1 ^{er} Fructidor....	18 août	18 août	18 août	18 août	18 août	18 août	19 août	19 août	19 août	19 août	19 août	19 août	
15 —	1 ^{er} sept.	1 ^{er} sept.	1 ^{er} sept.	1 ^{er} sept.	1 ^{er} sept.	1 ^{er} sept.	2 sept.	2 sept.	2 sept.	2 sept.	2 sept.	2 sept.	
5 ^e j. compl.	21 sept. 1794	21 sept. 1795	21 sept. 1796	21 sept. 1797	21 sept. 1798	21 sept. 1799	22 sept. 1800	22 sept. 1801	22 sept. 1802	22 sept. 1803	22 sept. 1804	22 sept. 1805	
6 ^e j. compl.	22 sept.	22 sept.				22 sept.				23 sept.			

extrait de GIRY (Arthur), *Manuel de diplomatique*, Paris, Hachette, 1894, p. 173

¹⁴¹ [online]. [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://ancestro.free.fr/calendrier.htm>

Příloha č. 2 – Hodnosti francouzské armády

Generálové (généraux)	
Général de division	Divizní generál
Général de brigade	Brigádní generál
Vyšší důstojníci (officiers supérieurs)	
Colonel	Plukovník
Major	Major
Chef de bataillon et chefs d'escadrons	Šéf batalionu a šéf eskadron
Nižší důstojníci (officiers subalternes)	
Capitaine	Kapitán
Lieutenant	Poručík
Sous-lieutenant	Podporučík
Poddůstojníci (sous-officiers)	
Adjudant sous-officier	Adjutant poddůstojník
Sergent-major (artillerie, infanterie) ou maréchal des logis-chef (cavalerie, train)	Seržant-major (pěší jednotky) nebo vrchní četař (jízdni jednotky)
Sergent (artillerie, infanterie) ou maréchal des logis (cavalerie, train)	Seržant (pěší jednotky) nebo četař (jízdni jednotky)
Caporal-fourrier	Kaprál-furýr
Caporal (artillerie, infanterie) ou brigadier (cavalerie, train)	Kaprál (pěší jednotky) nebo brigadýr (jízdni jednotky)

142

¹⁴² SAMEK, Jakub. HODNOSTNÍ STUPNĚ FRANCOUZSKÉ ARMÁDY LET 1786–1815. In: *Projekt Austerlitz* [online]. 2006 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: <http://www.austerlitz.org/cz/hodnostni-stupne-francouzske-armady-let-1786-1815-i/> a <http://www.austerlitz.org/cz/hodnostni-stupne-francouzske-armady-let-1786-1815-ii/>

INTRODUCTION.		INTRODUCTION.	
xii		xiii	
TABEAU PRÉSENTANT LES DIVERSES BRANCHES DU DROIT.			
DROIT.		JUSTICE.	
LOI.		JURISPRUDENCE.	
<p>DROIT NATUREL. DROIT DES GENS. DROIT PUBLIC.</p>	<p>DROIT COMMUN</p> <p>DROIT CRIMINEL.</p> <p>DROIT COMMERCIAL.</p>	<p>Code civil.</p> <p>Code de procédure civile.</p> <p>Code d'instruction criminelle.</p> <p>Code pénal.</p> <p>Code de commerce et lois spéciales, douanes, etc.</p> <p>Code forestier.</p> <p>Code de la pêche, fauconnerie, propriétés littéraires, délits de la presse, librairie, etc.</p>	<p>Justice de paix. Tribunaux de 1re instance. Cours d'appel. Tribunaux de simple police. Tribunaux de police correctionnelle. Cours d'appel. Cours d'assises. Juridiction consulaire des puñ-hommes. Tribunaux de commerce. Cours d'appel. Tribunaux de police correctionnelle. Cours d'appel. Juridiction consulaire des puñ-hommes. Tribunaux de commerce. Cours d'appel.</p>
<p>DROIT EXCEPTIONNEL OU SPECIAL.</p> <p>DROIT MILITAIRE.</p> <p>DROIT MARITIME.</p> <p>DROIT COLONIAL.</p>	<p>DROIT COMMUN</p> <p>DROIT CRIMINEL.</p> <p>DROIT COMMERCIAL.</p>	<p>Code civil.</p> <p>Code de procédure civile.</p> <p>Code d'instruction criminelle.</p> <p>Code pénal.</p> <p>Code de commerce et lois spéciales, douanes, etc.</p> <p>Code forestier.</p> <p>Code de la pêche, fauconnerie, propriétés littéraires, délits de la presse, librairie, etc.</p>	<p>Justice de paix. Tribunaux de 1re instance. Cours d'appel. Tribunaux de simple police. Tribunaux de police correctionnelle. Cours d'appel. Cours d'assises. Juridiction consulaire des puñ-hommes. Tribunaux de commerce. Cours d'appel. Tribunaux de police correctionnelle. Cours d'appel. Juridiction consulaire des puñ-hommes. Tribunaux de commerce. Cours d'appel.</p>
<p>DROIT ADMINISTRATIF.</p> <p>DROIT POLITIQUE. DROIT CONSTITUTIONNEL. SUPPLÉMENT UNIVERSEL.</p>	<p>DROIT COMMUN</p> <p>DROIT CRIMINEL.</p> <p>DROIT COMMERCIAL.</p>	<p>Code civil.</p> <p>Code de procédure civile.</p> <p>Code d'instruction criminelle.</p> <p>Code pénal.</p> <p>Code de commerce et lois spéciales, douanes, etc.</p> <p>Code forestier.</p> <p>Code de la pêche, fauconnerie, propriétés littéraires, délits de la presse, librairie, etc.</p>	<p>Justice de paix. Tribunaux de 1re instance. Cours d'appel. Tribunaux de simple police. Tribunaux de police correctionnelle. Cours d'appel. Cours d'assises. Juridiction consulaire des puñ-hommes. Tribunaux de commerce. Cours d'appel. Tribunaux de police correctionnelle. Cours d'appel. Juridiction consulaire des puñ-hommes. Tribunaux de commerce. Cours d'appel.</p>

¹⁴³ Schéma právních odvětví uvedených v monografii: CHÉNIER, Louis-Joseph-Gabriel de. *Guide des tribunaux militaires, ou Législation criminelle de l'armée*. deuxième édition. Paris: J. Dumaine, 1853, xii - xiii. tome premier.

Příloha č. 4 – Mapa galejí

Mapa zobrazuje umístění galejí ve Francii, kdy galeje v Nice a v Le Havru byly po určitou dobu určité pouze pro vojáky.

144

¹⁴⁴ Tato mapa byla vytvořena v programu iMapBuilder Interactive Flash Map Builder.

Příloha č. 5 – Mapa nápravných míst pro tzv. réfractaires

Mapa zobrazuje umístění nápravných míst podle výnosu ze dne 19. vendémiairu roku 12 určených pro tzv. *réfractaires*, tedy osoby odmítající nastoupit vojenskou službu.

145

¹⁴⁵ Tato mapa byla vytvořena v programu iMapBuilder Interactive Flash Map Builder.

Příloha č. 6 - Statistiky rozhodnutí vojenského soudu z Horní Garonny od roku 1798 do roku 1813

Vojenský soud z regionu Haute Garonne, se sídlem v Toulouse, za období od 13. vendémiairu roku 7 (4. října 1798), do 20. listopadu 1813 rozhodoval o vině a trestu 1028 vojáků v celkem 266 řízeních. Z tohoto počtu vynesl celkem 575 rozsudků, ve kterých 182 zprostil obvinění, vynesl 23 trestů smrti, především za špionáž. Ve zbytku pak rozhodl většinou trestem omezení svobody v délce 5 let a 1500 franků pokuty za zmíněné dezerce. Struktura vynesených rozsudků pak vypadala, tak jak ukazuje níže uvedená tabulka.¹⁴⁶

Počet rozsudků	Trestné činy
274	Dezerce
115	Krádež
43	Násilí (výhružka, plenění, urážka)
20	Finanční záležitosti (podvod, zpronevěra, úplatkářství, marnotratnost)
5	Mravnostní delikty (znásilnění)
19	Politické delikty (špionáž, spolčení)
40	Usmrcení osoby
36	Vojenská disciplína (odepření poslušnosti, vzpoura)
575	Celkový počet rozsudků

¹⁴⁶ CROYET, Jérôme. La justice militaire sous le 1er empire: Le conseil de guerre de Haute Garonne (An VII - 1813). In: *Histoire du Consulat et du Premier Empire* [online]. 2003 [cit. 2015-03-15]. Dostupné z: http://www.histoire-empire.org/articles/justice_haute_garonne.htm

Příloha č. 7 - Osvobuzující rozsudek vydaný 2. stálým vojenským soudem 6 vojenské divize.¹⁴⁷

Ludvík – Filip, král Francouzů, všech současných i budoucích:

Tento den, první květen roku 1840 atd.

Druhý stálý vojenský soud šesté vojenské divize, vytvořený podle článků 19. a 20. zákona ze dne 18. vendémiairu roku 6, soudíc podle ustanovení zákona ze dne 27. fructidoru roku 6, prodloužen výnosem konzulů ze dne 23. messidoru roku 10, a složený v souladu se zákonem ze dne 13. brumairu roku 5 z:

předseda:

- 1) MM. Alexandre, plukovník 39. řadového pěšího pluku,

soudci:

- 2) Dehon, šéf batalionu 39. řadového
- 3) Burrelly, kapitán 39. řadového,
- 4) Gerrard, kapitán štábu pozice,
- 5) Vauthier, poručík 6. dělostřeleckého pluku,
- 6) De Pothier, podporučík 39. řadového,
- 7) Lefèvre, seržant major 39. řadového,

Langlois, kapitán 76. dělostřeleckého pluku, vykonávající funkci referenta, a Doré, kapitán 39. řadového pěšího pluku, vykonávající funkci královského komisaře, všichni jmenovaní M. Voirelem, pairem Francie, generál poručíkem velící této divizi, podporovaný panem Renaut, zapisovatelem, jmenovaným referentem, patřičně poučení; kteří, podle znění článků 7. a 8. tohoto zákona, nejsou rodiče nebo příbuzní, ani mezi sebou, ani k obžalovaným, ve stupních zakázaných ústavou.

Senát svolán rozkazem comandanta shromážděných na řádném místě svých zasedání, v místě Saint-Paul, k rozhodování o jmenovaném **Fraumont (Jean)**, profesí švec, narozen 4. června 1822, ve Štrasburku, regionu Štrasburk, departmentu Bas-Rhin, obviněném z prodeje výstroje náležící státu, 14. dubna posledního.

Zasedání bylo zahájeno, předseda přinesl prostřednictvím zapisovatele, na stůl, exemplář zákona z 13. brumairu roku 5, a požádal referenta o přečtení spisu vyšetřování a všechny listiny obviňující i zprošťující vůči obviněnému, v počtu 4.

¹⁴⁷ Přeložený rozsudek stálého vojenského soudu z roku 1840 uveřejněný v: DU MESGNIL, André Claude Sebastien. *Dictionnaire de la justice militaire*. Paris: J. Dumaine, 1847, s. 487 - 489. Přičemž cíl byl přeložit tento rozsudek co nejpřesněji.

Po ukončení tohoto čtení, předseda rozkázal stráží přivést obžalovaného, který byl uveden volný, bez želez před senát, doprovázen svým obhájcem. Tázaný na své jméno, příjmení, věk, profesi, místo narození a bydliště, odpověděl, že se jmenuje Fraumont (Jean), věkem 26 let, profesí švec, narozen ve Štrasburku, departmentu Bas-Rhin, kde bydlel před svým vstupem do služby, aktuálně kaprál 1. roty, 2. batalionu, 39. pluku řadové pěchoty, rozmístěné v Besanconu.

Poté, co byly dány na vědomí obviněnému skutky, které jsou mu přičítány, bylo přikročeno k výslechu orgánem předsedy, slyšení veřejné a odděleně svědků přítěžujících, kteří prohlásili, že nejsou ani rodiče, ani příbuzní, ani služebníci stran, a kteří především podají přísahu mluvit bez odporu (zášti) a bez obav, říct jen pravdu a nic než pravdu, vyslyšení strany žalující, která se představí, tak jako svědci podporující obhajobu, kteří také prohlásí, že nejsou rodiče, příbuzní, ani služebníci stran, kteří rovněž podají přísahu (stejnou), reprezentovány listiny jak obviněnému, tak svědkům.

Ano, referent ve své zprávě a svých závěrech, obviněný ve svých prostředcích obrany, jednak jím, tak jeho obhájcem, kteří prohlásili nic nepřidávat k jejich prostředkům obrany. Předseda požádal členy senátu, zda mají nějaké připomínky, a po jejich negativní odpovědi, před jejich rozhodnutím, nařídil obhájci a obviněnému odejít. Obviněný byl doprovázen stráží do vazby; referent, zapisovatel a jeho asistent v publiku se rozešli, na výzvu předsedy.

Senát se poradil za zavřenými dveřmi v přítomnosti královského komisaře, předseda položil otázku takto:

Otázka: *Jmenovaný Fraumont (Jean), identifikován výše, obviněný, že 14. dubna, prodal své kalhoty, výstroj náležící státu, jest vinen?*

Hlasy sesbírané odděleně, začínajíc nižší hodností, předseda vydal svůj názor poslední, druhý stálý vojenský soud, rozhodl většinou 5 ze 7, že řečený **Fraumont (Jean) není vinen.**

Načež královský komisař majíc svou řeč o aplikaci zákona, předseda přečetl text zákona, poté názor soudců o aplikaci zákona.

Předseda nařídil, že zasedání bude znovu veřejné, referent a zapisovatel se vrátili na svá místa, zanesl do protokolu rozhodnutí senátu o nevině obviněného a řekl nahlas, druhý stálý vojenský soud, vykonávajíc právo o řečené řeči zprošťuje jmenovaného Fraumonta (Jean), kaprála 1 roty 2. batalionu 39. pluku řadové pěchoty, z obvinění, a ukončuje žalobu postavenou proti němu, v souladu s

článkem 31 zákona z 13. brumairu roku 5, takto navržený, který předseda znovu přečetl:

Čl. 31: V případě, kdy 3 členové senátu rozhodnou, že obžalovaný není vinen, bude vrácen na svobodu a vráceny mu jeho funkce.

V důsledku, rozhodne, že bude poslán na svobodu, pokud není držen pro jiný důvod.

Nařídí, kromě toho, že bude odesláno ve lhůtách předepsaných článkem 39 zákona z 13. brumairu roku 5, pod dohledem MM. předsedy a referenta, vyhotovení listiny, jak ministru války, tak generál poručíku velícímu divizi, a správní radě zproštění obžaloby.

Případ, uzavřený a rozsouzený bez přerušení, ve veřejném zasedání, v Besanconu, ve dne, měsíci a roku výše uvedeném, členové senátu jsou podepsaní, s referentem a zapisovatelem, originál současného rozsudku.

Potvrzují, že tento rozsudek byl přečten, ve zproštění, prvního května roku 1846 v přítomnosti stráže nastoupené pod zbraněmi, za asistence našeho zapisovatele.

Příloha č. 8 - CODE PÉNAL MILITAIRE

CODE DES DÉLITS ET DES PEINES¹⁴⁸

Pro jednotky Republiky

Ze dne 21. brumairu roku 5 Francouzské republiky, jednotné a nedělitelné

Kapitola 1 – dezerce k nepříteli

Článek 1

Každý voják nebo osoba přidělená k armádě nebo v jejím doprovodu, která přejde k nepříteli bez písemného povolení nadřízeného, bude potrestána smrtí.

Článek 2

Za dezertéra k nepříteli bude považován a jako takový potrestán smrtí, každý voják nebo osoba přidělená k armádě a v jejím doprovodu, která bez rozkazu nebo písemného povolení svého nadřízeného, překročí hranice určené velitelem jednotky, k níž náleží, na straně, na které by mohl přijít do kontaktu s nepřítelem.

Článek 3

Za dezertéra k nepříteli bude rovněž považován a potrestán smrtí, každý voják nebo osoba přidělená k armádě a v jejím doprovodu, která opustí místo obležené nebo obklíčené nepřítelem, aniž by obdržela písemné povolení velitele pozice.

Článek 4

Každý voják, který je na hlídce nebo na předsunuté hlídce v přítomnosti nepřítele, která aniž by splnila rozkazy, opustí svůj post pro pomyšlení na svou vlastní záchranu, je potrestán smrtí.

Článek 5

Každý voják nebo osoba zaměstnána v armádě a v jejím doprovodu, která bude usvědčena, z pobízení svých druhů ve zbrani k přechodu k nepříteli, bude považována za vůdce spiknutí a potrestán smrtí, a to i v případě, že k dezerci nedošlo.

¹⁴⁸ Vlastní překlad autora pořizený z *Code pénal militaire: ou lois et arrêtés relatifs à la justice militaire*. Paris: Codier, 1808, s. 15 - 34, je přiložen z důvodů obtížnější dostupnosti právních předpisů vojenského práva z dob Velké francouzské revoluce a napoleonských válek. Překlad je mírně pozměněnou verzí autorova překladu použitého v: CIHLÁŘ, Jiří. *Francouzské vojenské trestní právo hmotné v období 1789 - 1815*. Plzeň, 2014. Soutěžní práce SVOČ 2014. Fakulta právnická Západočeské univerzity v Plzni.

Článek 6

Když vojáci zosnují spiknutí přechodu k nepříteli, a vůdce tohoto spiknutí nebude znám, za vůdce spiknutí bude považován a jako takový potrestán hodností nejvýše postavený voják spiknutí nebo při rovnosti hodností, služebně nejstarší.

Pokud spiknutí bylo zformováno jen ze zaměstnanců v doprovodu armády, ten, který je funkcí nejvýše, a v případě stejných hodností služebně nejstarší, bude považován za vůdce spiknutí, a jako takový potrestán.

Článek 7

Každý spolupachatel, který odhalí spiknutí, nebude stíhán ani trestán za trestný čin, který odhalil.

Kapitola 2 – dezerce do vnitrozemí

Článek 1

Každý voják usvědčený z dezerce z armády nebo z místa v prvním sledu za ohroženou hranicí nebo vystavenou, pro odebrání se do vnitrozemí republiky, bude potrestán 5 lety v železech.

Článek 2

Každý voják usvědčený z dezerce z armády, nebo z místa v prvním sledu, když je ve službě, bude potrestán 7 lety v železech; pokud dezertuje z hlídky nebo předsunuté hlídky, trest bude 10 let v železech. V obou případech, dezerce se zbraněmi a výstrojí bude trestána 15 lety v železech.

Článek 3

Za dezertéra do vnitrozemí bude pokládán, a jako takový potrestán, každý voják, který v armádě, bude chybět na nástupu učiněném za východu Slunce mezi ostatními, bez písemného povolení svého nadřízeného, nebo bez dovolené ve formě předepsané vojenskými zákony.

Článek 4

Stejně tak bude za dezertéra do vnitrozemí pokládán, a jako takový potrestán, každý voják, který bez povolení nebo dovolené, jak bylo právě řečeno, bude chybět na nástupu během intervalu 36 hodin na místě v prvním sledu.

Článek 5

Za dezertéra do vnitrozemí bude také pokládán a potrestán podle vážnosti okolností dezerce, každý voják, který, bez dovolené nebo povolení, tak jako je uvedeno výše, překročí hranice určené velitelem, na straně opačné

k nepříteli, ať už v táboře, v přechodném ubytování, nebo v místě obleženého stavu.

Článek 6

Každý voják nebo osoba přidělená k armádě a jejímu doprovodu mimo státní území republiky, která bude usvědčena z ukrývání dezertéra, napomáhání k jeho útěku nebo ukrývání před pátráním a stíháním nařízené zákonem, bude na ní hleděno jako na spolupachatele dezertéra a potrestána stejným trestem.

Článek 7

Každý obyvatel ve vnitrozemí republiky, který bude usvědčen z ukrývání dezertéra, napomáhání k jeho útěku nebo jakýmkoli jiným způsobem, ukrývání před pátráním a stíháním nařízeným zákonem, bude ohlášen veřejnému žalobci svého departmentu, žalovaný před trestní tribunál a potrestán 2 roky trestnice; a 2 roky v železech, pokud ukrýval dezertéra se zbraněmi a výstrojí.

Každý obyvatel nepřátelské země okupované jednotkami republiky, v případě uvedeném v předchozím článku, bude potrestán stejným trestem jako dezertér, podle vážnosti okolností dezerce.

Kapitola 3 – zrada

Článek 1

Každý voják nebo ostatní osoby přidělené k armádě nebo jejímu doprovodu, usvědčen ze zrady, bude potrestán smrtí.

Ze zrady jdou vinni:

- 1) každá osoba, která v přítomnosti nepřítele, bude usvědčena z toho, že křikem způsobila zmatek ve vlastních řadách;
- 2) každý velitel stanoviště, každá stráž nebo předsunutá hlídka, která v přítomnosti nepřítele, ať v armádě, nebo na obleženém místě, vydá chybné *consigne*, a v jejímž důsledku, bude ohrožena bezpečnost pozice;
- 3) každý velitel hlídky v armádě nebo na obleženém místě, který, poslaný v přítomnosti nepřítele k provedení obhlídky nebo lokálního průzkumu, bude nedbalý ve vydávání hlášení, nebo neprovede přesně rozkaz, který mu byl dán, když v důsledku jeho nedbalosti a jeho neposlušnosti, bude ohrožen úspěch některých operací;

- 4) každý velitel stanoviště v armádě v přítomnosti nepřítele nebo v obleženém místě, který nepodá hlášení nadřízenému o průzkumu, který udělal, buď sám, nebo patrola, a v důsledku svého mlčení, bezpečnost pozice bude ohrožena;
- 5) každý voják usvědčený s vyzrazení utajení pozice nebo hesla nepříteli;
- 6) každý voják nebo osoba přidělená k armádě a v jejím doprovodu, který udržuje písemný styk s nepřátelskou armádou bez písemného povolení svého nadřízeného;
- 7) každý voják nebo osoba přidělená k armádě a v jejím doprovodu, který, bez rozkazu svého nadřízeného, nebo bez legitimního důvodu zatluče nebo vyřadí kanón, mozdír, houfnici nebo lafetu; takto vozka, který v případě útěku nebo ústupu, v přítomnosti nepřítele bez rozkazu svého nadřízeného, přeřízne postraňky, zničí nebo vyřadí jakoukoliv část trénu svěšenou k řízení, vedení;
- 8) každý velitel obleženého místa, který, aniž by se poradil nebo proti vůli většiny místní vojenské rady (ke které musí být vždy zavoláni důstojníci dělostřelectva a ženistů), s předáním místa nepříteli, před tím, než nepřítel udělal schůdný průlom a odvrátil nepřátelský útok.
- 9) každý komisař-organizátor nebo ostatní úředníci, kteří neposkytnou přiděl potravin a krmení určené pro jemu svěšené služby ve své působnosti, když má prostředky, nebo který zanedbá nebo odmítne informovat (zpravit) vrchního velitele armády nebo oddělené divize, potřeby uvedené armádou nebo divizí, pokud v důsledku tohoto zanedbání povinností, zájem armády nebo úspěch operací bude ohrožen.

Kapitola 4 – navádění ke zběhnutí k nepříteli a špionáž

Článek 1

Každý návodce ke zběhnutí nebo spolupachatel, pro mocnost ve válce s republikou, bude potrestán smrtí.

Článek 2

Každá osoba, nehledě na status, postavení nebo profesi, usvědčena ze špionáže pro nepřítele, bude potrestán smrtí.

Článek 3

Každý cizinec přistižen při kreslení plánů táborů, kasáren, přechodných ubikací, opevnění, zbrojnic, skladů, manufaktur, továren, kanálů (splavných), řek, obecně všeho, co zajišťuje obranu a udržení území a spojení, bude zadržen jako špion a potrestán smrtí.

Kapitola 5 – drancování, pustošení a žhářství

Článek 1

Každý voják nebo osoba přidělená k armádě a v jejím doprovodu, usvědčena z drancování se zbraní v ruce nebo v jednotce, ať na obydlích, nebo na osobách, či na majetku obyvatel jakýchkoliv zemí, bude potrestána smrtí.

Článek 2

Rovněž bude potrestán smrtí každý voják nebo osoba přidělená k armádě a jejímu doprovodu, který bude usvědčena ze zničení a škody na soukromém majetku obyvatel jakékoliv země, se zbraní v ruce nebo v jednotce, bez písemného rozkazu generála nebo jiného vrchního velitele.

Článek 3

Každý voják nebo osoba přidělená k armádě nebo v jejím doprovodu, který bude usvědčen ze zapálení skladiště, zbrojnice (arzenál), venkovských (zemědělských) stavení nebo obydlí, nebo každý jiný veřejný nebo soukromý majetek, úrodu nebo sklizeň, v jakýchkoliv zemích, bez písemného rozkazu generála nebo jiného velitele, bude potrestán smrtí.

Článek 4

Každý voják nebo jiná osoba přidělená k armádě a jejímu doprovodu, usvědčená z ukládání neozbrojenému obyvateli o život, jeho ženy nebo dítěte, v jakékoliv zemi nebo místě, bude potrestána smrtí.

Znásilnění spáchané vojákem nebo jinou osobou přidělenou k armádě nebo doprovodu, bude trestáno 8 lety v železech. Pokud pachatel tak učiní s použitím násilí, síly, ve skupině, nebo pokud je znásilnění spácháno na dívce mladší čtrnáct let, trest bude 12 let v železech.

Pokud znásilněná dívka nebo žena zemře vlivem krutého zacházení na osobě, pachatel je potrestán smrtí.

Článek 5

Každý voják, který, kromě případů kdy dostane rozkaz od generála nebo jiného velitele, bude usvědčen z okrádání padlých po akci a na bojišti, bude potrestán 5 lety v železech.

Trest bude 10 let v železech pro markytánku nebo jiného nevojáka usvědčeného ze stejného přečinu.

Článek 6

Každý voják usvědčený z okrádání na bojišti, muže vyřazeného z boje, ale ještě živého, bude potrestán 10 lety v železech.

Trest bude 20 let v železech pro markytánku nebo jiného nevojáka usvědčeného ze stejného přečinu.

Článek 7

Každá osoba, která při okrádání muže vyřazeného z boje, ale stále živého, bude usvědčena ze zmrzačení nebo zabití pro zajištění (usnadnění) svého okrádání, bude potrestána smrtí.

Článek 8

Každá markytánka nebo osoba přidělená k armádě a jejímu doprovodu, která koupí, bude přechovávat nebo jakýmkoliv jiným způsobem držet nebo uchovávat věci ukradené v případech uvedených v předchozích článcích 5, 6 a 7, bude vyhnána z armády, tábora nebo přechodné ubikace; veškerá výstroj, zboží a peníze budou zabaveny: řečená výstroj a zboží budou prodány ve veřejné dražbě, a veškeré výnosy budou použity ve prospěch nemocnic a ambulancí armády.

Článek 9

Rovněž budou zabaveny a prodány ve veřejné dražbě veškeré věci a zboží markytánek a jiných osob odsouzených z drancování, plenění, zhářství a loupeže, uvedené a specifikované v této kapitole, a vzniklý výnos bude použit ve prospěch nemocnic a ambulancí armády.

Článek 10

Co se týče věci zjištěné, že náleží mužům okradeným na bojišti, bude prodána, a výnos bude dán do pokladny správní rady dotyčného sboru, ať už těch (oloupených) mužů nebo těch, kteří byli odsouzeni pro loupež, bude výnos řečené výstroje vrácen rodinám, které je požadují.

Věci pocházející z vojáků odsouzených ke smrti pro loupež podle výše uvedeného článku 7, bude rovněž prodána a získané peníze vrácené rodinám, které je požadují.

Kapitola 6 – krádež potravin

Článek 1

Každý poddůstojník nebo dobrovolník nebo každý jiná osoba přidělena k armádě a jejímu doprovodu, která se vplíží do stavení, hospodářského dvora, zahrady, ohrady nebo výběhu opatřeného zdí, a bude usvědčena z krádeže dobytka, drůbeže, masa, ovoce, zeleniny nebo jiných potravin či krmení, bude odsouzena ke dvěma kolům chůze špalírem stojících ozbrojených druhů ve zbrani, kolem ubikace své jednotky, nebo kolem tábora, či dočasného ležení. Bude muset projít uličkou hanby a nést viditelně ukradené věci, maje frak naruby, a na hrudi zřetelný nápis *maraudeur*.

Pokud ukradená věc nemůže být nesena zlodějem potravin, po provedení dvou koleček bude dotyčný postaven uprostřed cvičiště ve fraku naruby a s nápisem *maraudeur* na dobu tří hodin, maje ukradenou věc vyloženou před sebou. V této pozici setrvá pod dostačujícím dohledem.

Článek 2

Pokud *maraudeur* přeleze zeď nebo vyrazí dveře, udělá 3 cesty a podstoupí trest vystavení o hodinu déle.

Článek 3

Trestem výše uvedeným bude odsouzen každý voják nebo osoba přidělená k armádě a jejímu doprovodu, usvědčena z krádeže dobytka uvázaného řetězem nebo ve stádu na poli obyvatele.

Článek 4

Opakování přečinu krádeže potravin výše specifikovaného, bude potrestána 5 lety v železech.

Článek 5

Každý poddůstojník usvědčen z krádeže potravin v případech výše uvedených v článcích 1, 2 3, bude kromě vyneseného trestu za delikt, i degradován.

Článek 6

Každý zaměstnanec v doprovodu armády usvědčený z krádeže potravin v případech uvedených ve článcích 1, 2 a 3 výše, bude stíhán svým

zaměstnancem; jeho plat nebo mzda bude krácena o peněžní hodnotu ukradené věci a náhrada zaplacená vlastníkově vše bez ohledu na trest za krádež potravin.

Článek 7

Každá markytánka nebo osoba přidělená k armádě a jejímu doprovodu, neudržovaná ze státního rozpočtu republiky, usvědčená z krádeže potravin, bude potrestán 5 lety v železech a odsouzena k zaplacení dvojnásobné hodnoty ukradené věci jejímu vlastníkově, stejným způsobem zabavené a prodané zboží a výstroj, až do výše částky povinné k nahrazení.

Článek 8

Každý voják nebo zaměstnanec v doprovodu armády a osoba placená z rozpočtu republiky, usvědčena ze setrvání v přečinu krádeže potravin, nebo odmítnutí uposlechnout nadřízeného, který se staví proti, bude potrestán 5 lety v železech.

Článek 9

Každý přečin krádeže potravin, spáchaný v ozbrojené jednotce, bude potrestán 8 lety v železech.

Článek 10

Každý důstojník usvědčený z nepostavení se proti dostatečným způsobem krádeži potravin prováděného v jeho přítomnosti, nebude okamžitě udán nadřízenému důstojníkově přečin a jeho pachatelé, bude odvolán a potrestán 3 měsíci vězení.

Článek 11

Každý důstojník, který zapomene na povinnosti své funkce v udržování disciplíny a vojenské cti, bude usvědčen z přečinu krádeže potravin, bude odvolán, stíhán sborem, potrestán 2 roky vězení, prohlášen nezpůsobilý zastávat jakoukoliv hodnost v jednotkách republiky a zbaven všech práv a výsluh nebo odměny (náhrady), úměrně jeho předchozí služby.

Pokud spáchá přečin se svými podřízenými, bude potrestán 10 lety v železech; pokud vede svou jednotku v krádeži potravin, bude potrestán smrtí.

Článek 12

Bude sesazen a potrestán 1 rokem vězení, každý důstojník, který koupí nebo přijme od svého podřízeného jakoukoliv věc pocházející z „deliktu krádeže potravin“.

Kapitola 7 – krádež a zpronevěra ve spravování a vojenském zásobování

Článek 1

Každý voják nebo zaměstnanec v doprovodu armády, mající zajišťovat placení mužstva a svých podřízených v souladu se zákonem, bude v případě usvědčení z neoprávněného navýšení stavu počtu osob odsouzen ke třem letům v želech a ke vrácení všeho, o co se touto cestou obohatil a co patří jeho mužstvu a podřízeným.

Článek 2

Každý vojenský komisař usvědčený ze spolčení se s vojákem nebo zaměstnancem, který provede navýšení stavu mezd nebo přidělů nad skutečnou hodnotu, dle skutečného stavu mužstva, bude potrestán 5 lety v železech a odsouzen k navrácení vyplacených částek nebo k odevzdání věcí dodaných na základě předloženého seznamu, který převyšuje oprávněné potřeby mužstva dle nařízení.

Článek 3

Každý správce skladu, distributor nebo správce zásobárny jídla a krmení pro uskladňování a distribuci armádě a v místech obléhání, každý kočí, vodič mul nebo vozka konvoje zaměstnaný v armádě, který bude usvědčen z prodeje nebo odcizení ve svůj prospěch věc svěřenou k hlídání, uskladnění nebo řízení (povoz, doprava), bude potrestán 5 lety v železech, a odsouzen k navrácení předmětů.

Článek 4

Každý vojenský dodavatel nebo armádní pekař, který bude usvědčen ze zcizení nebo prodeje ve svůj prospěch, buď mouky, dřeva, nebo násobí určené pro stravovací služby, bude potrestán 5 lety v železech, a odsouzen k navrácení určených předmětů.

Článek 5

Každý vojenský dodavatel nebo armádní pekař, který bude usvědčený ze zhoršení své mouky po přidání látky cizí nebo evidentně škodlivé, nebo sníží kvalitu, než jaká uvedena předpisy, bude potrestán 5 lety v železech.

Článek 6

Každý vojenský dodavatel nebo pekař, který bude usvědčen z toho, že svou nedbalostí nechá zkazit obilí nebo mouku svěřenou ke zpracování, bude potrestán 6 měsíci vězení, a odsouzen k nahrazení věcí zničených jeho nedbalostí.

Článek 7

Každý vojenský dodavatel nebo armádní pekař usvědčený z nepřesnosti váhy dávky chleba, bude potrestán 2 roky v železech a odsouzen k pokutě čtyřnásobku ceny dávky chleba jím poskytované v obdobné distribuci.

Článek 8

Každý vojenský dodavatel najatý k dodávání nebo distribuci masa armádě, usvědčený z dodání nebo distribuce masa, jehož vydávání je zakázáno policejními předpisy, bude potrestán 3 roky v železech.

Pokud porazí a vydá zvíře napadené nakažlivou nemocí, bude potrestán 8 lety v železech.

V prvním i druhém případě je odsouzen k náhradě ztraceného masa.

Článek 9

Každý vojenský dodavatel najatý k dodávání a distribuci masa armádě, který vydá a distribuuje zkažené maso, bude potrestán 3 měsíci vězení a 6 měsíci, pokud vzniklo z jeho nedbalosti. V obou případech, je odsouzen k náhradě, na jeho náklady zničené maso.

Článek 10

Každý vojenský dodavatel najatý k dodávání nebo distribuci masa armádě, který bude usvědčen z distribuce špatné váhy, bude potrestán 2 roky v železech, a odsouzen k zaplacení pokuty čtyřnásobku hodnoty masa jím dodané v obdobné distribuci.

Článek 11

Každý vojenský dodavatel zeleniny a krmení, který bude usvědčen z toho, že je nechal vlivem špatné údržby, zkazit nebo poškodit zeleninu a krmení, bude potrestán 6 měsíci vězení, a odsouzen k nahrazení množství ztraceného jeho chybou.

Článek 12

Každý distributor zeleniny a krmení pro armádu, a v místě obleženého stavu, usvědčen z nepoctivosti (nepřesnosti) v množství nebo hmotnosti denních dávek, bude potrestán 2 roky v železech.

Kapitola 8 – odepření poslušnosti

Článek 1

Každý voják nebo jiná osoba zaměstnaná ve službách armády, která se v okamžiku, kdy je vybubnován poplach nevrátí na svůj post, bude v prvním případě potrestána 1 měsícem vězení, podruhé 3 měsíci vězení,

degradována nebo snížena pozice. Prostý dobrovolník bude potrestán ve druhém případě 6 měsíci vězení.

V případě recidivity bude pachatel potrestán 2 roky v železech.

Článek 2

Každý důstojník, který se před pochodem na nepřítele, nevrátí na svůj post, bude sesazen, potrestán 3 měsíci vězení a prohlášen nezpůsobilým zastávat jakoukoliv hodnost v armádě republiky.

Pokud se jedná o poddůstojníka, bude potrestán 2 měsíci vězení, degradován a snížen ve výplatě na prostého dobrovolníka

Pokud se jedná o prostého dobrovolníka, bude potrestán 1 měsícem vězení.

Recidivita v případě poddůstojníka a dobrovolníka bude potrestána 2 roky v železech.

Článek 3

Vzpouora nebo všeobecná neposlušnost vůči nadřízeným má za následek trest smrti pro ty, kteří ji vyvolají a pro přítomné důstojníky, kteří se proti ní nepostaví všemi prostředky, které mají k dispozici

Článek 4

Vzpouora, rebelie nebo všeobecná neposlušnost části obyvatelstva nepřátelské země okupované jednotkami republiky budou potrestány smrtí, ať už se neposlušnost projevuje proti vojenským velitelům, nebo je vzpoura či rebelie vedena proti celé nebo části jednotek republiky.

Stejným trestem budou potrestáni všichni obyvatelé nepřátelské země usvědčeni z podněcování vzpoury, rebelie nebo neposlušnosti. Stejným trestem pak, pokud je snaha vyvolat vzpouru bez úspěchu.

Článek 5

V případě shlukování vojáků nebo jiných osob přidělených k armádě nebo jejímu doprovodu, velící důstojníci zajistí jejich rozchod jménem zákona. Pokud shromáždění (shluk, sročení) nebude rozpuštěno na povel vydaný jménem zákona, nadřízení jsou oprávněni užít všechny prostředky síly, které posoudí jako nezbytné pro rozehnaní. Původci shromáždění (jejichž počet bude zahrnovat i důstojníky a poddůstojníky, kteří se jí účastní), budou neprodleně postaveni před válečnou radu a potrestáni smrtí.

Článek 6

Každá jednotka, která bez rozkazu nadřízeného hromadně opustí svůj post, kde má služební stav, bude prohlášena za vzbouřenou. V tom případě

důstojníci a poddůstojníci nebo nebudou-li, 6 služebně nejstarších v jednotce, budou postaveni před válečnou radu a potrestáni 10 lety v železech, ledaže nebudou prohlášeni skutečnými strůjci, tehdy budou trestně stíháni a podstoupí trest smrti, jako vůdce vzpoury.

Článek 7

Každý voják usvědčený, ze zbabělého odhození zbraně ve střetu s nepřítelem, bude potrestán 3 roky v železech.

Článek 8

Každá jednotka, které je dán příkazáno pochodovat nebo zaútočit na nepřítele, nebo jakýkoliv jiný úkon rozkázaný nadřízeným, odmítne uposlechnout, bude prohlášena za vzbouřenou a bude se s ní jednat podle článku 6.

Článek 9

Každý voják nebo jiná osoba ve službách armády, které bude v přítomnosti nepřítele nařízeno pochodovat nebo zaútočit na nepřítele, nebo jakákoliv jiná činnost příkázaná nadřízeným, v případě, že výslovně odmítne uposlechnout, bude potrestán smrtí.

Článek 10

Každá voják nalezen spící na hlídce nebo předsunuté hlídce na postu v těsné blízkosti nepřítele nebo v obležené či obklíčené pevnosti, bude potrestán 2 roky v železech.

Článek 11

Každý voják, který na hlídce nebo na předsunuté hlídce na postu v těsné blízkosti nepřítele nebo v obležené či obklíčené pevnosti, bude usvědčen z nesplnění rozkazu, bude potrestán 2 roky vězení.

Článek 12

Každý velitel stanoviště před nepřítelem nebo v obleženém místě, který bude usvědčen ze změny daného rozkazu bez okamžitého uvědomění vrchního velitele, bude potrestán 6 měsíci vězení.

Článek 13

Každý voják, který bude usvědčen z toho, že poruší nebo se postaví proti všeobecný *consigne générale* daný jednotkám, ať už v táboře, dočasné ubikaci, ubytovacím prostoru, posádce či kasárnách, bude potrestán 10 lety v železech.

Článek 14

Každé porušení *consigne générale* spáchaného jednotkou, bude stíhán jako akt všeobecné neposlušnosti: vůdci a strůjci, stejně jako důstojníci, kteří se jí účastní, budou potrestáni 10 lety v železech.

Pokud porušení příkazu bylo spácháno ozbrojenou jednotkou, bude v tomto ohledu použita dispozice článku 6 této kapitoly.

Článek 15

Každý voják usvědčený z vyhrožování nebo urážky nadřízeného slovem nebo gestem, je potrestán 5 lety v železech, pokud došlo k násilnému útoku vůči nadřízenému, je potrestán smrtí.

Článek 16

Každý voják, který, mimo případy přirozené obrany a shromáždění prchajících před nepřítelem, nebo odvězení mrtvých nebo raněných z bitevního pole uvedených v článcích 5, 6, a 7 kapitoly 5 tohoto zákoníku, bude usvědčen, z toho, že udeřil podřízeného, bude zbaven hodnosti, potrestán 1 rokem vězení a prohlášen nezpůsobilým zastávat jakoukoliv hodnost v jednotkách republiky.

Pokud byla způsobena smrt špatným zacházením, viník bude potrestán smrtí.

Článek 17

Když ozbrojená armáda svěřená k hlídce obžalovaného z vojenského deliktu a svou nedbalostí ho nechá utéct, důstojníci, poddůstojníci a 4 služebně nejstarší dobrovolníci, náležící k ozbrojené armádě, budou stíháni a potrestáni stejným trestem jaký podstoupí obviněný, aniž by překročil 2 roky v železech. Pokud bude ve sporu odhalen skutečný viník, ponese sám trest, který může být do 3 let v železech.

Článek 18

Každá ozbrojená moc, která se postaví, z jakéhokoliv možného důvodu, k předvedení, stíhání a souzení nebo výkonu rozhodnutí (pozn. soudu nebo tribunálu) viníka deliktu, bude považována za vzbouřenou a jako takovou s ní bude jednáno podle článků 3, 5 a 6 této kapitoly.

Článek 19

Každý spolupachatel přečinu podstoupí stejný trest, jako ten, který spáchal přečin.

Článek 20

Ve všech případech, kdy po ustanovení tohoto zákoníku, trestem deliktu bude také odvolání, tento trest bude jasně vymezen ve výroku odsouzení.

Článek 21

Každý voják, který bude odsouzen k trestu „v železech“ bude hned po vynesení rozsudku degradován.

Článek 22

Každý vojenský delikt nepředvídaný tímto zákoníkem, bude trestaný v souladu s dříve vydanými zákony.

Článek 23

Každý generál armády, každý vrchní velitel jednotek zůstane oprávněn dát souhlas ke všem nařízením vztahujícím se pouze k disciplíně, které považuje za nezbytné k udržení pořádku a služební podřízenosti vojáků a ostatních osob ve službách jednotek podléhajících jeho velení.

Článek 24

Tato rezoluce bude vytištěna.

Po druhém čtení, rada starších schválila výše uvedenou rezoluci. *Le 21 brumaire, an V de la république française.*

Výkonné direktorium nařídilo, že výše uvedený zákon bude vyhlášený, účinný a bude opatřený pečeti republiky.